

GORKİ

**KÜÇÜK BURJUVA
İDEOLOJİSİNİN
ELESTİRİSİ**

3. BASIM

ORTAM YAYINLARI

MAKSİM GORKİ

**KÜÇÜK BURJUVA
İDEOLOJİSİNİN ELEŞTİRİSİ**

**Türkçesi:
ŞERİF HULUSİ**

3. Basım

ORTAM YAYINLARI
Sultanahmet. Peykhane S., Sipahi Han

KÜÇÜK BURJUVA İDEOLOJİSİ

Küçük burjuva; uzun yıllar sürecinde oluşmuş düşünce ve alışkanlıkların dar çemberi içinde sıkışıp kalmış, bu çemberlerin dışına çıkamayıp, kurulu makine gibi düşünen bir varlıktır. Ailenin, okulun, kilisenin, "insaniyetçi" edebiyatın etkisi, "kanunların ruhu", burjuva "gelenekleri" denilen bütün şeylerin etkisi küçük burjuvaların kafalarında bir saatin çarklarına benzer. Küçük burjuva düşüncelerinin küçük çarklarını, küçük burjuvanın rahatına düşkünlüğünü harekete getiren bir zemberek, pek karmaşık olmayan bir cihaz yaratır. Küçük burjuvaların bütün duaları belagat niteliklerini hiç kaybetmeyen şu kelimelerden ibarettir: "Tanrım, bize acı!"

Bu dua biraz daha yetiştirilip, devlet ve toplum karşısında bir hak ve istek olarak ifade edilecek olursa, şu şekli alır : "Beni rahat bırakın, dilediğim gibi yaşayayım."

Gazeteler her gün küçük burjuvaya; İngilizce, dün-

yanın en iyi insanı; Fransızca, yine dünyanın en iyi insanı; Almanca ya da Rusça, her zaman asil, her zaman dünyanın en iyi insanı olduğunu aşılır.

Oysa, «medenî» dünyanın bu en iyi vatandaşı, neresinden bakarsanız bakın, Hıristiyan misyoneri tarafından sorguya çekilen vahşiye benzer. Misyoner vahşiye sormuş:

— Ne istersin? demiş.

Vahşinin verdiği karşılık çok sadedir :

— Çok az çalışmak, çok az düşünmek ve daha çok yemek.

Öyle bir hasta insan tipidir ki küçük burjuva, ciddi bir şekilde öğrenilen düşünme tekniği, onda düşüncenin gelişmesini durdurur. Olayların etkisiyle kendisine yabancı bir takım düşünceleri benimsediği olur küçük burjuvanın. Ama bu düşünceler onu hasta eder. Örneğin bir cilt hastalığına tutulmuş gibi, sanki böbreklerinde taş varmış gibi olur. O zaman din, karamsarlık, içki, sefahat, rezalet çıkarma, v.b. gibi hastalığı, sancıları dindiren ilâçlara sık sık başvurur.

Bütün bu söylediklerimizin boş ve havada kalan bir takım sözler olmadığını göstermek için bir örnek vereceğiz: Bundan on bir yıl kadar önce isyan eden Rus işçilerinin ve köylülerinin kararlılığı sayesinde halkın kitle halinde öldürülmesine, kazançlarını artırmak amacıyla, Avrupalı efendiler tarafından dört yıldır sürdürülen bu öldürme işine (Birinci Paylaşım Savaşına) son verildi. Para babalarının ve siyasi maceracıların bu kanlı ve canice eylemlerinden dolayı küçük burjuvalar hem maddî, hem de ekonomik bakımdan büyük acı çektiler. Peki ama bu çekilen acılar küçük burjuvaların

«düşünce» hayatına ne getirdi? Bunlardaki düşünme mekanizmasını nasıl değiştirdi?

Bu çekilen acılar küçük burjuvalara hiç bir şey getirmede, boşlukta dönüp duran düşüncelerinin o her zamanki sürecinde hiç bir değişiklik yapmadı. Küçük burjuvazi şuna inanmıştır: Din ahlâkın temelidir, din olmadıkça devlet de olamaz. Oysa burjuva devletinin ahlâksız olduğu, hırsızlığa, yağmaya; emekçi halkın sömürülmesine dayandığı gün gibi apaçıktır. Savaş sırasında birbirlerini iğrenç bir şekilde öldürme ve boğazlama işinden; «Hiç bir zaman öldürmeyeceksin» ve «Kendi cinsinden olanı, kendi sevdiğin gibi seveceksin» diye buyuran Tanrılarını imdada çağırmayı gayet doğal bulmuşlardı.

Savaştan sonra, küçük burjuvaların «hümanizma»-sı sadece sözden ibaret ve savaştan önceki gerçeği yabancı bir «insanseverlik» olarak kaldı. Bu hümanizma insan kişiliği yararına hâlâ biraz teskin etme kabiliyetine sahip ise de, halk kitlelerinin çektiği ızdıraplara, bunlara yapılan zulme karşı tamamen ilgisizdir. Savaştan alınan korkunç dersler; sivrisineklerin, kurbağaların hamam böceklerinin alışkanlıklarını nasıl hiç bir şekilde değiştirmemişse, küçük burjuvazinin de psikolojisini hiç mi hiç değiştirmemiştir.

Kapitalist Avrupa devletleri süratle yeni bir savaşa hazırlanmaktadırlar. Askerî uzmanlar yeni savaşın kimyasal bir savaş olacağını ve yıkımları, lisanlara saldırdığı dehşet ve korku, 1914 -1918 savaşından önceki savaşları gölgede bırakacağını ifade etmektedirler. Askeri meselelerde uzman olan bir yazar, yanılmıyorsam general Douhet, Mattina (Sabah) adlı İtalyan gazetesinin 15 ocak 1929 tarihli sayısında amiral Battavia'nin şu sözlerini aktarmaktadır:

«Mühendis - general Bourloen'in yaptığı hesaplara göre, uçak kullanmak şartı ile bunlardan atılan 500 ton kadar fosgen gazı on bir hektarlık bir alanı, yani Paris şehrinin kapladığı araziyi yarım saat için yerle bir etmeğe yeter de artar bile.»

Albay Bloch ise, şunları söylüyor:

«Bir eve düşen 500 kiloluk bir fosgen bombası burada oturanların hepsini öldürür.»

Bu bomba patlayınca, 100.000 metreküplük bir bulut vücuda getirecek, etkisi korkunç mu korkunç olacak. 30 metre genişliğinde, 100 metre uzunluğunda bir sokak düşünelim, bu sokağın havası yerden 35 metre yüksekliğe kadar zehirlenecek. Eğer hava rüzgârlıysa, çapı bir kilometre olan bir çember içindeki delikleri, kapı ve pencere aralıkları iyi tıkanmamış evlerin hepsi zehirlenecektir. Amerika Birleşik Devletleri ordusunun kimya levazımı hizmetlerinin şefi olan General Fries şunları söylüyor:

«450 kiloluk bir levist bombası New - York'un 10 mahallesini oturulmaz hale getirecek, bu sevimli mamulü ihtiva eden yüzlerce tonluk bomba bütün New - York'taki canlı şeyleri, suyu ve bütün gıda maddelerini zehirleyecek ve bunlar bir hafta süreyle kullanılmayacaktır.»

Lord Nalsburg ise, 11 Temmuz 1929 tarihinde Lordlar Kamarasında yaptığı bir konuşmada, 40 tonluk arsin gazının bütün Londra halkını öldüreceğini haber vermişti.

«Kimya savaşının etkilerine karşı mücadele vasıtaları da mükemmelleştirilmektedir. Hızla üreyip çoğalabilecek bir mikrop ve bu mikroba karşı bir serum aranıyor. Böylece bu mikroba bulaşmış olan halk iyileşmek için serum isteyecek, serumu icat edenler de, örneğin vebayı aşıladıkları halka kendi şartlarını izah edeceklerdir.»

Avrupa gazeteleri yakın savaş hakkında bu türlü ya da buna benzer haberleri sık sık yayınlamaktadırlar. Bu makaleleri okuyan Avrupalı küçük burjuvalar hiç şüphe yok ki, bu gazlarla çocuklarının, karılarının, ihtiyarlarının zehirleneceklerini, anlayacaklardır.

Londra'nın, Paris'in, Berlin'in büyük meydanlarından birinde birkaç hırsız, birkaç haydut toplanıp hangi mahalleyi soyalım, bu işi nasıl kıvıralım, diye ulu orta tartışmaya kalkışacak olsalar, küçük burjuvazi, «sosyal bakımdan tehlikeli» olan bu vatandaşların bu mütevazı niyetlerini şu ya da bu tarzda önlemek için, mutlaka harekete geçecektir. Oysa, milyonlarca insanı kitle halinde öldürme tasarılarını herkesin önünde gazetelerde, Millet Meclislerinde, Cumhurbaşkanlarının verdikleri ziyafetlerde tartışılan son derece, ama cidden son derece cani ve sosyal bakımdan tehlikeli olan «insanlara kıyanların» niyetlerini önlemek, küçük burjuvaların hiç mi hiç akıllarından geçmez.

«Hümanizma»yı bir tarafa bırakalım. Mülkiyet hak-

kı içgüdüğü ile insanoğlunun yeryüzünde yaşamasını sağlama içgüdüğü küçük burjuvalarda bir korku, bir tasa uyandıracak gibi gelir, küçük burjuvadaki rahatına düşkünlük eğilimi kendisini: «savaş istemiyorum!» diye haykırmağa zorlayacak gibi gelir. Yoo, hiç de böyle bir şey yaptığı yok.

Sovyet iktidarı Avrupa hükümetlerine derhal silahları bırakma (silahsızlanma), sonra da, silahları dört yıl içinde bırakma tasarısı önerdiği zaman, küçük burjuvazi bu teklifleri duymamazlıktan geldi. Bu teklifleri elbette ki duydu. Ama dar ve gelenekler altında ezilip kalmış olan düşüncesinin işleyiş tarzı kendisine, bu basit, aydın ve kelimenin tam anlamıyla insanca olan önerinin gerçekleşmesi mümkün olmayan, tamamen hayalci bir şey olduğunu düşündürdü.

Daha başka birçok şey küçük burjuvazinin gözüne gerçekleşemez ve hayalî gibi göründü. Örneğin, Fulton'un buharlı gemisi, Yabloçkin'in elektrik ampulü, hür ve cesur zekânın kültürü yaratan, hayatı zenginleştiren bu kuvvetin kazandığı sayısız zaferler küçük burjuvazinin gözüne böyle görünürdü.

Küçük burjuvanın temel şartı şudur: «Böyle gelmiş, böyle gider». Bu kelimelerin çıkardığı ses bir saat rakkasının otomatik hareketini düşündürür. Küçük burjuvazi gerçekten, sahiden çürümektedir. Tıpkı «her balık baştan kokar» dedikleri gibi.

Küçük burjuvazi Sovyetler Birliğindeki devrimci düşünceye sahip işçilerin ve köylülerin «yırtıcılardan ve asalaklardan temizlenmiş işçi devleti kurmak» amaçlarını da hayali ve gerçekleşemez bir şey sayar.

Sovyet gazetecileri, «evdeki pislikleri» süpürüp so-kağa atmakla küçük burjuvalara bol bol yedek «düşün-

ce gıdaları» vermiş oldu. Bu çürümüş artıklarla beslenen küçük burjuva tekrar canlanır, mutlulukla gülümser, kendi soyundan olanlara göz kırpar: «Göreceksiniz bu tutmaz, yine bizim dediğimiz çıkacak.»

Sevinmeğe ne hakları var: Evi her türlü pislikle kirleten, hâlâ da kirletmeğe devam eden kendileri değil mi? Kibirlemeğe hakları var: İşçi köylü iktidarının demir bir süpürge ile temizlemeğe çalıştığı pislik, çamur, toz yığını, her şey yüzyıllar boyunca bunların yarattıkları gerçektir, küçük burjuva gerçeğidir.

Tanrının inayetine ve «ahiret»te, cennetteki güzeline inanmasına, lâfta kalan «düşüncesi» ne rağmen, küçük burjuva son derece «maddî»dir. Her şeyden önce, yeryüzündeki refahı ile, ekonomik refahı ile meşguldür. «Çok yemek, pek az çalışmak, pek az düşünmek» ister. Onun için: «İşte bak şeker azaldı, yumurta bulunmuyor, tereyağı ise aslanın ağzında...» diye mırıldanır, söylenir, sızlanır durur.

Bunların 1916'dan beri azaldığını devrim düşmanı generaller ve küçük burjuvazinin «ideolojik önderleri», Rusya'yı kurtarmak için, emekçi halkın öldürdüğü ve ekonomisini mahvettiği yıllarda bütün bu «gıda maddelerinin» hemen hemen yok olduğunu elbette ki unutmuştur. Örneğin Napoleon'un Moskova seferinin, Kornilof, Denikin, Kolçak, Vralgel tarafından girilen ve özel mülkiyetin türlü «idealistleri»nden ilham alan gemi aızıya almış daha başka «yurt severler» tarafından girilen harekât yanında çocuk oyuncağına benzediğini küçük burjuva unutmuş gibidir. Yedi yıl süren savaş yüzünden mahvolan ülke ekonomisinin daha geniş çapta ve teknik bakımdan 1914 yılından öncesine oranla da mükemmel şekiller içinde geliştirildiğini küçük burjuva görmek istemez. Alışkın olduğu değerlendirmeler

çemberi içinde sıkışmış kalmış olduğundan, kendisini şahsen ilgilendirmeyen her şeye karşı kayıtsızdır, ıslık çalır: «Eskiden ne çok vardı, şimdiki ne kadar az!» der ve Sovyetler Birliğinde aklı başında insan, işçi ve köylü kitleleri arasından çıkmış kültürlü emekçi sayısının hızla artışına da gözlerini yumar. Tabii, bunun böyle olması işine gelmez, onda düşmanlık duyguları uyandırır.

Rus küçük burjuvasına, bilinmeyen zamanlardan beri akla karşı bir güvensizlik, hatta bir düşmanlık aşılanmıştır. Kilise buna göz kulak olmuş, edebiyat da yardım etmişti. Gogol'un **Mektupları**'ndan bugüne kadar gelen büyük Rus yazarları arasında, aklın yaratıcı kuvvetini, insanlığa ettiği büyük hizmetleri göz önünde tutarak, değerlendirmiş bir kimseye pek rastlamayız. Leon Tolstoy, **Günce**'sine 1951 de şunları yazmıştı: «Şuur insanın başına gelebilecek en büyük beladır.» Daha sonra, Arsenyeva'ya yazdığı bir mektupta ise: «Üstün zeka insanı tiksindirir» demişti. Bu düşünce, bu büyük yazarın bütün ahlak felsefesine sızmış, büyük sanatçı eseri üstünde de etkisini göstermiştir. Dostoyevski'nin de akılla hiç başı hoş değildi. Şuur altının korkunç kuvvetlerini, içgüdünün kuvvetlerini dahice göstermiştir ama, zararlı da olmamış değildir: Leonid Andreyev'e göre düşünce insanın düşmanıdır; ayrıca, düşünceyi o bir «şehvet prensibi» heyecanın bir yüzü olarak düşünürdü. Günümüz yazarlarından yetenekli biri ise şöyle demişti:

«Düşünce ızdırıp kaynağıdır. Düşünceyi öldürecek kimsenin anısını insanlık şan ve şerefle anacaktır.»

Söylemeğe hacet yok. Yazar, örneğin Andreyev'in yaptığı gibi, kahramanlarına kendi duygularını ve düşüncelerini zorla kabul ettirecek yerde, Stendhal'in, Bal-

zac'ın, Flaubert'in yaptığı gibi, bu duyguların ve düşüncelerin mantikî gelişmesini objektif bir şekilde gösteriyorsa da, bu kahramanların düşüncelerine, duygularına ve eylemlerine karşılık vermiyor. Söz konusu olan şey filan ya da falan yazar değil, son derece esaslı olan şu olaydır: Burada düşünceye karşı düşmanca bir tutum ifade edilmiştir. Oysa gerçekten ve son derece devrimci olup, yeni sınıfın azim ve iradesini örgütleyen düşünce hayatı anlamlı bir eylem olarak, yaratıcı bir çalışma olarak, bütün kültür hayatını kolektif temeller üstünde yeniden kurmak hedefini güden bir oluşum olarak düşünür. İşte bu oluşumun yanında akla düşman olan bir akım açıkça görünmektedir. Devrim hakkında saygılı bir tavırla, hatta isteyerek yazılmıştır takım kitaplar da, yazarın belki bilmeyerek, elinde olmayarak, aklın oynadığı rolü inkâr etmek, aklın «akli olmayan» ya da «şuur altı» karşısındaki güçsüzlüğünü göstermek arzusunda olduğu sık sık görülüyor, anlaşılıyor. Bu iş iyi yapılırsa, öğretici olur. Sanki bu kitapların pek çok kötü yazılısın diye çıkarılmış bir kanun var. Bu kitapları yazarların teknik zaafı yüzünden, bunlarda küçük burjuva düşüncesinin etkisini sezmek pek kolaydır. Yazar kitabın bir yerine öyle bir gaz yerleştiriyor ki, etkisinin kuvvetli olmamasına rağmen, hele gençleri yine de pek âlâ zehirleyebilir.

Okuduğu zaman insana eski bir fıkrayı hatırlatan pek çok kitap var. Fıkra şu: Dazlak kafalı biri, uzun saçlı bir adama sormuş:

— Saçlarınızı niçin bu kadar uzattınız?

— O uzun saçlar altında benim de çıplak bir kafam var.

Verilen karşılık, pek nükteli olmadıktan başka, pek doğru da değil. Bazı insanlar vardır ki, kaba saba devrimci cümleler harmanı etrafında kafalarının dazlaklı-

ğını gizlemek istedikten başka, ruhlarının boşluğunu bile kendilerinden saklamak isterler. Donetz havzasından mektup gönderen bir işçi de aşağıdaki cümleleri her halde bu türlü kitaplar yüzünden yazmış olacak:

«Kitabı açıp yirmi sayfa kadar okuyorum. Sıkıcı. Kullandığı kelimeler, hep bizim kullandığımız kelimeler ama ne yazık ki yavan, içi boş. Bu tür kitapları elime aldım mı, şu manzara gelir gözümün önüne: Bir toz bulutu kalkar, bir çingirak sesi duyulur, arkasından bizim Zahariç çıka gelir. Bizim Lipetok kasa-basında Aleksandır Zahariç diye babacan, sarhoş tipli bir polis komiseri vardı. Ara sıra oturup bizimle içki içtiği, gençlerle top oynadığı olurdu. Sonra bir kadeh yuvarladı mı sırtımıza vurur:

— Gidi melunlar derdi, isyan etmek için daha ne bekliyorsunuz? Çünkü, burada hiç bir şeycik yok, hep en-, dişe içinde yaşayıp duruyoruz.

Zahariç'in zoru, derdi, Anayasaydı. Anayasa olunca çarın yaşaması da daha kolaylaşacaktı.»

Mektubun bu bölümünü, işçi kitlelerinden birini düşüncesinin orijinal ve ilgi çekici rolünü gösterdiğinden tümünü almadım, halk kitlelerinden bir insanın kitaplardaki samimiyetsizliği büyük bir incelikle anlamağa çoktan başladığını anlatmak için aldım. Yeni bir şey değil elbette bu. Ama bir kere daha hatırlatmak iyi olur. Evet, küçük burjuvazi büyüyor, yine palazlanıyor. Okuyucuların bundan sık sık şikâyet eden mektupları geçiyor elime:

«Küçük burjuvanın zafer kazanmak irin yarattığı hücumu geçiş havası içinde yaşamak çok zor.»

Bu mektubu yazan partili olmayan, edebiyatçı ihtiyar bir kadındır. Partili olmayanlar arasında küçük burjuvanın havayı bozduğunu ilk anlayan yalnız bu kadın değildir. Yine partili olmayan bir okur yolladığı mektupta tuhaf tuhaf homurdanıyor:

«Bir marş bestelemişler: «özel ticaret yapan kadın»ın haline herkes acısın istiyorlar... Bu ne bayağılık!»

Küçük burjuvanın çevresini küçük burjuvayı yavaş . yavaş «kahramanlaştıran» kendi edebiyatı sarmaktadır. Bu gayet basit bir şekilde yapılıyor: Yazar Gogol'un Kaput (1) hikâyesinde en anlamsız kişi olan Akaki Akakyeviç'i ele alıyor, bunu İvan İliç'in (2) ya da Leonid Andreyef'in DÜŞÜNCE adlı eserindeki kahramanın düşüncesi ile süslüyor ve bu uydurma insan müsvettesini günümüzün şartlarına ayarlayarak, yeni bir karakter yarattığını sanıyor. Küçük burjuva bunu okuyor, zevk alıyor, hoşuna gidiyor : «Yahu benim de derin duygularım varmış meğer!» diyor. Bizim eski bildik Makar Davuşin ve daha birçok «ezilenler ve hakaret görenlerin» (3) yeni kitaplarına dirilttikleri şeyler işte bunlardır.

(1) Gogol'un bu hikâyesi Üç Hikaye adlı eserinde vardır ve Erol Güneş tarafından çevrilip Milli Eğitim Bakanlığınca yayımlanmıştır. (ÇEV.)

(2) Tolstoy'un **İvan İliç'in Ölümü** hikâyesine ima ediliyor. Bu hikâye Nihal Yalaza Taluy tarafından çevrilip Milli Eğitim Bakanlığınca yayımlanmıştır. (ÇEV.)

(3) Dostoyevski'nin «**Ezilenler**» adlı romanı ima ediliyor.

«Şeker, yumurta, tereyağı bol değil» diye neredeyse Dostoyevski vari ızdıraplar çekecekler.

Görülüyor ki, küçük burjuvaların pek sevilen «eşsiz şahsiyeti» mutlak hürriyete susamış adam, «benliğini» göstermek emelinde olan ve küçümsediği gerçeği hiç mi hiç öğrenmek, bilmek istemeyen insan, modern edebiyatta yavaş yavaş yine görünmektedir. Büyük söz ustalarımızdan alınan malzeme ile yaratılmış bir kahraman hikâyesini okuduktan sonra, modern küçük burjuva kendine bakıp kutsal bir vecde gelir, bir mektup kaleme alır, bunda kendi portresini çizer:

«Bütün ömrümce yürüdüğüm yol taklit edilemez, eşi bulunmaz, ferdî yoldur. Çünkü dünyada hiç kimse ömründe ne bu yolda yürüyebilir, ne de bu yolun benden önce geçilmemiş aşamalardan ilerleyebilir.»

Bereket versin, bu satırları yazan kimse kendini seyredip duyduğu hayranlığı sadece mektubunda ifade etmekle yetinmiş. Çünkü bazen, aşağıdaki sözlerle dolu olan kitaplar da var:

«Bence eserim, şarabın verdiği mestlikten üstün, aşktan daha kuvvetli, uykudan daha tatlıdır.»

O kimse bu cümlenin şüpheli üsluba ile hiç şaşkına dönmeksizin, sözlerine devam ediyor :

«Sanatçıyı alelade bir insan sayan şüpheciler, «yaratma» ile mest olduğum, alelade insandan üstün olduğum ve her şeyi bildiğim anlarda ancak

kandırabilirim. Ah! Ben kanun yapan bir insan olsaydım, yer yüzünün her yerini keskin bakışları ile delebilsinler diye sanatçılara trenlerde ve uçaklarda yolculuk etmek imtiyazını verirdim.»

Yazar, büyük bir şevkle sevdiği saçma kahramanının uçup giden ve yüzeysel olan şeye karşı açıkça gösterdiği eğilimin ne kadar gülünç ve saf olduğunu anlamıyor. Edebiyat eleştirisi de bunun farkında değil. Yazarlar daha şimdiden kendilerinin «zekânın aristokratları» olduklarına inanıyorlar. Bunların eserlerini basıp yayan temiz yürekli, soylu ruhlu kimseler de bunların çok güzel olduğunu düşünüyor ve okuyucuya gittikçe daha çok lafbesi romanlar sunuyorlar.. Eleştiriler birbirini yeyip duracaklarına, birbirlerinin karşısına ideolojik çizgiyi çıkarmakla uğraşacaklarına, hiç su katılmamış küçük burjuvanın edebiyata sokulduğunun farkına biraz olsun varsalar, daha iyi ederler.

Gelişen, mükemmelleşen sadece gerçek olmakla beraber, yalan da hâlâ yaşamaktadır. Yalan çok uzun zamandan beri elde ettiği mevkiini sağlamlaştırmıştır. Gelişmiyor, artık daha ince olamıyor, çelimsiz yavanlığını, bayağılılığını her geçen gün biraz daha ortaya koyuyor. Burjuva düşüncesi elli yıldır hiç bir yeni «sosyal felsefe sistemi», burjuvazinin dünyaya hakim olmak için tabiat, tanrı, tarih tarafından yaratıldığını kuvvetle ispat edecek sistemler kuramadı. Nietzchenin : «Hayat saçmadır, yalan şarttır», «insanın üstüne atılan kurttur» hakikatinde yüz kızartıcı, tabiata aykırı bir şey yoktur gibi boş laflar etmek için giriştiği teşebbüsten sonra, Spengler'in **Batının Çöküşü** adlı kitabı, bu soydan daha birçok kitaplar burjuvazide kahraman, azim ve iradenin tükendiğini bütün çıplaklığı ile anlat-

miş, burjuvazinin kesin bir çürümeye doğru adım adım ilerlediğini göstermiştir. Elimizde Batının Çöküşü kitabında gösterilen delillerden daha çok delil var. Batı edebiyatında, vaktiyle, tamamıyla yabancı olduğu etkiler gün geçtikçe artmaktadır. Buna delil olarak, örneğin Tolstoy'un, Dostoyevski'nin, İbsen'in etkilerini sayabiliriz. İbsen'in **Nora**'sı (1) ve **Denizden Gelen Kadın** adlı eserleri, daha başka kahramanlar gün geçtikçe İngiliz, Fransız ve Alman romanlarının ve tiyatrolarının kadın kahramanları haline gelmektedir. «Devletin temelini» —sağlam burjuva ailesinin— sarsıldığını gösteren de işte budur. Batı edebiyatçıları, bağımsız bir ömür sürmek için, eski küçük burjuva geleneklerini cesaretle çiğneyen hür kadını gün geçtikçe daha sık olarak ele almaktadırlar. Sözde kalan bir kurtuluş mu bu? Hayır, eylem halinde olan bir kurtuluş. Kadın büyük, ticaret kurumlarının başına geçiyor, gazetecilik mesleğine, siyasete, ihtikâr maceralarına atılıyor. Felsefe doktoru Eleonore Kun, Almanyada, kadınların iktidarı ele almalarını salık vermektedir. Bunun yanında da, cinsi sefahat almış yürümüştür. Kulamparalık ve zurefalık aşağı yukarı normal bir olgu sayılıyor. Bunu salık veren dergiler çıkarılıyor. «Kulampara ve zürafa» kulüpleri, lokantan açılmasına kanun izin veriyor. Büyük burjuvazi içinde intiharlar çoğalmış, cinayetler almış yürümüştür. Burjuva gazeteleri bunları hemen her gün hiç bir kaygı duymadan yazmaktadır. Batı Avrupa yazarları kahramanlarını, küçük burjuvalarımızın aleyhine, Stendhal, Balzac gibi burjuva gerçeğinin ne türlü bir yalan olduğunu çoktan anlamış sanatçılardan ve

(1) İbsen'in **Nora** (Bir Bebek Evi) adlı eseri Cevat M. Altar tarafından Türkçeye çevrilmiş ve Milli Eğitim Bakanlığınca yayımlanmıştır. (Çev.)

bilgelerden aldıkları malzeme ile yaratmaktadırlar.

Eleştirci düşüncenin sosyal hayatın bugünkü şartları karşısında ilerlediğine işaret etmek yerinde olur. Bu ilerleme en çok Amerika Birleşik Devletleri edebiyatlarında hızlıdır.

Gerçek büyümekte ve mükemmelleşmektedir. Bilimsel gerçek olarak, emekçileri tabiat kuvvetlerine hâkim olmağa, şuurun gerçeği olarak, emekçi kitleleri sosyal üstünlüklerini, siyasî iktidarı yürütmek haklarını anlamağa doğru götürüyor. Eski sosyal yalanın Sovyetler Birliğinde pek yakında birbiriyle kaynaşacak bu iki yaratıcı kuvvet karşısına çıkarabileceği hiç bir şey yoktur. Bu yalan kendini ancak topla ve zehirli gazla savunabilir. Bu türlü şeyleri ve küçük burjuvazinin ideolojisini böyle anlamalıdır.

Küçük burjuvaların ideolojisi ve ahlaki kollektifçiliğe doğru yönelen insan azminin ve aklının elini kolunu iyice bağlamağa çalışır. Bu ahlak bizde dağılıp gitmekte, kaybolmaktadır. Çok çetin ve ızdıraplı olan bu oluşum insanoğlunun kendi çevresine karşı giriştiği mücadele sayesinde kazanılmıştır. Bundan üzücü, ama, önüne geçilmesi mümkün bir olgu doğmuştur. Aynı amacı güden insanlar, yarın için didinen çalışma arkadaşları birbirleriyle münasebetlerinde ihmalci, kuru davranıyorlar, birbirlerinin değerlerini takdir etmiyorlar. Hataları göstermekte bir acelecilik ve bir üstünlük eğilimi var. İnanmış kollektifçiler oldukları halde, arkadaşları ile hele hele kadınlarla kişisel ilişkilerinde çoğu zaman haddinden fazla bireyci davranıyorlar. Bunun küçük burjuva düşüncesinden ileri geldiğine hiç şüphe yok. Onun bıraktığı marazlı bir miras. Ama insanoğlu kendini on yılda yeniden gençleştirecek ve bu süre içinde yeni bir ahlak, yeni «tavır ve hareket kuralları» yaratacak güçte değildir.

Bununla beraber bana öyle geliyor ki, belki de yeni bir ahlakın temelini teşkil edecek biyolojik - sosyal bir sağlık sistemini kotarma işine şimdiden tezi yok girişilebilir. Bu oluşumun kaynağı, milyonlarca küçük patronu kültürlü emekçiler, yeni devletin şuurlu kurucuları haline getirmek için bunları yeniden eğitmek gibi pek büyük bir görevle karşılaşan insanlar arasında daha zeki ve daha dostça bir birliği gerçekleştirmekteki şuurlu bir azim olmalıdır. Bu sağlık sistemini geliştirmek, insanları tatlı insan haline getirmek, küçük burjuva «ideolojisi» zehirinin dirilmesine karşı, «ezilen ve hakaret gören» küçük burjuvaları kahramanlaştırmayla mücadele etmek işinin eleştiricilere, siyasi yazarlara düştüğünü söylemeğe hacet var mı?

Günümüzün kahramanı, «halk kitlesi»nden olan insan, kültür işçisi, partinin basit üyesi, mektup yazan işçi, köylü asker, okuma odasının başı, idareci görevi yüklenmiş emekçi, köylerde çalışan köy öğretmeni, genç doktor ve genç ziraat mühendisi, «tecrübeli» ve eylemli köylü, buluş yapan, işçi, genellikle halk kitlelerinden olan insandır! Dikkatimizi en çok halk kitlesi içindeki bu kahramanların yetiştirilmesi üstünde toplamalıyız-

•

Halk kitlelerinin birçok şeye ihtiyacı vardır. Bu kitleye son derece az kitap verildiğini iddia ediyorum. Bu kitle edebî belagatın tatlı dilini ne yapsın. Ona gerekli olan şey, modern hayat, emekçi halkın daha iyi bir gelecek uğrunda başka memleketlerde giriştiği mücadele hakkında açık ve kesin bir şekilde ifade edilen bir gerçek yoğrulmuş ekmektir.

Jiga Yoldaş «dergiciliği» örgütlemekle, okuyucu kitlesinin Sovyetler Birliğindeki hayatı tanımak ve öğ-

renmek istediğini anladığını gayet güzel gösterdi. «Kurulu makinaları andıran vatandaşlar» beni «söz, kişi özgürlüğü» ve daha başka kutsal gelenekler aleyhinde bulunmakla eleştirmek fırsatını belki de kaçırmıyacaklardır. Evet, özgürlük düzensizlik haline geldiği anda, özgürlüğe karşıyım. Oysa biliyoruz ki, düzensizlik kendi gerçek sosyal ve kültür değeri hakkındaki duyguyu kaybeden insanın içinde saklı eski küçük burjuva bireyciliğini başıboş bırakıp : «Ne sevimli, ne ilginç, ne eşi bulunmaz insanım, ama gel gör ki, bırakıyorlar dilediğim gibi yaşayayım» diye haykırmasıyla başlar. Haykırmaktan başka bir şey yapamadığına yine bin kere şükretsin. Çünkü, dilediği gibi hareket etmeğe başlarsa, bir yandan, devrim düşmanının biri; öte yandan, âdeta devrim düşmanı kadar iğrenç ve zararlı farfaranın biri olup çıkar.

Devlet yayınları daha çok dergi çıkarmalıdır. Bu dergiler bir çok okuyucu yetiştirir. Ama ben dergilerimizin okuyucu kitlesinin bilinç düzeyini gerektiği kadar gözününe aldığını ve zekâsını yeteri kadar besliye-bildiklerini sanmıyorum.

Polemiklere gelince; dergilerde bunların başarılı örnekleri var. Ama işin ne olduğunu az çok bilen bir kimse olduğum halde, ben bunun neden böyle bir renk aldığını bir türlü anlamıyorum. Z yoldaş X yoldaşla niçin bir düşmanla tartışır gibi tartışıyor? Her ikisindeki o acaip ve yersiz kişisel kırgınlık tavrı nereden geliyor? Birbirlerine niçin onurlarını kırarcasına saldırıyorlar?

Polemiğe girenlerin birbirlerine hiç saygı göstermediklerini, tabîî, kültür sahibi olmadıklarını da anlatan iki düşman gibi, aynı diller kullanmalarına ne gerek var?

Edebiyat kavgalarını inceliyen bir çok kitap gözü-

mün önünde duruyor. Eski marksçılar burjuva eleştirisi ile polemige girmelerini eğilimlerine sakin bir tavır ile anlaşmasını bilirlerdi. Bu yüzden, makaleleri, son derece büyük bu kandırma becerisi kazanırdı. Genç eleştirmenimizin, kendilerine «ideolojik çizgiyi» aslında tam bir doğruluk ve açıklık vasfına sahip çizgiyi çizerek, bu örneğe uydukları söylenemez. Genç, eleştiri tartışmasının harareti içinde unutup ki, lafazan belagat, çoğu zaman, «ana çizgi» yi karartmakta, ve kalem tartışması da hele taşradaki gençler tarafından pek anlaşılmamaktadır. Edebi eleştirinin «karanlık, karışık», «zıtlıkla dolu» olmasından şık sık şikâyet ediyor.

Edebiyata yeni yeni başlayan bir genç Ural'dan yazdığı mektubunda diyor ki: «Moskova'da aile halinde toplanmışlar, sanki dünyada kendilerinden başka kimse yokmuş gibi tartışıyorlar». Bir başkası ise, yazdığı mektupta alay ediyor: «Her biri kendisinin en ortodoks Marksist olduğunu iddia ediyor. Sonuç: Hepsi de ortodoks Marksisttir. Öyleyse, tartışmaya ne gerek var?»

Eleştirmenler düşünce ayrılıklarını ve küçük ihtilaf-ları dergilerde çıkan makalelerde öfkeli öfkeli yazılmış yersiz makalelerde değil de, düzenleyecekleri konferans-larda bir yola sokmağa başlasalar daha pratik, daha faydalı olmaz mı? Bana öyle geliyor ki, genellikle, edebiyat meseleleri hakkında kardeşçe konuşmalar yapmak için küçük küçük eleştirici ve yazar konferansları düzenlemeleri «bugünkü zihniyet»in emrettiği bir şeydir.

1929

TEK BAŞINA YAŞIYAN KURT : ŞERİT

İşçi sınıfı bütün ulusların birleşmesine taraftar kılan kafalı burjuvanın «belini kırdıkça», ölümün hızlı adımlarla yaklaştığını gören bu burjuvanın çılgınları daha çok duyulan ve daha çok kulak tırmalayan hale gelmiştir.

Bu burjuva, kendi şahsında, «bütün Rus halkının ölümü» nü sezdiğine inanır. Marazlı bir kendini beğenme ile kendinden geçtiğinden bir sarhoş gibi yıkıldığını göremez, ayağının altından yerin kaydığını sanır. Kendine «yeryüzünün tuzu» gözü ile bakmağa alışmıştır ve «tuzdan yoksun toprağın kısır, verimsiz» olduğunu bilir. Kişinin hür katılması olmadıkça, kalın kafalı burjuva «tuz olarak katılmadıkça, yarının uygarlığını imkânsız görür.»

Oysa, bir çok tuz çeşitleri vardır! Asitler bunlardandır; bir çok tuzlar da, toprağı iştaha getirip, bereketli kılar. Asitli toprağa «tuzla» ya da «manlaha» denir.

Küçük burjuvalar, Ekim 1917 Devriminden sonra, toprak sahipleri, sanayiciler, bankerler, maceracılar ve haydutlar tarafına geçerek, işçiye ve köylüye epey tuz hatta «en acı»sından pek çok tuz yutturmuşlardır. Giz-li örgütler, türlü ihanet hareketleri siyaset hastası ve devrim düşmanı beyaz Rus göçmenlerinin hareketleri, çocukların bile suratlarına tükürecekleri Besedovski, Solomonof, Dimitriyevski ve hempaları gibi işçi köylü iktidarının eski uşaklarının iğrenç ihanetleri gösteriyor ki, işçi sınıfına ve Sovyet iktidarına hâlâ zarar vermeğe devam etmektedirler.

Bir çok tuz çeşitleri vardır. Bir de tek başına yaşı-yanı, parazit «asalak» olanı vardır. Bunun, yakın bir şekil benzerliğinden başka, tuza benzer tarafı yok.

Fransızca **Solitaire** (şerit) sözü yalnız **tekbaşına** demektir. İnsanın bağırsaklarında yaşayan bir kurttur bu. Bağırsaklardaki usareler sayesinde yaşar. Birbirle-rine gevşek bir şekilde bağlı küçük halkalardan ibaret bir şerittir. Her birinin ayrı üreme uzuvları vardır. Üç dört metre uzunluğunda da olur. Bu halkalardan 99'-unu bağırsaklardan atın, yalnız bir tane kalsın. Kısa zamanda korkunç bir şekilde ürer.

Tıp ilminin bize öğrettiğine göre, şerit çelimsiz kimselerde baş dönmeleri ve vücutta genel bir çöküş şeklinde kendini belli eder.

Küçük burjuva şeride son derece benzer. Küçük burjuva bir parazittir, bir asalaktır. Başkalarının usarelerini emerek geçinir. Küçük burjuvanın da tıpkı şerit gibi, şaşılacak bir yaşama kabiliyeti vardır. Hızlı üremek gü-cüne sahiptir. Her çevreye pek kolayca uyar.

Her küçük burjuvanın temel özelliği kendisinin «bir tek», «eşsiz» olduğuna inanmasıdır. Bu yüzden o,

her merasimde bulunur: «Bütün düğünlerde nişanlı, bütün gömmelerde ölü» olan odur. Devletin ve toplumun kendisi ile birazcık ilgilenmelerini, kendisine «insanca» muamele edilmesini ister. Duygularını anlatmakta ve özgür komşunun usareleriyle geçinmekte yine tam bir özgürlük sahibi olmak başlıca meselesidir.

İnsanseverdir, insancıldır. Bunu her yerde elinden geldiği kadar ispat etmeğe çalışır. Hatta genç kadınlar verdiği öğütlerde şöyle der :

«İnsan bozulmuş etten bile faydalanabilir. Bu eti sirkeye yatırın, iyice tuzlayın ve hizmetçiye yedinin.»

Küçük burjuva derin ve keskin zekâlı bir yaratıktır. 1929 yılında kah Prag'da, kah Paris'te görünür:

«İktisadî eşitliğin, kültürün yarınki gelişmesi üstünde ne gibi bir yankısı olacağını kesin bir şekilde bilemeyiz. Unutmamalı ki, küttür, ihtiyacın etkisi altında maddî refaha ulaşmak emeli ile gelişmiştir. Şimdi, maddecilerin ideali olan maddî refaha varılınca, bu emelin kaybolup kaybolmıyacağını bilmek söz konusudur.»

Dindardır. 1927 yılında şunları yazar:

«İlk günahı dünyaya kadın getirmiştir. Şeytan, hepimizin anası olan Havva'yı kokmuş nefesi ile zehirlemiş ve onu çürümenin, şehvetin âleti haline getirmiştir. Kötü şehvet düşkünlüğü, cinsî sapıklık insanoğlunun içine işlemiştir.»

Bu parça eski Marksist, bugün azılı papaz olan S. Bulgakof'un **Nişanlıının Dostu** adlı kitabından alınmıştır. Kitap kulamparalık ile iğdiş etme arası bir şeyi vaz etmektedir.

— Birteklerden birinin «şehvet düşkünlüğü» nün ve günahın kaynağı olarak kadın hakkındaki bu kara taasup düşünceleri bana 10 nisan tarihli bir mektup gönderen okuyucunun da hoşuna gider belki. Bu mektubun sahibi, «kadın» hakkındaki makalem dolayısıyla, bana şu soruyu soruyor :

«Dinin yaşadığına gerçekten inanıyor musunuz?»

Hayır, inanmıyorum. Emekçi halkı ezen bir silah olarak din hâlâ vardır. **Yüz kızartıcı, kötü, insanlık dışı rolünü** oynamaya devam etmektedir. Bu rolü özellikle katolik dini gayet güzel oynamaktadır; başında da Tanrıyı temsil eden «bir tek» adam vardır; bu adam Tanrıya yalvarmış, Alman ve Avusturyalı katoliklerin kökünü kazımakta Fransız ve İtalyan katoliklerine yardım etmesini istemiştir.

Bizim «bir tek» Sovyetlerden biri son günlerde bana çok öfkeli bir mektup yolladı; mektupta diyor ki :

«Başardığımız işler, adlı gereksiz bir dergi çıkarmağa kalkışmışsınız. Bu dergide başardığınız hangi işleri anlatacaksınız?»

Sonra da haykırıyor :

«Ziraat traktörleri, memleketi elektrige kavuşturma diyorsunuz, ama mujiklerin ayaklarında çarık yok... Toprak sahibi köylülerin devri çoktan geçti!»

Bu ateşli sözlerde katıksız küçük burjuvanın siyasi programını gayet doğru ve gayet sadık bir şekilde ifade edilmiş buluyoruz. «Mujiğin ayağına çarık giydirmek» için, «toprak sahibi köylüye yardım» etmek özgülüğü tanınmasını ister. Sovyet iktidarı ziraat traktörleriyle, memleketi elektriğe kavuşturma ile, geniş devrimci eğitim çalışması ile onun bunu yapmasına engel olmaktadır.

Mektup gönderen okuyucu «eski aydınlar Devrimden uzak duruyorlar» diyor.

Bunların hepsi yalan.

Bu okuyucu bilir ki, «eski aydınlar» Devrimden «uzak durmamışlar», aksine, memleketin eski efendilerini, işçilerin ve köylülerin düşmanlarını hem maddî, hem manevî bakımdan desteklemek sureti ile, Devrim aleyhine yürümüşler, yapılan her iyi işi baltalayan insanlar olarak da, bugün Sovyet iktidarına düşman olanlar yararına çalışmaktadırlar.

Aydınların en iyileri, en cerbezeli ve en beceriklileri, memlekette fedakârca çalışmaktaydılar.

Aydınlar, ilmin ve tekniğin emekçileri olarak, o saçma ve kara cahil kişilerin hâkimiyeti devrinde elli yılda başarılamayacak işleri on iki yılda başarmışlardır.

İlmin ve tekniğin Sovyet Rusya'da elde ettiği başarılarla memleketimiz burjuvazi dünyası karşısında övünebilir. Burjuvazi bu başarılardan ürmeğe başladı. Çünkü bu başarılar memleketimizi zenginleştirmekte ve sanayimizi geliştirmektedir. Bunlar ancak yeni rejim zamanında, ilmin ve tekniğin oynadıkları rolü iyice anlayıp, araştırmalara ve tecrübelere, ilim enstitülerine ve ilmî araştırma heyetlerine malî yardımda bulunan bugünkü rejim zamanında mümkün olabilirdi.

Gayet iyi bilirim ki, bizim iyi küçük burjuvacığın dişi ağrısı mı, dişini çektirmeyi göze alamazsa, bütün dünya gözüne cehennem gibi görünür, bu zavallı masumun acısını dindirecek hiçbir şey bulunmaz olur.

Hiç bir işe yaramadığından ötürü kendisine kötü muamele edilen küçük burjuvayı avutmaya hiç te niyetim yok elbette.

Ekim 1917 Devriminden önce, vahşî ve verimsiz Dağıstan'da 90 okul bulunduğu dağlı kabilelerin bu okullar vasıtasıyla Ruslaştırılmağa çalışıldığı, bu, okulların 1918 de bu kabileler tarafından bu yüzden yıkıldığı, bugün bu memlekette 483 okul bulunduğu, daha da yenilerinin yapılmasına devam edildiği bu küçük burjuvaya söylense, bu olaylar bu «bir tek, eşsiz» insanın diş ağrısını dindirir mi acaba?

Romanoflar zamanındaki kişi saltanatının kilise ile suç ortaklığı ederek köylülerin bilincinin gelişmesini suni bir şekilde durdurduğunu bu küçük burjuva çoktan unutmuştur, köylü gençler için modern okullar açıldığını, yüzbinlerce köylünün ortaokullarda, sanat okullarında, ziraat okullarında, yüksek öğretim kurumlarında öğrenim gördüklerini, «evde üniversite» çalışmalarını olduğunu, bütün bunların sözü edildiğini işitmek bile istemez.

Oysa, «aşçı kadın» çocuklarının okula alınmadıkları günler, kişi hâkimiyetinin ideoloğu ve bu hâkimiyete ilham veren, okuyup yazma bilmeyi köstekliyecek papaz, köy ve mahalle okullarını örgütleyen Pobyedonot-sefin hayasızca «cahil bir halkı idare etmek kolaydır» dediği günler daha unutulmadı.

Devrimci buluşlarla uğraşan binlerce işçi doğurdu, bu kahramanlar memleketi durmadan zenginleştirmeğe devam etmektedir.

Ettiği kârlarla ceplerini doldurmağa, bunu görmeğe alışmış olan insan bütün bu olayların değerini anlayıp hiç sevinebilir mi?

Küçük burjuva, «bir tek» ve «eşsiz» insan olarak, özel mülkiyetin taptığı put olan köylünün zihniyetini gayet iyi bilir; umduğu şey, hep köylü kitlesinin yüzyıllardan beridir demir attığı yerden bir adım öteye götürmenin mümkün olmayacağıdır, bunun başarılamiyacağıdır.

Herkes bilir ki, «eşsiz»lerin yüzyıllardır süren açgözlülüğü, toprak gasp etmeleri ve zenginlikleri emekçi kitlelerin, en çok köylülerin etine kazılmıştır. Köylüler köleliklerinin ve kültürsüzlüklerinin özel mülkiyetten ileri geldiğini, verim kabiliyetini kaybetmiş bir toprağı işliyerek kürek mahkûmu sefil yaşayışlarını devam ettirmek için kendilerini boşu boşuna öldürdüklerini anlamakta hâlâ güçlük çekmektedirler.

Bununla beraber, köylü yavaş yavaş başını topraktan kaldırmaktadır. İki milyon tirajı olan **Köylü Gazetesi**'ni her gün muntazam bir şekilde okuduğu gibi, daha bir çok gazetenin, sayısız bir çok kitap ve broşürün de okuyucusudur köylülerimiz. Bu kitaplardan eski geleneklere göre değil, daha modern, daha insanca yaşamasını öğrenmektedir. Köylü için yayınlanan kitap sayısı muhakkak ki 100 milyona yaklaşmıştır.

Daha şimdiden söylenebilir ki, Sovyetler Birliği köylüsü kadar gazete okuyan hiç bir memleket gösterilemez.

Köylüye bu kadar çok yayım yetiştirmekten elde edilen sonuçlar nelerdir? Köylüler daha okumuş, daha bilgili insanlar haline gelmektedirler. Bu göze batan olaya, ancak batmış bir insanın gözü kör umutsuzluğu itiraz edebilir.

Köylüler binlerce toprak teknisyeni, ziraat mühendisleri, uzmanlar, öğretmenler, edebiyatçılar, yeni bir «toprak tuzu» yetiştirmektedirler. Bunlar, küçük burjuvanın yararına olan şeyler değil, aksine onu mahvedecek şeylerdir.

Büyük Kuzey deniz yolunun: Turksib'in, memleketi elektriğe kavuşturmanın, sanayileştirmenin, geniş gübre yatakları keşfetmenin, Urallarda ve Kuzey mıntıkasında petrol bulmanın, Türkistan'ı sulamanın, pamuk ekilen alanları genişletmenin, yeni dokuma nebatları yetiştirmenin, Astırakan mıntıkasında pirinç yetiştirilen alanlarda yapılan değerli denemelerin, sözün kısası Sovyet iktidarı tarafından girilen adeta efsanevi çaptaki bu faaliyetlerin asalağa ne gibi bir menfaati olabilir?

Köylü ile işçi milyarlarca rublelik üretim yapmaktadır ama bu paralar «efendiler»in kasalarına girmeyecek, emekçilerin ceplerine girecek ve memleketi makinalarla donatmakta, fabrikalar kurmakta, karayolları ve demiryolları yapmakta, ulaştırma vasıtalarını çoğaltmakta, milyonlarca işçi ve köylü çocuğunu eğitmekte kullanılacaktır.

•

Tek başına yaşayan insanın sözünü edince, «bir tek» ile başı dönen, serseme çevrilen gençleri düşünüyorum.

Küçük burjuvaların birer asalak olarak, devletimizin organlarında neler yaptıklarını anlamak için, doktor olmaya hiç gerek yok. Bunların çalışmalarına elverişli olan bir takım şartlar var.

Küçük burjuvalar tarafından kuşatılan işçi ve köy-

lü kitlesi içinde, sahiden bereketli, organca düşmanı olduğu küçük burjuva ile hiç bir kimyasal yakınlığı ve bağı bulunmayan yeni «bir toprak tuzu» hızla gelişmek ve şekillenmekle beraber, bu tuz çok çetin maddi şartlar içinde, devamlı bir çalışma, dayanılmaz bir mücadelede pahasına gelişmektedir.

Bu yeni kuvvetin bir kısmı iç savaşın kanı ve ateşi ile bilenmiştir. Sosyalist toplumu kurmak gibi güç ve büyük bir işe girişmiş—, sınırları yorgun düşmüştü. Dinlenmeğe olan ihtiyacına hiç bir suretle itiraz edilemez.

Sonra, 1920 de, on onbeş yaşında olan çocuklar gelir. Bunlar geçmişi ancak kitaplardan öğrendikleri için, bu geçmişe büyük nefret beslemezler, Küçük burjuvacıkları hor görmezler. Bunlar da güç şartlar içinde yaşıyorlar ama, içinde yaşadıkları bu şartlar babalarının evvelce yaşadıkları şartlardan iyidir. Bu çocukların istedikleri ve aradıkları şeyler çok daha fazla ve çok daha yüksektir. Memleketin iktisadî gelişmesi büyük bir hızla devam etmekle beraber, yine de memleket bu gençlerin arzu ettikleri şeylerin hepsini karşılayamaz. Biz bir «yapı yeri üstünde» yaşıyoruz. Küçük burjuvacıklar «iyi bir hayata» son derece susamış, yorgunluktan bitkin insanlar üstünde ifsat edici, ahlak bozucu bir etki yapıyorlar.

Onun içindir ki kartal yavrularının, yumurtadan yeni çıkmış civcivler gibi, sık sık cıvıldaştıkları ve arslan yavrularının domuz yavruları gibi davrandıkları görülüyor.

17 yaşındaki bir Bay bakın ne şairane şeyler yazıyor :

«Büyük ve güzel bir hayata susamışım. Oysa, yaşadığım hayat öyle cılız, öyle ilgi çekici olmaktan uzak ki. Kas-

vetli günleri tespih çeker gibi bir bir çekiyorum. Hangi maksatla, nereye gitmek için?»

19 yaşındaki bir Bayın da derdi büsbütün başka :

«Hayat benim için yaratılmış, ben hayat için yaratılmamışım. Dedem ile babam memlekete verecekleri haracı vermişler. Öğrenimimi rahat rahat yapmak, bana sosyal çalışma yüklenmesini istemek hakkımdır.»

«Bir tek» adam bu sızlanmaların hepsini duyar, civcivlerle birlikte yarım sesle cıvıldaşıp, kendi içinden «kuvvetlerimiz gittikçe artıyor» diye sevinir.

Sızlanan dertli gençlere evvelce verdiğim cevaplarda şikayetlerini bana göndermekle ve benden yardım beklemekle yanıldıklarını söyledim. Asalak adayların iniltileri ve hıçkırıkları hiç umurumda değil. Bunların cıvıldaşmalarına acımdan çekinmeyeceğim. Ben ancak cıvıldaşmalar arasında cahillerin samimi hayretleri sezilen ve iyi sindirilmemiş bilgilerin sırttığı görülen mektuplara cevap veririm.

Gençler, gerçekten «büyük ve güzel bir hayat» yaşamak istiyorsanız, yeryüzünün zenginleşmesi, insanların peşin hükümlerin, araştırmaksızın edinilmiş bilgilerin ve batıl inançların yüz kızartıcı esirliğinden kurtulmaları için, hayat pratik değeri olan pek çok çalışma yapmış, bunları biriktirmiştir. Geçmişte insanlık için yaratılan 'faydalı şeylerin hepsi, işçilerimizin, köylülerimizin, aydınlarımızın kurmağa başladıkları dünyanın sadece ilk temel taşlarından ibarettir.

Daha boş olan kafaları «bir tek»in hâkimiyeti al-

tında dönüp duran delikanlıların anlamak ve kavramak zorunda oldukları şey işte budur.

Bana mektup gönderen gençler dar kafalılığın ağır havası içinde tekâmül etmektedirler. İnsanlığın hayatını, bütün evrende belki de istisna teşkil eden bir olguyu, cahillikten gelen bir cesaretle, «tespih gibi çekilen kasvetli günler» olarak değerlendiriyorlar. İnsan, ilk önce bu sözlere gülüyor. Eski dünyanın yıkılışı ortasında, eşitlerin devletinin kuruluş yıllarında; çok coşkunun bir hava içinde, tarih tarafından ölüme mahkum edilen insanın bütün yeni olaylara inatla ve vahşice gösterdiği bir direnç içinde, dünya Devriminin ilk günlerini yaşadıkları halde, bütün bunların karşısında kör ve sağır gibi duran gençler için bu görüşün ne kadar kötü ve zararlı olduğunu sonra sonra anlıyor.

Sevgili gençler! Sizin iyiliğiniz için yürekten dilerim ki, hayat size iyi bir ders versin; hayatın sert ve ağır elini, biz insanların aklımızla ve irademizle işba haline getirdiğimiz o büyük ve amansız eğiticinin, hayatın elini derinizin üstünde hissedesiniz. Yine yürekten dilerim ki, şikâyetlerinizin boş ve faydasız olduğunu anlayasınız ve şikâyet etmenin yüzkızartıcı —bu yüzkızartıcı sözü üstünde ısrar ediyorum— birşey olduğu üstünde ve bu şikâyetlerin mektuplarınızda bana sözü nü ettiğiniz «gururlu iç bağımsızlık» ile bağdaşmadığı üstünde ciddi olarak ve uzun uzun düşünesiniz.

Bu «bağımsızlık» dediğiniz şey de ne demek? «Bağımsız olmak izlenimleri»ni vücuda getirmek de, frenlemek de beceriksizlikten başka bir şey değil ki. Kısacası, boş bir şey.

«Kişinin en yüce hakkı»nı aramak, fert için gerekli olan özgürlüğü aramak, yeryüzünde insanlık var olabileceği havaları titreterek bu hakkı aramak; insanların içinde yaşadıkları ve boğuldukları vahşi ve evrensel

düşmanlık havasını bir türlü temizleyememiş, aksine, insanı hayvani egoistlik, kendini beğenme, hırs dedik-Jeri pisliklerin kokularıyla iyice zehirlenmekten başka bir şeye yaramamıştır.

Kişi durmadan çılgılığı basmaktadır. Çünkü kendisinde bir ikilik bulunduğu farkındadır. Bu çılgınlarla bu ikiliği, kendindeki bu kötü tarafı hem kendi gözünden, hem de başkalarının gözünden saklamağa çalışmaktadır. Kapitalist devletteki sınıf yapısının kendisine aşılacağı çok peşin hükümler tarafından vücuda getirilmiş zararlı şeylerin kökünü kazımadıkça, bu ikilikten kendisini kurtaramaz.

Evet, kişi bu hastalıklardan kurtulmadıkça, kıskançlık, hırs ve tamah, hasis ihtiraslar ve her türlü pislikler tarafından kemirilecek, çürütülecek, mahvedilecektir. İdeal küçük güzel yüzü, platonik bir şekilde güzel düşüncelere doğru dönecek; ama, gerçek ve iğrenç ağız ise, onca, sözle ve hareketle hem kendini, hem başkalarını aldatmaktan ibaret olan hayatın pratik şeylerine doğru dönmüş olacaktır.

Özgürlüğe ve iç ahenge giden yolun ya açıkça ya da gizlice inandığı şeylerin hepsini yıkmaktan geçtiğini anlamadıkça kişi «yüzyıllarca» işte hep böyle ikiyüzlü bir Fanus olarak kalacaktır. İğrenç gerçek karşısında iki şahsiyetli, köle ve kendine uşakça hayran kalmasının sebebi budur; kuvvetlerinin ve kabiliyetlerinin gelişmesini engelleyen şey budur.

Tarih ırk, milliyet, sınıf peşin hükümlerinden kurtulmuş yeni bir insanın ortaya çıkmasını istiyor.

Bu insanın ortaya çıkması mümkün mü? Zaman bu insanı vücuda getirmek yolundadır. Bütün çabalarınızı, bütün ömrünüzü, hayal edilen bu insanın yaratılmasında harcayıp, kullanınız böyle bir insan olursunuz.

1930 -

AŞK, ÖLÜM...

Bana mektup gönderen bazı okuyucular aşk ve ölüm teması üstünde felsefe yapıyorlar. Bunları en çok şaşırtan şey «her canlı varlığın yolu üstünde karşılaştığı» ölümdür.

Aklı başında yirmiye yakın insan tanıdım ki, ölüm üstüne derin düşüncelere dalmanın kendilerini daha da zeki hale getirdiği düşüncesindeydiler. Bu insanlar bende de türlü türlü düşünceler uyandırdılar; ama, açıkça söyleyeyim ki, bu filozofların koyu karanlıkları mum ışığı ile aydınlatmağa çalışmak için boşu boşuna harcadıkları zamana pek acıdın:.

Bana öyle geliyor ki, bu yöndeki «nazari düşüncelere girişmek ihtirası», «tanıma, öğrenme melekesi»ni körleştirir, bizim «nazarî düşünen» adamımızı bir çıkmaza sürükler; genç filozof da kendince hiç beklenmedik şu sonuca varır: «Yazımı bitirdim; bana öyle geliyor ki, bu komünist gençlik örgütün üyesi, marksist olan benim tarafımdan değil, bilmem hangi şeytan tarafından yazılmıştır.»

Ben şu düşüncedeyim : İnsan «soyut bir şekilde» felsefe yapmamalı, etrafına bakarak, etrafındakileri gözliyerek bunu yapmalı; kitaplara bakarak değil, doğrudan doğruya tecrübeden doğmuş olaylara bakarak yapmalı, bunun için gerçek tarafından sunulan bol malzemeleri kullanmalı. Bundan başka, şunu bilmeli ve hatırlamalı ki, bu gerçek, tarihin kendisi için tespit ve tayin ettiği aşamaları bitirmiş ve «yüzyılımızın büyük eseri»nin gelişmesini çok daha güçleştirmek için «felsefe» alanında çok şey biriktirilmiştir.

Bu gençler topraktan doğdukları için, elli yılda yine toprak haline geleceklerini mektuplarında yazdıkları gibi. «karanlıklar içine ve evrenin soğuk derinliklerine» gömüleceklerini ya da «herhangi bir yere» yollanacaklarını düşünmeğe kalkarlarsa, bu insanlar, daha şimdiden hayattan uzaklaşmışlardır, anlamına gelir bu. Hayat kıskanç olduğundan, aylaklara hiç yüz vermediğinden, bu gençleri metafiziğin karanlık dehlizlerine şiddetle iterse, bunlar hayata kızmasınlar. İnsanoğlunun kötülüklerinin eseri olan dış görünüşündeki çirkinliklerine rağmen, hayat biyoloji bakımından sıhhatlidir, nabızı iyi atan, kuvvetli, cesur, kendisini bereketli kılacak insanlar ister, beri yandan da mastürbatörleri ve müraileri amansızca siler süpürür.

Bana öyle geliyor ki, «insan ile evren arasındaki ilişkileri değerlendiren bütün felsefe sistemleri»nin en iyisi ve en doğrusu henüz var olmayan ama, kurulmak üzere olandır. Kurulmakta olan bu sistemin ne olacağını bilmiyorum. Zaten, bunu bulmak da benim işim değildir.

«Aşk»ın sözünü etmeğe kalkışacak değilim. Bununla beraber şunu söyleyeyim ki, bana kalırsa cinsî münasebetler alanında gençler, işi basitleştirmeğe kalkış-

mışlardır ama, işi basitleştirenler ileride bunu pek pahalı ödeyeceklerdir. Bu kaba ve yüz kıztartıcı basitleştirmeyi cezalandırma zamanının mümkün olduğu kadar çabuk gelmesini yürekte dilerim.

Burada köpeklerin şöyle bir sözünü edip geçeyim. Köpeklerin insana karşı besledikleri dostluk duygularını benimsemek çok faydalıdır, ama, insanlar, geri kalan şeylerde, dört ayaklı dostlarını taklit etmemelidirler.

•

Dünyadaki bütün olgular gibi, ölüm de bir inceleme konusudur. İlim, lm gün geçtikçe daha dikkatli ve daha yorulmak bilmez bir şekilde incelemektedir. İncelemek, hakim hale gelmek demektir.

Ölüm, hayata büyük iyilikler yapar. Yıpranmış olan, zamanını doldurmuş olan, yeryüzünde boşu boşuna kalabalık eden her şeyi mahveder, yok eder. Buna itiraz edilecek. Denecek ki, ölümün gücü ölüm henüz gelişmemiş olan çocukları esirgemez. Ölüm çoğu zaman bütün enerjilerini harcamamış, kullanmamış delikanlıları öldürür. Çok kabiliyetli, sosyal bakımdan değerli bir çok kimseler geç yeaşta öldükleri halde, bir takım kaba kimseler, budalalar uzun bir ömür sürmektedirler. Papağanlar yüz yıldan fazla yaşarlar, bunlar sık sık görülen şeylerdir. Bunların hepsi doğru. Ama, bu üzücü olay hiç bir zaman «lmn kr, ilkel, yenilmez kuvveti» ile izah edilemez, olsa olsa kötü ve yüz kıztartıcı bir takım sosyal ve iktisadî şartlarla izah edilebilir. Sosyal bakımdan değerli insanların vakitsiz ölmeleri, başka bir patron tarafından kullanılmasından korkup, daha çabuk «faydalanılacak» bir emek gücü ile bakılan insana karşı a gözlü «patron»un takındığı tavırdan doğmuş

vücutça fazla çalışmadan ileri gelmektedir. Biliyoruz ki, yüzbinlerce işçi ve emekçi, emek güçlerinin son derece insafsızca sömürülmeleri yüzünden yıpranıyor ve vakitsiz ölüyorlar.

İnsanlar koleradan, tifüsten, sıtmadan, veremden, vebadan v.b. ölüyorlar. Oysa, «uygar devletler» de bu, hastalıkları doğuran mikropların bulunması hiç de zorunlu değildir. Son derece güzel şehirlerin etrafında çamur ve pislik içinde yüzen dış mahallelerin bulunması, insanların buralardaki evlere pislik çukuruna tıklılır gibi tıklılmaları hiç de zorunlu değildir. Lüks oteller, sosyal bakımdan, iyi ve bakımlı hastaneler kadar gerekli değildir. Bu basit gerçekleri durmadan tekrarlamak çok sıkıcı bir şey, ama, fazla bilgisi olmayan kimselerin çıkarını göz önünde tutarak, bu basit gerçekleri tekrarlamak şart.

Kapitalistlerin «uygar» iktidarına taraftar olanlar ve bu iktidarı savunanlar şu kanıdadırlar: Kızlarını bit ısırmışsa, bundan ne bit, ne de kış sorumludur, biricik sorumlu «tabiat kanumu»dur. Hayır, bundan sorumlu olan, kalın kafalının rahat oturmağa alışmış olan kışıcıdır.

Oysa, Sovyetler Birliğinde çocuk eğitiminin ve analığı korumanın sosyal şartları iyiye doğru götürülmeğe başlanmış ve çocuklarda ölüm oranı derhal azalmıştır ve gittikçe daha da azalmaktadır. İşçilerin sağlığı ise, izin sistemi, «dinlenme evleri»nin sayesinde kuvvetlenmektedir.

Biliyoruz ki, tüfek, top, tank, uçak, patlayıcı maddeler, boğucu gazlar ve insanları kitle halinde öldürmekte kullanılacak türlü şeyler üretmek için «uygar devletler» bol bol hesapsız para harcarlar. İnsan öldür-

me gittikçe daha pahalıya oturmakta, ya işçiler tarafından çıkarılan, ya da insanlardan vergi olarak alınan binlerce ton altını yutmakta ve bu insanlar, verdikleri bu paraların karşılığı olarak, kurşuna dizilmekte, patlayıcı maddelerle parçalanmakta, zehirli gazlarla boğulmakta, denizlerin dibini boylamaktadırlar.

Top, mitralyöz, dinamit, boğucu iperit gazı ve insanları kitle halinde öldürecek daha başka şeyler yapan silah fabrikatörleri yarının ulusların boğazlaşmasına büyük bir hareketle, ama, söylemeğe hacet yok, vaktiyle Doğunun zenginliklerini yağma etmek düşüncesiyle, Kudüs'ü zapt etmeğe, «İsa'nın mezarını kurtarmağa» hazırlanan orta çağ Avrupası baronlarından çok daha düşüne düşüne ve daha metotlu bir şekilde hazırlanmaktadırlar. Arada şu fark var: «Korkusuz ye kusursuz modern şövalyelerimiz» in gözünde Kudüs, şehirlerde bankaların toplandığı caddeler, «İsa'nın mezarı» ise, para kasalarıdır...

Ölümün kötü oluşu, hayatta bir eser vücuda getirmek için bütün kuvvetlerini henüz tam olarak kullanmamış olan kimseleri öldürmesinden gelmez. İnsanlar birbirlerine karşı daha saygılı ve dikkatli davranırlarsa, ellerindeki imkânları sağlığın korunmasında, vücut bakımında doktor, ilgisinde, hastalıkların sebeplerini incelemekte daha cömertçe kullanmağa başarlarsa, ölümün bu alandaki gücünü ve etkisini sınırlayabilirler. İlim, çiçek hastalığını, kolerayı, kuşpalazını, vebayı, salgın hastalıkları, yüzbinlerce insanı vakitsiz öldüren bütün bu hastalıkları yenmiştir. Doktorlar gittikçe daha tecrübeli olarak ölüme karşı başarı ile mücadele etmektedirler.

Ölümün kötü oluşu, insanların yüreğine saldıgı korkunun etkisi ile bazı kimselerin en değerli kuvvetle-

rini «ölümün sırrını» bulacağız diye, «soyut» felsefi araştırmalarla boşu boşuna harcamalarından gelir. Ama, felsefe lapyayı bile bulmamış oysa, ölüme karşı girişilen mücadelede lapa ile kene otu yağı Schopenhauer'in ya da E. Hartmann'ın felsefesinden daha faydalı olmuştur.

Ölümün kötü oluşu, insanların yüreğine saldıgı korkunun hafızalarda bir takım tanrılar, bir «ahiret» yaratmağa, cennet ve cehennem gibi uydurmalara sürüklenmesinden geir. Bizim gibi maden mühendisi, madenci, demirci «ömlüler» ötedenberi yeraltı tanrısı Vulcanus'tan daha hünerliyizdir. Elektrik teknisyenlerimiz de hayat için, şimşek ve gök gürültüsünün eski hükümdarı Jüpiter'den daha faydalı ve daha güçlüdürler.

«Ahiret», ilkel insanın heyecanlarından farklı olmayan heyecanlarımızın karanlık alanında bulunur. Çünkü ölüm korkusu hem bu heyecanlar, hem de «neyin muhafazası içgüdüsü» gizli eylemi üstünde hüküm sürer. Zaten, bu içgüdünün düşünülmeden olan eylemini de ölüm korkusu doğurur. Şu halde, «ahiret» gerçekten var olsaydı, önce sistemimizdeki gezegenler arası ilişkileri kurduktan sonra, sonra da dünyalar arasında ilişki kurduktan sonra, bu «ahiret» denilen şeyi evrenin herhangi bir yerinde keşfedecektir. Ama, bu, acele olan bir şey değildir. Biz, her şeyden önce, yeryüzündeki hayatımızı iyice düzene sokmağa bakalım.

İnsanların yeryüzünde çektikleri cehennem azaplarını başka bir yerde rahat etmek boş hülyasıyla telâfi etmek için rahiplerin ve «Kilise babaları»nın cenneti budalaca uydurduklarını tekrar tekrar söylemeğe gerek var mı? Bundan başka, böylelikle, göklerdeki bir cennet mutluluğu düşü, zenginlerin yeryüzünde sürdükleri hayatın çekici ve göz alıcı parlaklığını yoksulların gözünde biraz karartacak, hatta söndürecektir.

Ölümün yüreklere saldığı korku, dinlerin yaratılmasına sebep olduğundan dolayı kötüdür, zararlıdır. İlkel insanların şuurlu hayatının başlangıcında, bir din yaratmak, tabiat olgularını bir düzene sokmak denemesi olduğu için, bu olguları insana benzeyen tanrılar şeklinde canlandırdığı için, aslında, korkutucu hiç bir şeyi kapsamayan bu halk yaratmasının belli bir sosyal faydası da vardı. Düşüncenin, fantezinin, gelişmesine yardım ediyordu ve «sanat» yaratması olarak bugüne kadar hâlâ değerini kaybetmedi.

Rahipler ve kilise adamları, sanat olarak, din yaratmasına son verdiler, halkın dinî görüşlerinden anlamsız ve korkutucu bir takım ahlâk sistemleri çıkardılar. Bu suretle, düşüncenin, dünyayı tanımanın ve öğrenmenin, fantezinin, düşüncenin gelişmesini uzun zaman sekteye uğrattılar.

Dünyayı şeytanlarla dolduran Hıristiyanlığın —ki insan tarafından yaratılan insana benzer tanrıları şeytan kılığında gösterdi— uygarlığın ilerlemesi üstünde çok kötü etkisi oldu. Şeytanların kuvvetinden korkup, insanlara dünyadan yüzdöndürmeyi vaaz eden, insanlara en koyu batıl inançları aşıl原因an on binlerce cahil keşiş papazı doğuran Hıristiyanlıktır. Kilisenin tutucu sofuluğuna ve korkunç zulmüne düşüncelerine isyan edenler ise, bu keşişler tarafından şeytan çarpanı, dinden ve doğru yoldan sapanı sihirbaz, büyücü bir takım insanlar sayıldı, meydanlarda diri diri yakıldı. «Kutsal Engisizyonu» bulan sadece Hıristiyanlıktı. Bu zulüm ve işkence kurumunun eşine hiçbir dinde rastlanmaz. Engisizyon yedi yüz yıl içinde yüzbinlerce insanı udinden ve doğru yoldan sapsmış» ve «sihirbaz» diye ateşte yakmış, yüzbinlerce insanı da buna yakın cezalara çarpırmıştır. Hristiyanlığın bunca övülen «insanlığına»

rağmen, Engizisyon ancak Napoleon Bonaparte tarafından 1800'de İtalya'da, 1808'de İspanya'da kaldırıldı, sonradan tekrar getirilmeğe çalışıldı. Hristiyan kilisesinin ilme karşı giriştiği tutucu ve amansız mücadele Avrupa tarihinin en utanç verici olayıdır. Ama bu olay bugüne kadar ciddi bir şekilde incelenip aydınlatılmamıştır. Kilisenin kültürlü insanları manevî ve ahlâkî bakımdan serseme çevirmesini şu olay gayet güzel anlatır: Birinci Paylaşım Savaşındaki emperyalist ihsan kıyımı sırasında Alman Hıristiyanlar: «Tanrım, İngiltere'yi cezalandırın!» diye dua etmişler, İngilizler, Fransızlar, Ruslar insan öldürmek suçunu işlemekte kendilerine yardım etmesi için Sevgi tanrılarına, aynı duada bulunmuşlardı.

Bana mektup gönderen okuyucularımın dinin «zorunluğu», «değeri» hakkındaki, bugünkü ahlâkın temel olan din hakkındaki, en son «avunma kaynağı olan din» hakkındaki sorularına yeteri kadar aydın bir şekilde karşılık verdiğimi sanıyorum. «Avunma»ya gelince, fikrimce, insanı en iyi avutan şey, makul çalışmasıdır.

Demek oluyor ki genellikle, dünyamızda her şey gayet basittir. Bütün meseleler ve sırlar insanın iradesiyle ve aklının kuvvetiyle, yine insanın çalışmasında ve yaratıcı eserinde hal şeklini bulmaktadır.

Utanç verici gerçeği haklı göstermek ve insanları bu gerçekle bağdaştırmak isteyerek, herşeyi arap saçına döndüren ve karartan, kendini zeki bilenlerin «hilekâr felsefesi»dir.

Dünyada insan aklı dışında hiç bir makul kuvvet bulunmadığını, yeryüzünün ve evren hakkındaki bütün görüşümüzün ancak aklımızda bir düzene konulduğunu, bugün de konulmakta olduğunu artık anlamamızın zamanı gelmiştir. Aklın eylemi dışında, buzulların hare-

keti, fırtınalar, depremler, kuraklık, aşılmaz bataklıklar, balta girmemiş sîk ormanlar, hiç bir şey vermeyen çöllere, vahşi hayvanlar, yılanlar, parazitler vardır. İnsanın dışında, yalnız karmaşıklık ve yıldızlar karmaşısının doldurduğu uçsuz bucaksız uzay vardır, insan bu karmaşıklığı düşüncesiyle her şeyi bilmek ve öğrenmek içgüdüğü ile sağlam bir düzen getirmiştir ve getirmektedir : Tıpkı, bataklıkları kurutarak, çölleri sulayarak, dağlar arasından yollar açarak, vahşi hayvanların ve parazitlerin kökünü kurutarak ve iyi bir mülk sahibi olarak dünyaya bir «çeki düzen vererek» yeryüzünü bir düzene soktuğu gibi.

.....

İnsanoğlunun zulmeden, zulüm gören ya da arabuluculuk eden gibi üç tutumunu tayin eden sosyal şartların ortadan kaldırılması gereklidir.

Tabiatın ve devletin sınıf yapısının şu ya da bu şekilde çıkardığı maddî engeller, ya da, örneğin kilise gibi, ideolojik baskıların şu ya da bu şekilde çıkardığı engeller ortadan kaldırılmalıdır. İnsandaki kuvvetlerin, kabiliyetlerin hür gelişmesini, kültürün gelişmesini engellemeyen her şey kaldırılmalıdır.

Kişisel faaliyetin ilmin, tekniğin ve sanatın türlü alanlarında parlak sonuçlar verdiği, hâlâ da vermekte olduğu, bu faaliyet hâkim sınıfın «geleneği» ile, zevkleri ile menfaatleri iie tamamıyla bağdaşınca parlak sonuçlar verdiği, hâlâ da vermekte olduğu inkâr edilemez.

Ama, bir kimse düşünceye, «geleneğe», evrensel bağımlılığa, menfaatlere, alışkanlıklara aykırı hareket ettiği takdirde, bu menfaatler, bu alışkanlıklar, v.b. arasında, yeri olamaz. Bu insan ya zindana atılır, ya da diri diri ateşte yakılır. Sokrat ile GalileVnin başına gelenler,

yaşayışın ve düşüncenin sağlam temellerini sarsmağa çalışan onbinlerce, yüzbinlerce insanın da başına gelmiştir. Uşaklık etmeyen, bundan ötürü de istenmeyen insanlara böyle işkence etmekle, evrensel bayağılık, kendini savunmak ve yeryüzündeki hâkimiyetini kuvvetlendirmek için kendisine mutlaka gerek olan o ikiyüzlülüğün ne kadar derin olduğunu bütün çıplaklığı ile göstermiştir.

Biliyoruz ki, küçük burjuva bütün düşünceleri ve bütün duyguları ile tamamiyle bireycidir. Küçük burjuvanın başka türlü olmak elinden gelmez. Çünkü, küçük burjuvanın bireyciliği burjuva toplumunun asıl temelini oluşturan «kutsal özel mülkiyet kurumu»na dayanır. Her küçük burjuva felsefesinin hedefi, insanları, «hürriyet, eşitlik ve kardeşlik» yoluna, «sınıflar arasındaki asude işbirliği» yoluna götürebilecek biricik temel olarak bu «kutsal özel mülkiyet kurumu»nu kuvvetlendirmek ve haklı göstermektir.

Karl Marx'ın akidesi bu felsefenin yalancı niteliğini gösterdiği gibi, 1914 -1918 Birinci Paylaşım Savaşı, küçük burjuva etkileri ile kuvvetle, zehirlenmiş olan Avrupa işçi sınıfının örgütündeki yetersizlik yüzünden kurulmasına sebep olduğu faşizm gibi olaylar da bunun böyle olduğunu göstermiştir.

Küçük burjuva bireyciliğinin şahsiyet karşısındaki tutumu bu bireyciliğin ikiyüzlülüğünü ve sahtekârlığını tamamiyle meydana koymuştur. Küçük burjuva düşüncesi genellikle, kişisel kuvvetlerin ve kabiliyetlerin normal gelişmesini köstekler ve bozar. Burjuva devletinde, şahsiyetin gelişmesi karmaşık bir millî menfaatler ve sınıf menfaatleri baskı sistemi ile, bir dinî, felsefî ve «hukukî» düşünceler sistemi ile sınırlanmıştır. Bu sistemin hedefi, insandaki «sosyal hayvan »a has özellikleri

geliştirmektedir. Ama, vardığı sonuç tersinedir. Gerçekte, insanların çoğunu bir azınlığa boyun eğen kuzu gibi hayvanlar haline getirir ve bu azınlığın çoğunluğu ezmesini kolaylaştırır.

Kuvvetlilerin faaliyeti, en başla açgözlü bir sermaye biriktirmekte, yani resmi bir yağmada, sonra toplum aleyhine işlenmiş ve kanun tarafından kovuşturulan suçlarda, yani küçük çaptaki hırsızlıkta, haydutlukta, katillikte, en son cinsî taşkınlıklarda kendini gösterir, enerji başka bir uygulama alanı bulamazsa, başka bir faaliyet şekli tarafından kullanılmazsa, enerjiye geniş bir uygulama alanı sağlar.

Karmaşık sınıf baskısı sisteminin az kuvvetli insanların duyguları, «şuuraltı»ları üstündeki etkisi bunlarda anlayışsızlık ve hayat karşısında korku doğurur, bunları bütün tanrıları ve dinleri yaratan ilkel atamız gibi düşünmeğe zorlar. İnsan dışında insana düşman «objektif kuvvetler» bulunduğunu ve bu kuvvetleri yenemeyeceğini düşünmeğe zorlar. Olaylar karşısında boyun eğmek insanı pasif hale getirir.

Hayatın zıtlıklarına sinirlenen, öfkelenen kimselerdeki heyecanlar ise, şuurun gelişmesini durdurur, kararlıdır. Ama, bu kimselerin «şuurlarının varlığı çoktan geçtiğini» düşünmelerine engel olmaz. Böyle bir ruh hali insan ile gerçek arasındaki ayrılığı daha da derinleştirir, insanı anarşist haline getirir, ona şu anlamsız kötü şeyleri söyler :

«On beş yıldan beri hayat benimle kedi fare ile oynar gibi, oynuyor. Şimdi bütün öğretim yapanlardan nefret ediyorum. Ben onlardan daha zekiyim. Kendimi hiç düşünmeden, bunları cep hede elde silah savunduğuma acıyorum.»

«Kendisi uğrunda» giriştiği kısır mücadelede daha şimdiden vahşi hale gelmiş bir insanın çılgılığı bu.

Kapitalist rejim insanları, zulmedenler, zulüm görenler, uzlaştırılması mümkün olmayanı uzlaştırırlar diye bölümlere ayırır. Kaldı ki ispat edilen bu itiraz edilmez şeyi hatırlatmağa gerek bile yok. Yine de, hatırlatmak ister. Çünkü hayatta çabucak rahat bir mevki sahibi olmak isteyen bir çok genç bu acelenin kendilerini geçmişe doğru sürüklediğini belki de anlamıyorlar. Yine anlamıyorlar ki, sürüklendikleri geçmiş kanlı bir cambazhane sahnesidir, kapitalist gerçek bu kanlı meydanda bütün pervasızlığı ile gemi iyice azya almıştır, hümanistler ve arabulucular, uzlaştırıcılar bu kanlı meydanda insanın içini titreten birer soytarı rolü oynarlar.

DAR KAFALILAR VE FIKRALAR

Biliyoruz ki, burjuvazi, kişi üzerinde devamlı ve çeşitli etkiler yaparak mesleği, sosyal zıtlıkları uzlaştırmaktan ibaret olan bir insan tipi yaratır.

Küçük burjuvaların kendi marazlı uzuvlarından çıkan zehirle zehirlenmeye karşı kendilerini korumak gibi tabii bir zorunluluğun «yetiştirdiği» insandır bu. Bu insan «okumuştur», düşünceleri az çok ustaca anlamasını bilir. Küçük burjuvanın sahte dünya görüşünün felsefi temelleri birbirini çürüttüğü zaman da bu düşünceleri bozmasını bilir. Biliyoruz ki, küçük burjuvanın ikili bir ruhu vardır, başka türlü olamaz. Günlük hayatta ve eylemde kaba ve pervasız bir maddecilikten yanadır; teoride ise, idealizmi salık verir, öğretir.

Uzlaştırıcının her soydan ve her türlü zıtlıkları öğrenmesi, bu küçük, ama tamamiyle aşıkâr olan zıtlığı gizlemeyi becermek içindir. Bu uzlaştırıcının ya da arabulucunun ödevi, genellikle bütün insanları, özellikle bu meslekte kendilerinden önce gelenler tarafından bu-

Uman dolaşmış düşünceler yumağını namuslu bir şekilde çözmek isteyenleri, gerçek konusunda, «aldatmak, hatalara sürüklemek »tir. Bu karışık düşünceler yumağı tümü ile küçük burjuvazinin varlığını haklı göstermekle kalmaz, meşru göstermek iddiasına, hele, «manevî» bakımdan, gerçeğin bütün etkilerinden tamamıyla uzak olduğunu öne süren «hür düşünür küçük burjuva»nın varlığını da meşru göstermek iddiasındadır. «Aldatmanın, hataya sürüklemenin» başlıca yolu, akı, halli imkânsız kabul edildiği halde, yine de kılı kırk yaran soyut teorik muhakemeler konusu olmakla devam eden «ezeli sırları» derinleştirmeğe yöneltmektir. Uzlaştırıcı da ara sıra bu soyut teorik muhakemelere girer. Bunu ne ödev diye, ne de zekasının derinleşme ihtiyacı diye yapar, meslek alışkanlığı ile, hatta, çoğu zaman, «yapacak daha iyi bir şey bulunmadığından» ötürü yapar.

Sosyal zıtlıkların arabulucu «ezeli sırlar» alanına şu muhakemeyi yaparak dalar: Bazı şeyler öğrendik, ama bildiğimiz şeyler altında gizlenen şeyi bilmiyoruz. Asıl bilinmesi lâzım olan da budur. Var olan her şey kimle, neyle ve nasıl başladı ve bu niçin başladı? Her şey -bu arada da düşünce- bilinmeyenden hareket eder, ama bilinmeyen kendi varlığından şüphe eder mi? Eflatun'un düşünceleri arasında gramofon, pantolon, mitralyöz, ski, pipo, dikiş makinesi, verem mikrobu, sabun, ütü fikirleri var mı? Benim «ben» kendisi doğmadan önce var mı benim ölümünden sonra kendisini nasıl hissedecek? İnsan, taş iskemle üstüne mi, yoksa kendi kıcı üssüne mi oturmuştur, yeryüzünün bu fiilde oynadığı rol nedir?

Bu türlü soruların sonu gelmez. Sözü edilen tipteki insanlar, bu türlü meseleleri halletmekle, hem «varlık hakkındaki bilgiyi derinleştirdiklerini», hem de düşün-

cenin hatalarını ortaya döktüklerini sanırlar (1).

En kaba kuşlar, kargalar, v.b. bu meselelerin haline bağlanır. Daha küçük çaptaki iki ayaklı ve tüysüz hayvanlar küçük burjuva gerçeğine daha yakındır ve bu gerçeğin iğrenç anlamını var kuvvetleriyle karartırlar.

Bunların çoğu karakterleriyle birer usta hırsız, fikir ve inançlarıyla hümanisttirler.

Bunlar «Hayvanların Koruma Derneği»nin eylemli birer üyesi olabilir, uyar Avrupa şehirlerinin sokaklarında işçilere sopa atan polisi hiç ilgisiz seyredebilirler. Canlı hayvanı kesip biçerek fizyoloji tecrübeleri yapılmasına itiraz edebilir, tavşanların, köpek yavrularının, kobayların hayatını savunabilirler, ama aynı zamanda da, milyonlarca insanın ölümüne sebep olan emperyalist savaşların kaçınılmaz oluşunu, kapitalist devletlerin vahşi sömürge siyasetini haklı gösterebilirler; patronlarının emri üzerine, Avrupa küçük burjuvalarını Sovyetler Birliğine karşı askerî müdahalede bulunmağa, bolşeviklere karşı tedhiş hareketine girişmeğe sürükleyebilirler. Genellikle, «hem iyiliğe, hem kötülüğe karşı aynı yüz kızartıcı ilgisizliği» gösterirler, ama bankerlerin gazeteleri ile işbirliği edip, herhangi bir «iyiliği», örneğin, faşizmi salık verir, herhangi bir «kötülüğü», örneğin komünizmi suçlayabilirler.

Patronlar bunları az çok iyi beslerler şu kumandayı

(1) Felsefe ile alay ettiğimi sanmak yanlış olur. Hayır, ben felsefeden yanayım, ama, aşağıdan, yeryüzünden, tabiat olgularını inceleyip tabiat kuvvetlerini insanın menfaatlerini tâbi kılan emeğin oluşumlarından gelme bir felsefeden yanayım. Ben düşüncecin çabaya sıkı sıkıya bağlı olduğu görüşündeyim. Hareketsiz, oturmuş, yatmış bir halde iken düşüncecin taraftarı değilim.

verirler : «Ee, haydi bakalım, çocuklar! Bana herkesin inanacağı bir takım fikirler uydurun!» Bunlar da itaat edip Sovyetler Birliği'nde efendi olan emekçi halkın,, sırtlarına bankerleri ve fabrikatörleriyle birlikte bir çar ya da bir parlamento yüklensin diye yanıp tutuştuğunu uydururlar; dövülmeyince sıkılan bir insan ırkı yaşadığını, bu insanlarda Dostoyevski'nin ispat ettiği şekilde bir ıstırap ve çile aşkının geliştiğini, vücutlarında, kan çıbanı çıktıkça daha rahatladıklarını, insanı şaşırtacak bir sabır ve tahammül gösterdiklerini ispat etmeğe çalışırlar. Peki, ama böyle oldukları ispat edilmek istenen bu insanlar, Sovyetler Birliği'ne yabancı müdahalesi sırasında, askerlik sanatının uzmanları bilgin generaller tarafından idare edilen ordulara ve Avrupa burjuvazisinin askeri birliklerine dört yıl nasıl olmuş da. sabır ve gayretle karşı gelmişler? Sovyetler Birliğindeki halkın ıstırap ve sabır aşkını ispat etmek için, zaten, arabulucular da bu olayı sanırım ki hiç hatırlatmazlar.. Bunlar Sovyet Rusya'ya ait yavan budalaca ve iğrenç fıkracıklar anlatmasını pek severler. Çoğu okuma yazma bilmeyen 162 milyon insanın harekete getirdiği bir memlekette türlü acayıplikler olacağını kim kabul etmez?

Oysa, bu 162 milyon insan, büyük bir cesaretle ileri atılıp, yeni sosyalist bir toplumu kurmağa azmetmişlerdir. Bu insanlardan önce hiç kimse böyle bir işe girişmemişti: kendilerine bu konuda bilgi verecek kimse yok, el emeği yok. Durum öyle ki, budalaca fıkralar uydurmak için binlerce sebep var.

Oysa, böyle yüzlerce, binlerce fıkra uydurulsa da, tarihî oluşumun gelişmesini birazcık olsun durdurmak mümkün değildir. Ama kalem haydutları, burjuva gazetelerin dolandırıcıları fikranın tarihin akışını yalnız

bozmakla kalmayıp, durdurmağa kadar da vardığını patronlarına ispat etmek zorundadırlar. Benim bu konudaki düşüncem şudur: Fıkra mizahi ise, tarihi güzelleştirir; tıpkı sanat eseri bir minyatürün eski bir vekayinamenin sayfalarını süslemesi gibi. Fıkra iğrenç, yavan ve budalaca ise, söyleyeni de, anlatanı da, muhakkak ki, iğrenç bir insandır.

Pravda Gazetesi 254'üncü sayısında «Devrimci teori olmadan, devrimci pratik olmaz» adlı bir makale yayınladı. Bu doğrudur ve bunu sık sık tekrarlamakta büyük fayda vardır. Saf kimselerin, ya da belki de kendilerini saf gibi gösteren kimselerin düşündükleri gibi, devrimci teorisinin «zekâ» ile de, «yaşamak sıkıntısı» ile de yaratılmadığı gösterilmiş olsaydı, makale daha büyük bir eğitici etki yapar, daha da kandırıcı olurdu. Saf kimselere hatırlatılmalıdır ki, devrimci teori hayatın, tarihî eyleme dayanmaktadır; bu teorisinin kökleri yer yüzünün derinliklerine, kapitalizmin çemberinden kurtulmak için uzun yıllar mücadele eden halkın tarihi içine kök salmıştır. Bu basit gerçeği kitaplardan öğrenenler bu teoriyi benimsemenin kolay olduğunu söylerler. Ama, basit fikirler doğru fikirlerdir. Bu sebeple, en güç olan fikirlerdir. İnsanın beyni bir sürü acaip, yalan yanlış, ama güzel ve kurnazlıklar ile insanın aklını çelen kelimelerle çok ustaca süslenmiş fikirlerle tıka basa doludur. Bir atasözü : «Kirli paslı elbise deriye yapışır» der.

Sosyal Devrim fikri gayet basit bir fikirdir, anlatıldığı gerçek de tamamıyla açık bir gerçektir. Ama yüz-yıllarca parlak ve çınlayan cümlelere ustaca sarılmış olan küçük burjuva bireyciliğinin peşin hükümleri için-

de yetişmiş emekçi kitlelerin şuuruna bu fikir iyice girmeli ve yerleşmelidir. Fazla olarak, tanrıya inanılmaz ve tabii -atalarımızın, analarımızın, babalarımızın alıştıkları gibi- hayat, kilisenin düşündüğü gibi yani yanlış bir şekilde düşünülemez.

Sıkı ve sert bir çalışmaya, elle çalışmaya tabi tutulan insanlar binlerce yıl her şeyi yapmak kudretine olan «kader» fikri ile eğitilmişlerdi. Emekleriyle efendilerinin sosyal hayat şekillerini durmadan değiştiren ve kültürünü yaratan bu insanlar oldukları halde, bunlara hayat karşısında çaresiz kalmak ve hayata boyun eğmek öğretilmişti. Kendilerini bu kölelikten ve bu sefaletten, kurtarmasını başaran birkaç kişi, halk kitlelerine nispetle, bu kitlenin emeğinin mahsullerini gaspeden insanlar arasında yer almışlardı. Bu gasp edenlerin, hayati kurnaz olanlar, bunun sonucu olarak da zengin yaratır, diye inanmaları için bir çok sebepler vardı. Halk kitlelerinde zenginlikleri dağıtan bir tanrının var olduğu inancını kuvvetlendirmişlerdi. Kiliseye dayanmayan hiç bir diktatör bulunmadığı gibi, zenginlerin halk üstünde diktatörlük etmesine geçmişte yardım etmemiş, bugün de etmeyen bir din gösterilmez.

Bütün bunlar bugün milyonlarca işçi tarafından biliniyor, ama yine de öyleyken, bütün işçilerce bilinmiyor. Sovyetler Birliğinde ne devrimci teorinin gelişme tarihi, ne de bu teoriyi doğuran olaylar hakkında gayet aydın bir fikre sahip milyonlarca çalışan genç köylü var, Bu gençlerin tarımın en eski zamanlardan bugüne kadar ki gelişme tarihini, dar kafalıların iğrenç eyleminin tarihini bilmeleri gerekir. Gençlerimizin **Fabrikaların Tarihi**'ni, **İç Savaşın Tarihi**'ni ve devrimci teorinin dar kafalıların iğrenç eylemine karşı kazandığı ilk zafere tarihini bilmeleri gerekir. Yine gençlerimizin canlı

gerçeğin, yani çalışmaların tarihini bilmeleri gerekli. Gençler arasında : «Bütün bunlar neye yarar?» sorusu- nu soranlar bulunduğuna göre, bunların gerçeğin sert ve hızlı gidişini anlamadıkları anlaşılıyor.

•

«Bütün bunlar neye yarar?» sorusu bana iki defa aynen bu şekilde, on defa da daha belirsiz bir şekilde soruldu. Bu soruyu soran gençler iki gruba ayrılabilir.

Bilinci gruptakiler, «ideoloji»den bıkanlar ve içlerinden birinin bana yazdığı mektupta dediği gibi:

«Tarlalarda çivi yerine ot bitmesi- ni, köylü erkeğin traktörü değil. köylü kadını kucaklamasını.»

arzu edenlerdir.

İkinci grup dehalarına güvenenler ve :

«İhtiyar olduğunuz için bizi incele- meğe davet ettiğiniz geçmişe, sizce se- vilen, bizce bilinmiyen bir duygu iie bağlanılan geçmişe hiç dayanmaksızın, günün bütün meselelerini tamamiye- le halledebilecek kaabiliyette»

olduklarına inananlardır.

Bu grupta bir delikanlı var ki, edebiyatı olmayan bir dili Rus dilinden üstün tutup, şöyle muhakeme ediyor :

«Okumanın her zaman faydalı olduğunu ve hayatın gereksiz olayları hakkında bilgi toplamanın bir alışkanlık olmadığını bana ispat etmeleri gerek.»

Genç olduğundan şüphe ettiğim, adını vermeyen çok öfkeli birisi şöyle diyor:

«Siz bir sanatçı değilsiniz, bir öğreticisiniz ve bir ihtiyarsınız; oysa, ihtiyarlar haris olurlar ve hayatı kapıcılar ve okuyup yazması olmayan aşçı kadınlar tarafından idare edilen bir memlekette kendilerini dinleyecek hiç bir insan bulunmadığı zaman bile ders 'ermesini severler.»

Fikirlerini bana açıkça yazan bu genç okurların düşüncelerine ben de şunu ekleyeceğim : Şu günlerde on kapiğe satılan küçük bir kitap okudum, bir profesörle bir öğrenci arasında geçen bir tartışmayı anlatıyor. Profesör ispat etmeğe çalışıyor ki ilmi hızla ve başarı ile ileri götürmek istiyorsak, insanlığın bütün tecrübesini, insanlığın fikrî ilerlemesinin bütün tarihini bilmek, sindirmek zorundayız. Öğrenci buna itiraz ediyor. Şöyle diyor. Hızla akıp giden hayat için, kalkınma işleri için, daha önceden hazırlanmış formülleri bilmek, teknik bir repertuvara sahip olmak yeter; «Bilimsel düşüncenin derinliklerini bilmeğe ve öğrenmeğe gelince, bu işi daha sonraya, okumak için çok boş vakit bulunduğu bir zamana bırakmalıdır». Ne yazık ki, profesör de öğrenci ile aynı düşüncededir ve bu geçebilir diye gence iyi bir uydurma not veriyor. Ve birçok sorumluluklarla dolu bir görevi, yarım yamalak öğretim gördüğü için her şeyi berbat edecek ve devlet zarar verecek bir gencin eline emanet ediyor.

«Haris ihtiyar» adı yeni verilmiş bir ad değildir. Göçmenlerin yabancı memleketlerde çıkardıkları gazetelerde bana bu adı takalı çok oldu. Öğretici adımın ise, nerdeyse otuz yıllık bir geçmişi var. İhtiyar olmak be-

nim işlemediğim bir hatadır. Bana göre, ihtiyarlık bir suç değildir, olsa olsa kurtulmamız mümkün, olmıyan can sıkıcı büyük bir şey. Hemen şunu da söyleyeyim ki, ihtiyar takımına özel bir sevgi duyduğum yok. Çünkü, gençliğimden beri gayet iyi bilirim ki, bir çok insanlar ihtiyarlayınca, saçları ağarıp, sıkıcı bir «bilgeliğe» ererler, zekaları müsamahasız hale gelir, çekilmez bir otorite düşkünlüğü edinir, fikirleri ispatsız eleştirisiz birer mütearife olarak kabul edilsin ister.

Deha sahibi gençler kendilerindeki aşırı eleştiri eğilimine uymak maksadıyla böyle söylediğimi sanabilirler. Hiç de öyle değil. Dövüşü kolaylaştırmak ve bu gençleri bütün kuvvetimle tokatlamak için böyle söylüyorum. Gayet iyi bilirim ki, kendilerini birer kartal sanan horozlar ancak yerden birkaç karış yükseğe kadar havalanabilirler. Ama yerden bir karış yükselmek için kendi kulaklarını çekmeğe kalkışan bazı gençlerin bu faydasız teşebbüslerine susarak cesaret vermek neye yarar?

Benim «geçmiş sevgili» bulduğumu sanmak saçmadır. Öyle olsaydı: «Benden sonra, isterse kıyamet kopsun» prensibine göre yaşar ve bana edebiyatçı mükellefliklerinden başka, hayatın bütün bulaşıcı hastalıkları, bütün çamurunu ve pisliğini silip süpürmek gibi bir sağlık memuru çalışmasını yükleyen saftan başka bir safta çalışırdım.

Bana imzasız mektup gönderen okuyucumun roman ve hikâye yazan bir kimseye sözüm ona yakışmaz ve zararlı saydığı bu öğreticilik işine, bu eğitmen eylemine olan eğilimimi ben işte bu sağlık memuru çalışmasına borçluyum. Ben öğretici olmayan sanat tanımıyorum, öğreticilik işinin okuyucunun düşüncesinde aklı ve iradesi üstünde sanat tarafından yapılan etkiyi azaltabileceği düşüncesinde de değilim.

Ben hayat boyunca öğrendim, hâlâ da öğreniyorum. Ustalarım Shakespear ile Cervantes, August Bel tel ile Bismarck, Leon Tolstoy ile Vladimir Lenin, Schopenhauer ile Mençikof, Flaubert ve Darwin, Stendhal ile Haeckel'dir. Karl Marx da, İncil de bana çok şey öğretti. Kropotkin, Stirner gibi anarşistlerden, «Kilise baları»ndan da öğrendiğim şeyler oldu. ...lu hayatımın elli yılını aralarında geçirdiğim doğramacılar, çobanlar, fabrika işçileri ve daha başka kimseler için de aynı şeyi söyleyebilirim. Rus folkloruna neler borçlu olduğumu da herkes bilir. Bitirip çıktığım okulda bana zararlı şeyler öğretildiğini görmedim. «Lenin ile çömezlerinden» hâlâ bir çok şeyler öğrenmeye devam ederken pek fazla bilgili olmayan narodniklerimizden ve çok bilgili olan Spengler'den de bir şeyler öğrendim. Mektup gönderen okuyucularım da bana bazı şeyler öğretiyorlar. Sözün kısası, çeşitli ilimler öğreten bu kursa «devam» etmeye ben «gerçeğin okulunda çıraklık» adını vereceğim. Öğretme hakkımın yeteri kadar sağlam bir temele dayandığını söyleyeceğim.

Mektup gönderen okuyuculardan bazıları bana «Eline bastonu al, heybeyi sırtına vur, biraz yaya yürü, etrafında olup bitenlere bir iyi bak...» diye öğüt veriyorlar. Okuyucularımın bu dediklerini hiç yapmayacağım; çünkü, gezmelerle uğraşacak vaktim yok. Vaktiyle, epey gezip dolaştım, köylülerin bir zamanlar nasıl bir zindan ve sefalet hayatı yaşadıklarını gayet iyi bilirim. Bundan elli yıl önce mujiğin tarlasını kara sabanla sürdürdüğünü, minicik kazancını elinden almak için yüz elin uzandığını, birçok patron olduğu halde, bir tek eğitmen olmadığını, mujiğin de binlerce yıl hiçbir şey öğrenmeden yaşadığını bilirim.

Elbette ki, içinde «ucube bulunmayan aile olmaz.» Hele bizim aile gibi çok kalabalık, 162 milyon nüfuslu

bir ailede ucubelerin daha da çok olmasından daha tabii bir şey olamaz. Ucubelerin izzetinefisleri vardır, alıngandırlar. Ucube kendine müstesna bir varlık gözü ile bakar; söylemeye ne hacet, ucubenin biri olduğuna göre, kendine böyle bir değer biçeceği meydanda.

•

Zekanın bu acaipliğinin temelini zihnin gevşekliğinde, hışırılığında, okumak ve öğrenmek istemeyen, kendini beğenen ya da anlamsız bilgilerle tatmin olunan ruhun bu garip halinde aramalıdır. Bu acaipliğe, genel olarak, tek kelime ile «budalalık» adı verilir.

Mesela; bu kendini beğenmişlerden biri bakın neler yazıyor : «Şayet gerçek benim yaratıcı çalışmama aykırı ise bu gerçeği inkar etmek hakkımdır. İnsan acayip bir varlıktır, diyen Dostoyevski'dir galiba. Doğru. Ben de düşüncenin sizin vücuda getirdiğiniz Dinyeprostroy, Magnitogorok, Nijini-Novgorod, vb. gibi bütün eserlerinizden üstün tutuyorum.» Bu derece deha sahibi bir ucubeye itiraz etmek boşunadır. Çünkü, bütün fantazilerin temelinde gerçek bulunduğunu, kendinden önce lehte ya da aleyhte yapılmış bir şeylere dayanmadan, insanın bir şeyler yaratamayacağını uzvî bakımdan anlayacak kabiliyette değildir. Hatta «insan acayip bir varlıktır» sözü de inkar edilemez, ama bunun için, insana evrenin küçücük bir noktasında doğup büyümüş ve bu noktada on binlerce yıl didinip, eliyle çetin çalışmalar ve aklının bütün yaratıcı çabası pahasına harikulade başarılar elde etmiş bir varlık gözü ile çok uzaktan bakmak, «evrenin derinlikleri»ni görmek ister. İnsanın elde ettiği en şaşılacak şey ilmidir; cesur eylemine dün de sınır çizilememiş, yarın da çizilemeyecek ilim. Sonra, ilim temeli üstünde doğan tekniği, hareketsiz maddenin

bütün mukavemetini büyük bir kolaylıkla aşan teknik gelir. Daha sonra da, sözle, sesle, renkle, taş ve madeni? ideal güzellik hayallerini, şekillerini yaratmak imkanını kendisine veren sanatı.

Böyle bakılınca insan gerçekten acayip bir büyüklükte görünür ve insan emeğinin tarihi, kültür eserinin tarihi tasavvur edilebilecek en acayip şeydir. Ama bu insanı bütün enginliği ile tasavvur edebilmek için, adının insanlık olduğunu hatırlamak, tabiata karşı giriştiği mücadelenin tarihini ve bu insanlık içindeki mücadelesini bilmek gerekir. Oysa yukarıda alınan parçanın sahibi soyundan gençlerin «deha sahibi oluşları» hep kara ve koyu cahillikle birlikte olur.

İdeolojiden bıkan delikanlı şunları yazıyor:

«Hayatta geri kaldığımdan mı, yoksa gerçekten sıyrıldığımdan mı, nedir bilmem, hakikat şu ki, Jukovski'nin çevirilerini, masallarını ve efsanelerini, Rusları ve Ludmila operasını, içinde ideolojinin zerresi bulunmayan şeyleri çok seviyorum.»

Sonra da soruyor:

«İdeoloji ile hiç ilgisi olmayan kitapların yayınlanmasına izin verilse iyi olmaz mı?»

Burjuva ailesinin temellerini koruyan Korku filmini zevkine uygun buluyor:

«Düztaban ve Bastıbaçağın insanı her zaman güldüren buluşlarını seviyorum.»

İstermiş ki:

«Tarlalarda çivi yerine ot bitsin,
köylü erkek traktörü, değil köylü kadını
kucaklasın.»

Bu mektubun ifade ettiği genel anlam şu: İnsan eğlenmeli.

Bu mektubu aynı soydaki mektuplardan daha budalaca bulduğumdan ötür anmış değilim. Sebep bu değil. Bu mektuptan daha budalaca yazılmış mektuplar var. İdeolojiden bıkan genç saf görünmek istiyor, ama, aslında, hiç de saf değil. Bütün ideolojilere itiraz ettiği yok; itirazı belli, tamamen belli bir ideolojidedir. Gencin kendisi bir ideolojiden yanadır, «insan kendini eğlendirmelidir» şiarı da aylakların ve asalakların şu eski şiarına benzer : «Başkaları çalışsın, biz eğlenmek istiyoruz.» İngiliz «Lakist okulu»nun Jukovski tarafından yapılan çevrilerini, siz de görüyorsunuz, zevkine uygun buluyor. Yaşadığı devrin dar kafalılığından ve zevksizliğinden nefret eden, lord olmasına rağmen, devrimci Byron, «Lakist okulu»n şairleri hakkında şunları söylemişti :

«Olsun, peki. Kazançlı mevkileriniz var,
Nasibinizse, şan, şeref ve zenginliktir; Oysa,
satılık fikrin değeri mi olur? Utanç bence
sizinle bir meslekten olmak: Fikrin ne
olduğundan pek haberiniz yok. Hele şeref
ve namustansa, hiç...»

Daha aşağıda şöyle diyor :

«Hayasızlığınızı, gizli utancınızı Çiçekten
taçların altında saklamışsınız;

Sizlere hiç haset ettiğim yok, hiç ama hiç.
Şerefli, vicdanlı olan gitmez peşinizden.»

Robert Southey, Wordsworth, Coleridge ve «Lakist okulun» öteki şairleri bakan Castlereagh'in taraftarı idiler.

Bakın, Byron, bu bakan için neler söylüyor :

«Ey, hain, rezil, alçak Castlereagh! İrlanda ırmaklarını kana boyayan sen, Vatanının cellâdı kesildin; İnsanları zincire vurmak isteyen alçak...»

«Lakist okulu» şâirlerinin küçümsenmeyecek bir değerleri vardır; o da, sözlü «halk» eserlerinden çıkarılmış şeyleri gayet iyi kullanmasını bilmeleridir. Edebiyat tarihçilerinin orta derece kabiliyetli birer şair saydıkları Southey, Wordsworth, Coleridge, vb. gibi sanatçılar, böylelikle İngiliz dilini epey zenginleştirmiştir. Ünlü sairimiz Puşkin'in bu okul tarafından verilen örneğe uyarak, halk; masallarından faydalanmış olması mümkündür. Ama, hem «zevk», hem de malzemeyi kullanış bakımından, Puşkin ile bu şairler arasındaki temel farka da işaret itmeyi unutmayalım.

«Lakist okulu» şairleri **Papaz ve Uşağı Balda** gibi konuları incelemezlerdi. Puşkin masalların gerçek anlamını bozmadığı halde, Wordsworth ve grubu, halk yaratmalarında «aşarı şehvet, harikulade şeyler» motiflerini, kilise ile kilise ikiyüzlülüğünün bu sağlıklı din dışı yaratmalara getirdiği fikirleri ve batıl inançları alırlardı. Wordsworth «akla düşman kesilmesile, hatta akli hakir görmesiyle» ün salmıştı. Coleridge gençliğinde özgürlükçüydü, sonra Alman mistiği Jacob Boehme'nin çömezi kesildi. Gericinin biri olup çıktı. Southey de

işe radikalizm taraftan olarak başladı, ama sonra Byron'a ve Shelley'e karşı beslediği azılı kin ve nefretiyle ün saldı; sonunda da, öyle bir kültür düşmanı kesildi ki, Macualay gibi tutucu bir tarihçi bile onun **Konuşmalar** adlı eserini şiddetle eleştirdi.

«Aklı» «iblisce bir günah» sayan Saksonyalı köylü Luther'in akidesi bu insanların hepsine bulaşmıştı. Biliyoruz ki, Luther'in ataları yüzyıllarca küçük kilise prenslerinin, şövalyelerin ve toprak sahibi soyluların kanlı hakimiyeti altında yaşamışlardı.

Luthev'e mutaassıp akidesini ilham eden işte bu hâkimiyetti. Luther akidesinin esası şudur: Hıristiyan olan kimse tamamıyla eylemsiz olmalı, hiçbir şeye karışmamalı. Diri diri derisi yüzülse bile, en küçük bir mukavemet göstermeden ıstırap çekmeli. Bu Hıristiyan yeryüzüne ait her şeye karşı kayıtsızdır, ilgisizdir. Kendisini soymalarına, boğazlamalarına, işkencelere çarptırılmalarına hiç ses çıkarmayacak; çünkü, o yeryüzünde bir din kurbanıdır. Köylüler Thomas Münzer, Wen-der Geiler ve daha başka şeflerin idaresinde, zalimler? karşı çıktıkları zaman, Luther şövalyelere vekilide adamlarına şöyle seslendi:

«Kendi selametiniz söz konusu!
Köylülere hiç acımayıp boğazlayın, öldürün, boğun! Bunları kudurmuş köpekler gibi gebertin!»

Sovyet rejiminden bıkan delikanlının hoşlandığı şairler, ideolojilerinin esaslarını işte bu kaynaktan almışlardır. Şimdi de Jukovski hakkında birkaç söz söyleyeyim. Tıpkı Wordsworth ve Robert Southey gibi, Jukovski de bir «saray» şairiydi, başında çiçekten tacı var-

dı. Çar Nikola I'nin oğlu Aleksandır II'nin eğitmeni idi, yazdığı bir makalede ölüm cezasının uygulanmasını savunmuş ve haklı göstermişti. Duygulu bir gericiydi; kendisi pek büyük bir şair olmamakla beraber, başkalarının eserlerini manzum olarak iyi anlatmak kabiliyetine sahipti.

İşte görülüyor ki, delikanlıyı bütün ideolojiler bıktırıyor; anlaşıldığına göre, kötü tanıdığı belli bir ideoloji bıktırıyor. «Lakist okulu»n şiirlerini, efsaneleri, masalları sevmesini zevki ile değil de, cahilliği ile izah etmek pek mümkün. Şiirlerin, efsanelerin ve masalların da güzel sözler altında belli, hatta bazen iğrenç bir ideolojiyi gizlediklerini, belki de hamamböceklerinin, farelerin, sivrisineklerin ve bütün öteki parazitlerin bile ilkel birer «ideolojisi» olduğunu herhalde henüz bilmiyor. Çünkü mesela, toprak sudan daha sağlamdır, demir yenilmez, insan kanı besleyicidir, gibi tecrübe üstüne kurulmuş bazı kavramlar parazitlere has bir takım kavramlardır. İdeolojinin şekli ve tarzı üstünde düşünmesini bilmeyenler galiba yalnız ahmaklar ve budalalardır; ama biz burada bunların sözünü edecek değiliz.

Söylemeye gerek yok, ben eğlencelerin aleyhinde değilim. Ama bugün içinde yaşadığımız şartları hesaba katarak, eğlenceleri biraz sınırlamak gerekir. Her şeyin bir zamanı vardır.

Bana öyle geliyor ki, insanların bir kısmı kendilerini durmak dinlenmek bilmeden insanlığı gerçekten kurtaran yeni sosyalist kültürün kurulması alanındaki çalışmaya verdikleri halde, geri kalan kısmı gerici yazarların ve halk düşmanlarının güzelliklerine gönüllerini, eğlendirecek olurlarsa, bu zıtlığın şöyle bir sonucu olur: Gönüllerini eğlendirenler, ya da kendilerini eğleneceye

verenler bizim gerçeğimize tamamıyla zararlı oldular.

Hem sonra, ben şu fikirdeyim ki, bu gerçek, «eğlendirici» olmak bakımından, yeteri kadar ilgi çekici ve zengindir. Meselâ, Gandhi ile Mac Donald, Düztabanla Bastıbacaktan az mı gülünç? Gerçeğin hainleri alçaklıkta, sinemanın hainlerini fersah fersah geçerler. Tekrar ediyorum ki, gerçek bütün buluşlara ve fantazilere her zaman temel hizmetini görmüştür. Gerçeği sinema filmlerine bakarak değil, Çörçil, Çemberlayn, Baldwin ve bu soydan «zamanımızın daha başka kahramanları» gibi centilmenlerin yapıp ettiklerine bakarak incelemek çok daha ilgi çekici, pratik olarak çok daha faydalıdır. Çok daha faydalı ve ilgi çekicidir; çünkü adı geçen centilmenler, siyasî haydutluğa olan eğilimleri yüzünden, ideolojiden bıkmış gençlerin kafataslarını çıkıntılarla süsleyebilirler. Gençler işi gücü bırakıp kuzgunları seyre dalarlarsa, bu centilmenler bunlara da aynı şeyi yapmakta gecikmeyeceklerdir. Dilerim ki, Sovyet vatan-daşları arasında kuzgun seyretmek mesleğinden olanların sayıları az olsun. «Aydınlık devri» maddecilerinin devrimci ideolojisinden «bıkmış» birçok insanlar, XIX uncu yüzyıl başında, bu birkaç vatandaşın düşündükleri ve yazdıkları şeylerden daha iyisini düşünmüşler ve yazmışlardı. «Bıkanlar»ın o zamanlar yazdıkları şeyler Devrim düşmanlarının tutucu ve dinî ideolojisinin ürünüdü.

Tarlalarda biten çiviler konusunda söyleyecek bir şey bulamıyorum. Ben ömrümde ne böyle çivi, ne de böyle tarla gördüm. Mektubu yazan okurum herhalde şaka etmiş olacak. Köylüye gelince, bu konuda gayet inanmış ve kesin olarak söylüyorum ki, bugün de, köylü olmaktan çıkıp, kendini sosyalist ve memleketin efen-

disi tasavvur edince, yarın da köylü, köylü kadını hiç değişmez bir şekilde kucklamaya devam edecek, köylü kadın da köylü erkeği aynı şekilde kucklamaktan hiç-bir zaman geri kalmayacaktır. Bu onların karşılıklı hayatı görevleridir. Hele şükür, bunun böyle olduğunu bilmeyen de yok.

Zabitliğin ve riyazetin ideologları olan keşişler bile, kendi tecrübeleri ile bilirler ki, zahitlik bu görevin yerine getirilmesine hiçbir zaman engel olmaz. Bu görevden uzaklaşıp, bu uzaklaşmayı, ideoloji bakımından, ya eski Yunan kültürünün estetiğine olan eğilimleriyle, ya da burjuva toplumunda bir erkeği beslemenin bir kadını beslemekten daha ucuz- olduğu şeklinde basit bir olayla izah eden kulamparalarda da bu böyle. Nereye baksanız, her yerde «ideoloji» var, delikanlı. Bu ideoloji «görev»in yerine getirilmesine engel olmamış, öteden-beri nazımla nesirle, renklerle danslarla bu görevi her zaman teşvik etmiştir. Küçük burjuva gerçeği bize diyor ki, bu görev, her zaman, kadını al çalmış bir insan haline getiren pis ve iğrenç bir fuhuş şekline ve niteliğine bürünür. Sinemada «ailenin temellerini koruyan» dar kafalı adam, kendi özel hayatında, kadını, kendini savunmak için, tabancanın ve karbon gazının hayırlı yardımına başvurmaya zorlamaktadır; bu notların baş tarafında sözünü ettiğimiz burjuva gazeteleri de, alçakça bir sadizmle, bu olayları bütün ayrıntılar ile her gün dünyaya ilân ederler.

Görülüyor ki, biz bu insanlara sevgi duyamayız, ama, bunlar birer natüralist olduklarından, çok faydalı işler görürler. Bunların ataları sarhoş babasını çırılçıplak soyan ve açığız bir genç olan Ham'dı. Küçük burjuva gazetelerinin sütunlarını küçük burjuva toplumu-

nun dağılışını gösteren sözlü tasvirlerle, adam öldürme intihar, türlü türlü hırsızlık, dolandırıcılık, haydutluk hikayeleriyle doldurmakla, bunlar da kendilerini dünyaya getiren sınıfın çıplaklığını ortaya, koymaya uğraşmaktadırlar. Bunların meslekleri küçük burjuva hayatının kanını, çamurunu, pisliklerini karıştırmak, eşeleyip durmaktır. Kendilerini tamamıyla bu işe vermişlerdir ve Avrupa burjuva kültürünün çürüyüşünü, dağılışını gösteren en canlı renklerle çizilmiş geniş bir tablo hazırlanmaktadır. Kendilerini yetiştiren eski kuşaklar gibi bunlar da çürümüşlerdir, ama faydalı bir iş görmektedirler. Çünkü «naturalizmleri» gerçeği oldukça parlak bir şekilde aydınlatmaktadır. Bu insanların verdikleri deliller dikkatle gözden geçirmeli, ama bu delilleri taklit etmemeli. Çünkü bu ıvır zıvır insanların duyguları filan yoktur. Küçük burjuva hayatının facialarını sırf satılan, satın alınan ve «natüralist»e birazcık nafaka sağlayan bir malzeme diye düşünürler.

Bizim Sovyet gerçeğimizde de eskiden kalma şeylerin türlü türlü var, ama bunlar hızla kaybolup gitmektedir. Bizde de yazı yazan özel soydan bir takım «natüralistler» var. Bunlar Ham'ın torunlarıdır, demeye dilim varmaz. Çünkü bazen, türlü türlü pisliklerin ve çirkinliklerin var olduğunu söylemeleri, göstermeleri, sağlığı koruma endişesinden, bunların kökünü kazımak, hayatımızdan söküp atmak arzusundan ileri gelmektedir. Ama bunu yaparken, siyasî anlayışı inceliği unutuyorlar.

Gerçeği kesin bir gözle gözlüyorlar, gördüklerini de doğru olarak anlatıyorlar, bence öyle. Ama, mesela bakın edebiyat işlerinden anlayan bir yazar bir kitap yazmış; bu kitapta şöyle şeyler var:

«Keçi sakallı adam mıntika siyasi eğitim müdürlüğünde çalışıyordu. Geleli çok olmamış. Bu işte bir yanlışlık olacak. Çünkü, vaktiyle mezar bekçisiymiş.»

Bu biraz tuhaf değil mi? Söylenen şey doğru olabilir. Her yerde adam sıkıntısı çekiyoruz. Hem bir mezar bekçisi de, siyasi bakımdan, bu kitabın yazarından pekala daha uyanık, daha bilgili olabilir. Oysa, iktidarının kötülüğünü isteyen yabancı natüralistler ile memleketimizdeki natüralistler bu fıkradan mutlaka bambaşka bir sonuç çıkaracaklardı! O sonuç da şu : Sovyet Rusya'da işçi kitlesinin siyasi eğitimi bir takım mezar bekçilerine emanet edilmiştir. Fıkraya daha büyük bir acayiplik vermek için, bekçi sözü pekala mezarıcı haline getirilebilir. Paris'te Berlin'de, Pragda, Sofyada., Belgradta oturan kimseler ye bizim eski göçmenler Sovyet yazarının bu sözleri ile avunacaklar, birbirlerine telefon edip bağırabilecekler: «Mezarcılar hikayesini okudunuz mu? Ha, ha, ne tuhaf değil mi?» diyeceklerdir.

Yazarlarımızın yazdıkları kitaplarda bu fıkralara çok rastlıyorum ama bunları burada tekrarlayacak değilim. Çünkü küçük burjuvaların hoşuna gidecek ve umutlarını canlandıracak bir takım gerçekleri anlatacak bu adamları eğlendirmek istemem.

Beni son derece ilgilendiren bir mesele var. Yazarlarımızdaki bu küçük burjuvaların hoşuna gidecek «gerçekleri» anlatmak eğilimi nerden geliyor? Bu «gerçek» bu yazarların eserlerinden doğmuş bir sonuçtur. Adeta tamamıyla kötümser fıkraları bir araya toplamış bir yazarın esri üstünde kendisiyle görüşmüştüm. Eserin kahramanı kendine yeteri kadar çınlayan bir ad bulamanın azabını çekiyordu. Yazara sordum: Semkof adlı

sersem birisi, çalışacak, okuyacak yerde, Semyokum mu olsun, Sumrakof mu olsun, yoksa Sumarkof mu, diye geveleyip durması niçin bir okuyucu olan beni ilgilendirsin? Yazarın bana verdiği cevap şu : «Hareketsizlik içinde olan, kendi içine kapanan, tıpkı sizin gibi, kendi kendine gelişen insanları ben pek severim.»

Pek acayip bir fıkra bu. Çünkü eserin müsvedesindeki haşin natüralizm, yazarın açık, ciddî ve kasvetli romantizmiyle hiç bağdaşmıyor. Bu romantizmi yazar sözleriyle son derece güzel ifade etmesine rağmen, bu romantizm onun içinden doğacak yerde, derisine dikilmiş gibidir. Çoğu zaman bana öyle gelir ki, genç yazarlarımız gerçeğin okulundan öğreneceklerine, Freidrich Schlegel'den bir şeyler öğrenmektedirler. Bu Schlegel, bundan 132 yıl önce, insanın «Ben»inin gerçek tatriini canlı eylemde değil, eylemsizliğin kutsal sanatında, her türlü faaliyetin yokluğunda bulduğunu vaaz etmişti. «Kendinden hoşnut» olarak yaşadı, «tabiata benzedikçe, daha memnun oldu.»

Bu en saf eylemsiz romantizm XIX'uncu ve XX'inci yüzyıllarda birçok defalar ele alındı. Çoğu zaman da, J. K. Huymans'ın Tersine adlı eserinde, o çok övülen Whitman'da, hele o çekilmez geveze Marcel Proust'ta olduğu gibi birçok acayip şekillerde genç edebiyatçılarımızın pek önemli olamayan bir kısmı tarafından eylemsiz romantizme karşı gösterilen bu büyük rağbetin eylemli, devrimci romantizme olan heyecanlı eğilimlerinden ileri gelmesi pek mümkündür; bizim gerçeğimiz bu devrimci romantizm bakımından pek zengindir; yine bu romantizm, gençliğimizin çalışmalarına kök saldığı gibi, «efsane» yaratmaz halkın evrensel eserini tamamlar. Biraz yukarıda söylediğim gibi, gençlerin eski

hayatın çirkinliklerini ve acayipliklerini, bu hayattan nefret ettikleri için, bir sağlık koruması endişesiyle, devrimci romantizmi, eylemli romantizmi benimsemelerini engelleyen her şeyi ortadan kaldırmak arzusu ile ortaya dökmüş olmaları da pek mümkündür. Ama, kendi şuurunu geliştirip derinleştirerek, kendi siyasî eğitimi ni yaparak ancak bu romantizm kazanılabilir. «Bütün bunlar neye yarar?» sorusu ancak şu şartla ortadan kalkmış olur.

Ama dar kafalının kötü ve yavan «gerçeği» daha ölmemiştir. Yaşiyor, devrimci ideolojisinden, bıkan insanların dimağları üstünde etki yapıyor. Ham torunlarının, «natüralistler»in, «usta kalem hırsızları»nın, bankerler tarafından para ile tutulmuş adamların, genellikle «İsterse, benden sonra kıyamet kopsun» prensibine uyarak yaşayan ıvır zıvır adamların Sovyetler Birliğine iftira etmek için kullandıkları gerçek işte bu dar kafalının yavan gerçeğidir. «Sanayileşme», «Beş yıllık plân», «Magnitostroy», «Dinyeprostroy», diyorlar Moskova nehri ile Volga'yı birleştiriyorsunuz, diyorlar, ama sizde siyasî eğitimi yöneten mezar bekçisinin biridir. Filanca yazar, kahramanlarına Oka nehri üstünde yolculuk ettirdiğini unutup, Volga nehri üstünde geçirilen bir geceyi tasvir etmiş. Okul öğretmeni falanca hanım üç aydır maaş almamış. Okurova şehrindeki kooperatif üyeleri kurbağa yemişler. Çelikten binalar, traktörler yapıyorsunuz, fabrikada her mamulün parçalarını ayrı işçilere yaptırıp sonra birleştirmesini pek ala beceriyorsunuz, ama dikiş iğnesi, firkete ara bakalım bulabilir misin? Hey Allahın belaları, siz nesiniz? vb. Bunların hepsi de doğru Ama, elden ne gelir? Viladivostok'tan Odesa'ya, Erivan'a, Murmansk'a, Taşkent'e kadar yayılan topraklar üstünde bu gerçeğe hâlâ yeteri kadar

rastlamak mümkündür. Bu hatalar birden ortadan kaldırılamaz. Böyle olmakla beraber, bu hatalardan yavaş yavaş sıyrılıyoruz. Kendimizi toparladığımız zaman, hiçbir güçlük karşısında irkilmeyeceğiz. Düşmanlarımız fıkra halinde anlatılan bu gerçeikle, suratımıza «bir tokat attıklarını» sanıyorlar. Düşmanlarımızı boş hayallerin kalın sisleri içinde bırakıp, bu yavan fıkraların sayısını azaltmaya bakalım. Dar kafalıyı, hoşuna gitse de, çamurla bile beslememeli. Bu önemli gerçeği anladığımız gün, bu fıkraların sayısı çarçabuk azalacaktır. O gerçeğe şudur: Hepimiz, yaptığımızın hesabını memleket karşısında vermeliyiz. Sovyetler Birliği çapında bir sosyalist sorumluluk ve tesanüt duygusunu kendimizde geliştirmenin artık zamanı gelmiştir. Bu duygu ile birlikte, kendimizde siyasî anlayışı ve inceliği de geliştirmeliyiz. Hayatta ve edebiyatta fıkralar düzmekten bizi ancak bu anlayış kurtarır; dar kafalının bizde de canlı bir şekilde yaşadığının delillerini vererek bu dar kafalıyı avut topraklar üstünde bu hakikate hâlâ yeleri kadar.

«Ruhu hiç sosyaliste benzemediği halde, yüzü sosyaliste benzeyen» insandan daha kötü bir şey olamaz. Bugün kurmakta olduğumuz gelecek bize kuvvetli ve cömert elini uzatmıştır.

1931

BİR AYDINA CEVAP

Gönderdiğiniz mektupta diyorsunuz ki:

«Avrupalı aydınların çoğu vatansız bir takım insanlar olduklarını anlamaya başlıyorlar, Rusya'daki hayata karşı duyduğumuz ilgi de artıyor, ama Sovyetler Birliğinde olup bitenleri anlamıyoruz.»

Siz Batılıların Sovyetler Birliği halkları hakkında, kendilerine bütün dünyaca kabul edilmesi gereken bir kültürün temsilcileri diye bakan insanlara yakıştıramadığım bir görüşünüz var; çünkü bu görüş, tüccarın müşteri, alacaklının borçlu hakkındaki görüşüdür. Çarlık Rusya'sının sizden borç para aldığını ve size derin derin düşünmesini öğrettiğini hatırlıyorsunuz, ama unutuyorsunuz ki, alınan bu borç paralar sanayicilerinize ve tüccarlarınıza pek büyük kazançlar getirmiş XIX' uncu ve XX' inci yüzyıllardaki Rus bilimi Avrupa'nın bilimsel çalışmalarına büyük ölçüde katılmış, sanat yaratmanız göze batacak ve insanı üzecek kadar tüke-

nince, Şimdi de ancak Rus sanatının kuvvetleri, fikirleri ve getirdiği hayaller sayesinde yaşıyorsunuz. Rus bilimi gibi, Rus mujiğinin ve- edebiyatının da çoktanberidir bütün kültür dünyasının malı olduğunu inkar edemezsiniz. Avrupa'nın yüzyıllarca çabalayarak eriŐtiđi fikrî yaratma seviyesine yüzyılda eriŐmesini bilen bir halk, Şimdi hür bir Şekilde yaratmak imknlarına kavuŐmuŐ bu halk, Avrupa aydınlarının kendisine gösterdikleri ilgiden daha ciddî bir ilgi görmeye layıktır,

Avrupa ile Sovyetler Birliği halkları tarafından güdülen amaçlar arasındaki farklar meselesini ciddî bir Şekilde ortaya koymanızın artık tam zamanı değil mi? Şurası muhakkak ki, Avrupa'nın siyasiŐ Őefleri genellikle «halk»ın çıkarlarına hizmet etmezler, yalnız birbirlerinin gözünü çıkarmaya çalışan kapitalist grupların çıkarlarına hizmet ederler. Sosyal tabakalar arasındaki bu esnafça düşmanlık halklar karşısında bir sorumluluk duymamıŐ, 1914 - 1918 savaŐında olduğu gibi, insanların birbirlerini boğazlamalarına, insanlık aleyhinde birçk korkunç cinayetler işlenmesine sebep olmuştur. Ayrıca, milletleri birbirine güvenemez hale getirmiş, Avrupa'yı bir çok silahlı, saflara ayırmıŐ, büyük çapta öldürücü maddeler üretmek için sayısız insan gücünü altını ve demiri çar çur etmiştir. Kapitalistler arasındaki bu düşmanlık, insanların bedeni güçlerini tüketmek suretiyle, zihni kuvvetlerin gelişmesini de zayıflatan dünya iktisadi buhranı ile daha da ŐiddetlenmiŐtir. Bu vahşi ve canavarca düşmanlık insanların yeniden birbirlerini boğazlamaya hazırlanmalarına doğru yol almaktadır. Bütün bunlar niçin, ne adına yapılıyor? sorusunu kendinize sorunuz. Genellikle, bu ağır endiŐelerden ve hayat karşısındaki sorumsuzluğunuzdan samimi olarak sıyrılmak arzusunda iseniz, kendini-

zi boş laflara kaptırmadan, en basit sosyal sorulan kendinize sorunuz. Kapitalizmin yaşama hedeflerinin neler olduğu, daha doğrusu, yaşamasının suçlu niteliğinin ne olduğu üstünde ciddi olarak düşününüz.

«Bütün insanlık için su götürmez bir önem taşıyan» kültürü siz aydınlar da seversiniz, öyle değil, mi? Oysa, bunca sevip bel bağladığınız bu kültür, Avrupa'da, kapitalizm tarafından her gün gözlerinizin önünde mahvedilmektedir. Kapitalizm insanlık dışı ve siyaseti ile Avrupa kültürüne düşman bir ordu yaratıyor, bu muhakkak. Bu vahşi ve canavar insanlar «kültürü» kara ve sarı insanların oturdukları kıtalarda kendilerine benzer binlerce insanı eğitiyorsa da unutmamalı ki, bu kıtalarda soyup soğana çevrilmiş ve yoksul daha yüz milyonlarca insan vardır. Hintli, Çinli, Annamlı toprak önünde başını eğiyor, ama bunu Avrupa kültürüne hayran olduğundan ötürü yapmıyor.

Kitaplarınızda, makalelerinizde, «Doğuda puta tapan vahşi insanlar yaşamaktadır» diye yazıyor, bu vahşiliği ispat etmek için de kadının Doğudaki durumunu anlatıyorsunuz. Bu vahşiler üstünde biraz duralım.

Avrupa'daki müzikli eğlence yerlerinin sahnelerinde bize onlarca, yüzlerce çıplak kadın seyrettirirler. Peki ama, çıplak kadın vücudu ile halk karşısında oynanan bu oyunun Avrupalı aydınlarını anneleri, karıları, kızkardeşleri tarafından itirazlarla, protestolarla karşılanacağını düşünmüyor musunuz? Bu hayasızca oyunun ben «ahlaki» bakımdan ele almıyorum, asıl sosyal biyoloji ve sağlık bakımından ele alıyorum. Bence bu çok kötü ve iğrenç oyun Avrupa burjuvazisinin vahşiliğini ve iyice çürüdüğünü gösteren su götürmez bir delildir. Ben şu fikirdeyim; aile hayatının pahalı oluşu ile izah edi-

len kulamparalığın ve zürafalığın hızla gelişmesi kadına yapılan bu genel ve tiksindirici hakaret yüzünden daha da hızlandırılmaktadır. Avrupa burjuvazisinde gittikçe artan vahşilik belirtileri, Doğudaki vahşilerin sözünü etmenize hak verilmeyecek kadar çoktur. Sovyetler Birliğine katılan Doğu halklarından köylüler gerçek kültürün değerini ve kadının hayatta oynadığı rolün büyük önemini anlamasını tamamı ile öğrenmişlerdir. Daha şimdiden Sovyet örgütlerini kurmuş olan Çinliler de bu önemi anlamaktadırlar. Hintliler de öyle.

Petrol, demir, silahlanma için, milyonlarca insanın hayatına mal olacak yeni bir boğazlaşma için, azınlığın çoğunluğu siyasî ve iktisadî bakımdan ezmesi hakkını elde etmek için kapitalist dünyada bugün girişilmiş amansız bir mücadele var. Budalaca bir para kazanma hırsı ile vahşi hale gelmiş bir avuç insan tarafından ter-tiplenen bu hayasızca, alçakça canice mücadele, yeryü-zünde gelmiş geçmiş bütün kiliselerin en yalancısı olan Hıristiyan kilisesi tarafından da takdis edilmiştir. Avrupa aydınlarının övündükleri ve kendilerine pek paha-lıya mal olan «hümanizma» yı bu mücadele tamamı ile vahvetmiş ve öldürmüştür. Hakim sınıfların hayasız-lıkları yüzünden bütün dünyada yaratılan facialarla dolu XX' inci yüzyılda açıkça gösterdikleri bu zaafi ve hayat karşısında hayasızca gösterdikleri bu ilgisizliği-aydınlar tarihin hiç bir devrinde göstermemişlerdir. Ay-dınların siyasetteki duyguları ve düşünceleri, satın alı-nabilecek her şeyin ticaretini yaptıklarından dolayı, so-nunda halkın enerjisini de ticaret haline getirmiş ka-pitalist gurupların her dediklerini yapan bir takım ma-ceracılar tarafından evirilip çevrilmiştir.

•

«İnsanla ilgili bir şeyler» araştırmak gibi boş bir takım uğraşlara sürüklenen ayrı dillerdeki aydınlar, halk ve sınıf peşin hükümleri duvarının ardından birbirlerini gözlüyorlar. Onun içindir ki, komşularında gördükleri kusurlar ve kötülükler kendilerini bunlardaki üstünlüklerden daha çok ilgilendiriyor. Birbirleriyle öyle sık sık dövüşüyorlar ki, içlerinden kimin daha çok, kimin daha az dayak yediğini ve bu sebeple saygı gösterilmeğe layık olduğunu bilemiyorlar. Kapitalizm bunlara birbirlerinden kuşkulanmayı aşılamıştır; bu duygu üstünde ustaca oynamasını da biliyor.

Aydınlar, 1917 Ekim Sosyalist devriminin anlamım anlamamışlardır. 1918 -1921'de kapitalistlerin bu devrime müdahalelerini protesto edecek kuvveti de kendilerinde bulamamışlardır. Sovyet iktidarına; Suikast teşebbüslerine katılmış çarlık taraftarı bir profesörü Sovyet yöneticileri yakaladığı zaman kapitalistler bu durumu protesto etmişler, ama kendi kapitalizmleri Hindî Çini, Hindistan ve Afrika halklarına zorbalık ettiklerinde kılları bile kıpırdamamıştır. Sovyetler Birliğinde kırk elli canı kuşşuna dizilecek olsa «bu ne canavarlık», diye çığlığı basarlar ama Hindistan'daki Annam'daki binlerce masum insan topla ve mitralyözle öldürüldü mü, «insanoğlu» aydınlar tevazu gösterip susarlar. Sovyetler Birliğindeki eylemli kuvvetlerin on üç yıl çalışıp didinerek elde ettikleri sonuçlan bugüne kadar bir türlü değerlendirememişlerdir. Siyaset adamları Parlatmentolarda ve gazetelerde aydınlara şu fikri aşılamaktadırlar : Sovyetler Birliğinde iktidarın yaptığı bir tek şey, eski «dünya»yı yıkmaktır. Aydınlar da bunun böyle olduğuna inanırlar.

Hemen hemen hiç okuyup yazma bilmeyen, çarlık ve toprak burjuvazisi tarafından ezilen «özel mülk sa-

hibi» yirmi beş milyon köylüden on iki milyonu kollektif ekonominin akla dayanan niteliğini ve faydalarını çoktanberi anlamışlardır. Bu yeni çalışma şekli köylüyü muhafazakâr ve anarşist zihniyetten kurtardığı gibi, küçük mülk sahibine has olan zihniyetten de kurtarmıştır. Bu çalışma şekli köylüye okuyup bilgi sahibi olmakta kuşanılacak boş vakitler kazandırmaktadır. 1931 yılında, Sovyetler Birliğinde 50 milyon genç ve çocuk öğretim görmektedir. Yine 1931 yılında 800 milyon adet kitap basılması öngörülmüştür. Halkın gazete ihtiyacı daha şimdiden 5 milyar adeti bulmuştur ama fabrikalar ihtiyacı karşılamaya yetecek kâğıt üretmiyor. Öğretim arzusu ve ihtiyacı durmadan artmaktadır. On üç yıl içinde birçok bilim enstitüleri, yeni üniversiteler ve politeknik okulları açıldı. Bu kurumların hepsi de bilgi öğrenmek için çırpınan geç öğrencilerle dolup taşmaktadır. Binlerce işiç ve köylü ehliyetli emekçileri haline geldikten sonra çalışmak için bağrından koptukları halk kitleleri arasına dönmektedir.

Bir burjuva devletin bütün kitlenin kültür eğitimini sağlamayı kendine amaç edindiği hiç görülmüş müdür? Tarih bu basit soruya olumsuz bir cevap vermektedir. Emekçilerin fikrî gelişmelerine kapitalizm ancak sanayi ve ticaretin gerekli kıldığı ölçüde yardım etmiştir.

Kapitalizmin yerleşmiş rejimi, savunmaya hizmet edecek ucuz iş gücüne sahip insana ihtiyacı vardır. Gerçek kültürün amaca ve amacının fikrî enerjiyi geliştirmek ve biriktirmek olduğunu kapitalizm hâlâ ne anlamıştır, ne de anlayacağı var. Bu enerjinin hiç durmadan gelişebilmesi ve insanlığın bütün kuvvetleri, tabiatın bütün verdiklerini kullanmasına mümkün olduğu kadar hızla yardım edebilmesi için, maddi emek enerji-

sini emekçi insanları sömüren ve yiyip bitiren kapitalistlerin dar ve tüccar menfaati içinde yapılan amansız ve anarşist alışmadan mümkün olduğu kadar çabuk kurtarmak gerekir. İnsanın engin bir fikir kaynağı olduğundan kapitalizm ideologlarının hiç haberleri yoktur.

Sovyetler Birliğinde kişinin sınırlandırıldığını inkar edecek miyim? Tabii ki, edecek değilim. Yeni hayat şekilleri kurmak hakkına sahip olduğunun bilincine varmış halk kitlesinin iradesi karşısında, ne kadar dahi olursa olsun, bir kişinin tek başına erişemeyeceği hedefe erişmeyi üstüne almış halk kitlesinin iradesi karşısında kişinin iradesi sınırlıdır. Sovyetler Birliğindeki işçi ve köylülerin ileri unsurları birçok engelleri aşarak bir hedefe doğru ilerlemektedirler.

Kişi kafesi dışında kendine verilen görünüşteki hürriyeti ve alışılmış bağımsızlığı savunur. Yazarların, gazetecilerin, filozofların, memurların ve kapitalist cihazın titizlikle yetiştirilmiş bütün öteki parçacıklarının içine tıkıldıkları kafes, tabii ki, köylünün kafesinden daha rahattır. Köylünün pis ve duman tüten kulübesi, «özel ekonomiyi», tabiat kuvvetlerinin cilvelerine ve derisini yüzen kapitalist devletin zorbalığına karşı kendisini devamlı olarak savunmağa zorlamaktadır. Kalabriya'da, Bavyera'da, Macaristan'da, İngiltere'de, Afrika'daki köylüler, ayrı dil konuştukları bir yana bırakılırsa, ruhi özellikleri bakımından birbirlerinden pek farklı değildirler. Yeryüzündeki köylülerin hepsi kendilerini hemen aynı tarzda bireyciliğin eline teslim etmişler, hepsi de bu hastalığa tutulmuşlardır.

Bireycilik, toplum tarafından insanüstünde yapılan baskının doğurduğu bir sonuçtur. Bireycilik kendi-

ni zorbalığa karşı savunmak için kişinin giriştiği boş bir teşebbüstür; oysa, kendini savunmak, kendini sınırlamaktan başka bir şey değildir. Çünkü, insan kendini savunma durumunda oldu mu, fikri enerjisinin büyüüp gelişmesi oluşumu yaşarlar. Bu durum topluma da, kişiye de zararlıdır. «Halklar» komşularına karşı silahlanmak için milyarlarca lira harcıyorlar; toplumdan gördüğü zorbalığa karşı kendini savunmak için kişi kuvvetlerinin büyük bir kısmını tüketmektedir. «Hayat bir mücadele değil mi?» Evet, ama bu mücadele insanın ve insanlığın tabiat kuvvetlerine karşı bu kuvvetleri yenmek ve idare etmek için giriştiği bir mücadele ol-malıdır.

XIX' uncu ve xx' inci yüzyıl aydınının bireyciliği köylünün bireyciliğinden pek farklıdır ama, bu fark ifade şekillerinden ileri gelir. Aydının bireyciliği daha kibar, daha süslü, daha incelmıştır. Ama ne kadar kibar-laşsa, süslense, incelse, bu bireycilik yine köylünün bireyciliği kadar kör ve hayvanidir. Aydın yine halkın örsü ile devletin çekici arasındadır. Aydının içinde yaşadığı şartlar, tabii ki, zor ve yürekler acısıdır. Çünkü etrafındaki çevre kendisine oldum olasıya düşmandır. Onun içindir ki, aydının mahpus durumda olan düşüncesi kendi hayat şartlarının yükünü çoğu zaman bütün dünyaya yükler. Felsefi karamsarlık, şüphecilik, düşüncenin bunlara benzeyen bütün öteki bozulmuş şekilleri işte bu" subjektif görüşlerden doğar. Karamsarlığın beşiği Doğu, hele Hindistan olduğunu herkes bilir. Bu memleketteki kast sistemi korkunç hale gelecek kadar mükemmelleştirilmişti.

Bugünkü toplum sistemi kişinin gelişip serpilme hürriyetini kısmaktadır. Onun için, kişiyi kendi yerini,

rahatı ve huzuru da günlük yaşayışın dışında aramaktadır. Mesela, din meselesini ele atalım Kendisine faydalı ya da zararlı tabiat olgularının izahını aramak peşinde olan emekçi halk bu olguları yüzü insan, ama her insandan daha güçlü olan bir takım varlıklar şeklinde son derece güzel kişileştirmiştir. **Halk tanrılarını Kendisinde bulunan iyi ve kötü vasıflarla bezenmiştir.** Olympe ve Asgard tanrıları vücutça çok daha iri ve çok daha uzun boylu bir takım insanlardır. Vulcans ile Thor bütün öteki demircilerden hiç bir farkı olmayan, sadece daha kuvvetli, daha hünerli iki demircidir.

Halk tarafından yaratılan dini hayaller basit bir takım sanat yaratmalarıdır. Bunlarda mistikliğin zerresi yoktur ve tamamı ile gerçekçidir, gerçeğe uygundur. Bunlarda emekçi hareketin kuvvetli etkisi görülür; bu sanatın amacı da, zaten, bu hareketli desteklemektir. Şiir de görülüyor ki, halk hareketinin tanrılar tarafından değil de halk tarafından yaratıldığını iyice anlamıştır. Halk hiç bir dinden değildir. Hatta Hıristiyanlık devlet dini olarak yerleştikten bin beş yüz yıl sonra bile, tanrılar köylülerin kafasında hep eski çağın tanrıları olarak kalmışlardır: İsa, Meryem Ana, öteki ermişler yeryüzünde yürürler, insanların çalışma hayatı içine karışırlar. Tıpkı eski Yunanlıların ve İskandinav halklarının tanrıları gibi.

Bireycilik «özel, ekonomi »den doğmuştur. Daha önce mevcut klana katılan her klan ortak bir cemaat, bir topluluk vücuda getirmiştir, Şu ya da bu sebeple ortak topluluktan, böylelikle, tabii ki, durmadan yaratılan çalışmadan ayrılan kişi mistik, zekânın erişimiyeceği kendi tek tanrısını vücuda getirmiş oluyordu; bu tanrı yaratmanın hedefi de kişinin bağımsızlık ve iktidar hakkını haklı göstermekti. İşte burada mistikliğin işe

karışması gerekirdi. Çünkü kişinin «kişi hâkimiyeti» hakkını, bir tek iktidar sahibi olmak hakkını yalnız zekânın yardımıyla izah etmek imkansızdı. Bireycilik kendi tanrısını her şeye kadir olmak, sonsuz bilgiğe ve mutlak bilgiye sahip olmak gibi vasıflarla, yani insanın sahip olmak istediği, ama ancak orta çalışma tarafından yaratılan çalışma içinde gelişebilen bir takım vasıflarla bezedi. Bu günlük yenilikler insan zekâsının her zaman ulaştığı seviyeden daha aşağı bir seviyede kalır; çünkü bu yenilikleri yaratan insan zekâsı, ağır, ama devamlı bir şekilde mükemmelleşir. Böyle olmasa, günlük yeniliklerin insanları tatmin etmesi gerekirdi. Oysa, biliyoruz ki, tatmin edilme hali eylemsizlik halini doğurur. Günlük yenilikler insanların düşünen azim ve iradenin tükenmek bilmez kuvveti tarafından yaratılmıştır, bu yeniliklerin gelişmesi de hiç bir zaman durmaz. Bireycilerin mistik tanrısı hep hareketsiz ve uyusuk olarak kalmıştır, yine de öyle kalacaktır. Zaten, başka türlü olamaz. **Çünkü bu mistik tanrı bireyciliğin yaratma kuvvetlerinin iç zaafını yansıtır.** Bireycilerdeki metafizik ve dinî düşüncenin geçirdiği verimsiz ve boş tereddütlerin tarihini her aydın bilir. Bu tereddütlerin zaafı günümüzde karşı çıkılmaz bir açıklıkla kendini göstermiş ve bireyci felsefenin tamamıyla iflas ettiğini ispat etmiştir. Oysa hayatın «muammaları»na karşılık bulmak için, bireyci, boş ve verimsiz araştırmalarına hâlâ devam etmektedir. Ama o bu karşılığı devrimci bir hızla ve tam bir şekilde gelişen günlük çalışmada ve yeniliklerinde aramaz, kendi «benliğinin gizli yerlerinde» arar. «Pek yoksul olan özel ekonomi »sini korumaya devam eder, hayatı bereketli kılmak istemez. Kendisini savunmak için, kendini derinleştirmekle uğraşır. **Yaşa-**

maz, gizlenir, saklanır, «derin düşüncelere dalma faaliyeti» ile de kutsal kitaptaki kahramanlardan biri olan Onan'ı hatırlatır.

Avrupa ve Amerika aydınları, edebiyatçıları, siyasi yazarları, iktisatçıları, alelade maceraperestler Gandhi soyundan hayal içinde yaşar insanlar haline gelen eski sosyalistler kapitalist devletin müdahalelerine kuzu gibi boyun eğmekle, insanlığın kültür oluşumunun gelişmesini kesin olarak engelliyen burjuva düzenini ya bilerek ya da bilmeyerek savunmuş oluyorlar. Yeni bir hayat kurmaya doğru yönelen emekçi kitlelerinin azim ve iradesi bu oluşumda her zaman eylemli bir rol oynamıştır. Aydınlar, demokrasinin zaafalarını çoktan ispat ettikleri ve hâlâ da ispat etmeğe devam ettikleri halde, «demokrasi»yi savunmayı düşünüyorlar. Kişisel hürriyet, aydınların kişisel gelişmelerini sınırlayan fikirler kafesine hapsedildiği halde, «kişisel hürriyet» savunuyorlar. Gazeteler kapitalistler tarafından kapıldığı ve bu gazeteler kapitalistlerin çıkarlarına hizmet etmekten başka bir işe yaramadığı halde, «basın hürriyeti»ni savunuyorlar.

Avrupa ve Amerika aydınları kendi düşmanları hesabına çalışmaktadırlar.. Bu çalışma Sovyetler Birliğinde gelişen devrimci kültür karşısında bütün çıplaklığı ile kendini göstermektedir. Bu oluşum Avrupa burjuvazisi tarafından yaratılan görülmedik bir düşmanlık havası içinde Sovyetler Birliğine canice bir hücum tehdidi altında gelişmektedir. Sovyetler Birliğindeki işçiler ile köylülerin düşmanı olan kimseler tarafından belirtilmesinden pek hoşlanılan bütün menfi olayların hepsi tamamıyla bu iki etkenle izah edilir.

Avrupa'daki burjuva gazetelerince en gözde haber-

çiler sayılan devrim düşmanı göçmenlerin politikacıları Sovyetler Birliği hayatında görülen bu menfi olayların muhasebesini tutarlar. Bu göçmenler kimlerdir? Bunlar çoğu mesleklerinde sivrilmemiş bir takım politikacılar, ıvır zıvır şeylerle övünen bir takım kimseler, «**kalb-lerinde arslan yatan**» **ufak tefek insanlardır**. Bir kısmı birer Briand ve Çörçil olmak, çoğu birer Ford kesilmek hevesindedirler. Ne gariptir ki, aynı zamanda bu politikacıların hepsi de «köhnemiş usulleri» kullanacak kumanda mevkilerine geçmeğe çalışmışlardı. Bunların hem ahlâk bakımından hem de fikir bakımından ciğeri beş para etmez insanlar olduklarını ben ötedenberi bilirim. 1905-1907 Devriminden sonra da böyle olduklarını göstermişlerdir. Daha sonra, kabiliyetsizliklerini her Allahın günü Duma'da (Mecliste) ispat etmişler, 1914 -1917 de de «kişi hâkimiyeti» aleyhinde mücadele eder görünüp, aslında, her yeri Ruslaştırma taraftarı aşırı milliyetçi olduklarını bütün çıplaklığı ile göstermişlerdir. Küçük ve büyük burjuvazinin siyasi bilincine şekil vermek suretiyle bellî bir şöhret kazanmışlardır. Sözün kısası bunların ideolojileri halis küçük burjuvanın ideolojisidir: «Koyunun bulunmadığı yerde keçi-ye Abdurrahman çelebi derler» misali bunlar, Rusya'nın hayatında küçük istakoz rolü oynamışlar, geriye doğru gitmişlerdir. Devrini döneminde çoğu aydınların oynadıkları rol de zaten budur.

Bunların yüzkızartıcı rolleri sadece siyasi «renkleri»ni durmadan değiştirmekten ibaret değildir,» Bu rol-de «çarı devirmek için ettikleri yeminleri» unutacak kadar ileri giderler. 1917'den beri, hem petrol kuyuları dokuma fabrikaları, kömür ocakları sahiplerine ve toprak ağalarına, hem de evvelce kendilerine dönecek ve

«çar düşmanları» diye hakaret etmiş olan çarlık generallerine hizmet etmektedirler. Bunlar, Rus tarihindeki kendi halkına ihanet edenler diye nam bırakmışlardır.. Avrupa aydınları baylar şunu biliniz ki, bunlar dört yıl, kendi halklarına ihanet etmekten, halklarını kapitalistlerinize satmaktan başka bir şey yapmamışlardır. Denkin'e, Kolçak'a, Vrangel'e, Yudeniz'e, ve bütün Avrupa için yüz karası bir boğazlaşmadan zaten yanmış yıkılmış olarak çıkan memleketlerinin ekonomisini büsbütün yıkmakta usta daha başka hainlere yardım" etmişlerdir. Avrupa kapitalistlerinin ve çarın generalleri bunların yardımıyla, Sovyetler Birliğindeki yüzbinlerce işçinin ve köylünün hayatına son vermişler, yüzlerce kazak köyünü ve kasabasını yakmışlar, demiryollarını bozmuşlar, köprüleri havaya uçurmuşlar, kendi memleketlerini büsbütün zayıf düşürüp Avrupalı kapitalistlere teslim etmek için, bozulacak ve berbat edilecek her şeyi bozmuşlar ve berbat etmişlerdir. Bunca insanı niçin öldürttüklerini, memleketlerinin ekonomisini niçin perişan ettiklerini kendilerine sorun. Hiç utanmadan size şu hayasızca cevabı vereceklerdir : «Halkın iyiliği için.» Ama, halkın kendilerini memlekettten niçin kovduğu hakkında ağızlarını açıp bir tek kelime söyleyemeyeceklerdir.

1926' dan beri, bunlar Sovyet iktidarı aleyhinde bir çok karşı-devrim hareketinin örgütlenmesine yardım etmektedirler. Sovyet iktidarının çalışmaları hakkında gazetelerine «düpedüz yalan» haberler verdiklerini kendi suç ortakları olan dostları itiraf ettikleri halde, bu cinayetlere katıldıklarını inkâr ederler. Karşı-devrimcilerde kendi memleketlerine ihanet edenlerin, gazeteleri tarafından verilen emirlere göre çalışırlar.

Avrupalı Baylar, memlekette açlık yaratmak için örgüt kurmuş 48 sanığın layık oldukları cezayı görmelerine hümanizmanız isyan etti. Tuhaf şey doğrusu. Dokuz defa ölüme mahkum edilen Düsseldorf haini Kurten'den daha iğrenç 48 sanığı savunacak yerde, tamamıyla masum işçilerin şehirlerinizdeki caddelerin ortasında polis tarafından her Allanın günü öldürülmelerine niçin isyan etmiyorsunuz? Sovyet iktidarının bu 48 haini adalet karşısına çıkarmamasının sebeplerini bilmiyorum, ama tahmin ediyorum, öyle cinayetler vardır M, bunların istenmesindeki alçaklık düşmanların pek hoşuna gider. Düşmanlarımıza alçaklık dersi vermek, doğrusu haddinden fazla saflık olur. Bu arada şunu da söyleyeyim ki, eğer ben Alman vatandaşı olsaydım, Kurten davasının halk önünde görülmesine itiraz ederdim. Çünkü burjuva toplumu pek çok sapık yaratmıştır, hâlâ bugün de yaratmaktadır. Onun için, sapıklığın ve canilerin kullandıkları mükemmel tekniğin halk önünde propagandasını yapmayı haklı gösterecek bir sebep düşünemiyorum. Bir komünist söz konusu olduğu zaman kılları kıpırdamayan aydınların, mesela, çar taraftarı profesör S. I. Platonof söz konusu olunca, niçin «kişi hürriyetini» savunduklarını sorabilir miyim?

Yabancı memleketlere göç etmiş Rusların canavarlıkta ne kadar ileri gittikleri hakkında tam ve doğru bir fikir edinmek arzusundaysanız, Sovyetler Birliği halkları aleyhinde mücadele için iane toplamak üzere çar taraftarı göçmenlerin Paris'teki sözcüsü Vorocenye (Yeniden Doğuş) gazetesi tarafından yapılan çağırıyor okuyunuz.

Bu adi teşebbüsün başında «Rusya sınırları dışındaki Ortodoks kilisesi başpiskoposları ruhani meclisinin başkanı metropolit Anton» bulunmaktadır. Bu müteassıp zalimin sözlerini olduğu gibi alıyorum:

«Tanrısal göç tarafından nasp ve tayin edilmiş bir yetkili olarak, kızıl şeytan iktidarı aleyhine yöneltilecek her silahlı taktis eder ve ya asi müfrezeler saflarında, ya da halkın kişi öçlerini alan kimseler sıfatıyla, İsa Rusyası uğrunda hayatlarını feda edenlerin hepsini affederim. Her şeyden önce, yillardanberi tanrı ve Rusya adına kızıl şeytana karşı sözle ve eylemle inatça mücadele eden Rus gerçeğini savunan Halk Birliği'nin savaşı eylemini ve bütün silahları takdis ederim. Birliğe katılan ya da Birliğin yardımına koşanlardan tanrı iyiliğini esirgemesin.

Metropolit Anton.»

Hıristiyan kilisesi başkanı metropolitin Sovyetler Birliği halkının iradesine karşı gelenleri ve tedhiş hareketinde bulunanları takdis ettiği tamamıyla meydandadır. Öfkesi budalalık derecesine varan bir rahipten yapılmış bu türlü insan öldürme çağrılarının, bu türlü insan öldürmeyi takdislerin «medeni» bir devletin başkentinde yeri olamayacağı fikrinde değil misiniz? Bu metropolite : «Hey, ne oluyorsun?» diye bağırarak gerektiği düşüncesinde değil misiniz? Bir Rus papazının yaptığı bu canavarca çıkış, sizce, sadece Rus göçmenlerinin vahşilik derecesini göstermekle kalmayıp, aynı zamanda, Avrupa aydınlarının sosyal ahlak ve sağlık meselelerinde gösterdikleri aşırı utanç verici kayıtsızlığın da bir işareti değil midir? Bir de kalkmış, «Doğunun vahşiliğinden» dem vuruyorsunuz. Hem suçlu, hem güçlü.

Rus göçmenleri tarafından söylenenlerin, anlatılanların doğru olduğuna inanmışsınız. Pekala öyle olsun. Hiç şüphe yok ki, bu sizin «kendi bileceğiniz bir iş» ama, buna hakkınız olduğunda şüpheliyim. Şüpheliyim. Çünkü, öbür taraftan, işçi ve köylü tarafından gelen bilgiler, vesikalar, y.b. sizi ilgilendirmiyor. Sovyet gazeteleri bugün yaşadığımız hayatın kötü taraflarını saklamıyorlar. Bu gazeteler en sert «eleştiri - özeleştiri» prensibine göre örgütlenmiştir. «Aile hayatının hiç bir pisliliği»ni temizlemekten korktukları yok. Bu gazeteler henüz iyice okuma yazma bilmeyen —bunda tabii ki suçlu olmayan— ama az okumuş kimsenin kolayca aldanabileceğini gayet, iyi hatırlayacak milyonlarca insan içinde çalışmaktadırlar. Hem sonra şunu da bilmeli ki, göçmen gazetelerinin etrafa yayarak savurdukları iftiraların ve yalanların pek çoğu Sovyetler Birliğindeki «eleştiri - özeleştiri»nin verdiği bilgilere dayanmaktadır.

«Eleştiri - özeleştiri»nin aşırılıklarına ben kendim de Moskova ve Leningrad'daki gazetelerde ve toplantılarda bir takım itirazlarda bulundum. Sovyetler Birliğindeki işçiler ve köylüler aleyhinde beslediği marazlı öfkeyi az buçuk tatmin edecek her şeye göçmenin ne türlü bir heyecanla sarıldığını bilirim. Geçenlerde Brahm'in bir edebiyatçı tarafından bastırılan kitabı hakkında Sovyet gazetelerinden birinde bir makale yayınladım. Kitabı bastıran yazar acemi bir kimse olmakla beraber, ihmalcı ve şöyle böyle okumuş bir adamdı. **Rul** gazetesinin yazarlarından pek budala ve çabucak öfkelenen ufak, tefek ihtiyar Jozef Hessen hemen bir baş makale yazmış, insanı güldüren bir sevinçle : «Gorki Sovyetler iktidarını eleştirsin ha!» diye feryadı basmıştı. İhmalcı ve bilinçsiz olarak çalışan insanların yü-

züne karşı gerçeği dobra dobra söylemekten hiç bir zaman çekinmediğimi kendisi de bilir. Ama, ne çare ki, yalan söylememek elinde değil. Göçmen «siyasetçiler» de işte böyle.

«Özel bir gerçek» şekli vardır ki, bu gerçek yalnız insandan kaçanların, şüphelicilikleri cahilliğe dayanan şüphecilerin, ilgisizliklerini haklı gösterecek bir şeyler arayan ilgisizlerin zihinlerini beslemeğe yarar; çürümüş, can çekişen, köhne bir gerçek, domuzların önüne atılacak bir pisliktir bu. Sovyetler Birliğinde yeni kültürü kuran öncülerin çalışmaları bu gerçeği ortadan kaldırmıştır. Bu «gerçeğin» namuslu insanların çalışmasını ne kadar rahatsız ettiğini anlıyorum, biliyorum; ama, tarih tarafından haklı olarak zelil hale getirilmiş insanların malı olan bu gerçek vasıtasıyla hiç kimsenin avutulabileceği ve beslenebileceği fikrinde değilim.

«İşçiler ve köylüler arasında memnun olmayanlar var mıdır? Memnun olmamalarının sebebi nedir?» diye soruyorsunuz. Tabii ki, memnun olmayanlar var On üç yıllık bir çalışma ile - 160 milyon insanın ihtiyaçlarını ve arzularını tamamıyla tatmin etmek bir mucize olur. Memnun olmamanın sebebi şöyle izah edilebilir: İktidar cihazı, on üç yıllık bir çalışma ile, emekçi kitlelerinin kültür ihtiyaçlarını henüz çarçabuk tatmin edebilecek hala pek gelmemiştir. Henüz bir şeyler eksik. Homurdanan ve sızlanan pek çok insan var. Bu sızlanmalar gülünçtür; çünkü bu sızlanmalar hem vakitsizdir, hem de düşünmeden yapılmaktadır, denebilir. Ama, ben böyle demeyeceğim. Çünkü sızlanmalarda memleketin bütün ihtiyaçlarını tatmin etmek kabiliyetinde olan iktidarın kuvvetine sağlam bir güven beslediği hissediliyor. Devrimin kendilerini büyük toprak

sahibi kılmasını ve yoksun köylüleri kendilerine teslim etmesini hâlâ bekleyen zengin köylüler kısmı, tabii ki, memnun değildir ve hatta Sovyet iktidarının çalışmalarına aktif bir şekilde mukavemet etmektedir. Söylemeğe hacet yok, bu zengin köylüler kolektifleştirmeye karşıdır, kapitalist hayat şekillerini mutlaka tekrar doğuracak bireysel ekonomiye, v.b. taraftardır. Ama, zengin köylüler oynadıkları oyunu çoktan kaybetmişlerdir, kollektif ekonomiye karşı gösterdikleri mukavemet umutsuzdur ve ancak hareketsizlik ile cansızlığının kuvveti sayesinde devanı edebilir.

İşçi ve köylü kitlesinin en aktif unsurları sızlanmıyorlar, sızlanacak yerde çalışıyorlar, biliyorlar ki, muhtaç oldukları bütün şeyler, istedikleri bütün şeyler yalnız kendi enerjileri vasıtasile tatmin edilebilir. Sosyalist yarışmanın, kitle halinde çalışmanın ve çalışmada yaratıcı eylem ile kahramanlığın doğması ancak kendi güçlerinin ve kendi mutlak iktidarlarının bilincine varmalarıyla mümkün olabilir. Birçok fabrikaların beş yıllık planlarını iki buçuk yılda tamamlamaları ancak; bu bilincin kuvveti sayesinde mümkün olmuştur.

İşçiler kendilerine en başta lüzumlu olan şeyin ne olduğunu anlamışlardır. Burjuva devletlerinde kanunlar Parlamentolarda yapılır. Sovyetler Birliğinde ise kanunlar temel cihazlarda, köy meclislerinde, fabrika komitelerinde doğar; her kanunun işleyişini gözlemek suretiyle, bu kanunlardan her birinin halk kitlesinin sadece gerçek ihtiyaçlarını tatmin etmek hedefini gütmekle kalmayıp, bu kitlenin kültür gelişmesine hizmet hedefini güttüğü de kolayca anlaşılır.

Sovyetler Birliğindeki bütün işçi ve köylü kitlesi anlamağa başlamıştır ki, maddî zenginleşmesi ve kül-

türce gelişmesi kendisine düşman olan Avrupa tarafından sunî bir şekilde kösteklenmiştir. Bu gerçeği anlamak, memleketimizde hem siyasî bilincin, hem de kendi kuvvetinin ne olduğu bilincinin gelişmesine tabî ki yardım etmektedir.

Avrupa ve Amerika aydınları, dedikodulara kulak verecek yerde, Sovyetler Birliğinde gelişen oluşumun tarihî önemi üstünde ciddi ve namuslu bir şekilde iyice düşünmüş olsalardı, anlayacaklardı ki, bu oluşumun anlam, insanlık kültürünün tartışılmaz değerlerinin 160 milyonluk bir halk tarafından sindirilmesidir; yine anlayacaklardı ki, bu halk yalnız kendisi için çalışmakla kalmıyor, zekice örgütlenmiş azim ve iradenin yarattığı mucizeleri insanlığa göstermek suretiyle bütün insanlık uğrunda da çalışıyor.

Yazımız, bir soru sorarak bitireceğiz. Avrupa ve Amerika aydınları bu kıtalardaki halkın sayısını azalacak, bu kıtalar halkını daha zayıf, daha da vahşi hale getirecek yeni bir boğazlaşma istiyorlar mı? Sovyetler Birliğindeki işçi ve köylü kitlesi savaş istemiyor; öyle bir devlet yaratmak istiyor ki, bunda herkes birbiriyle eşit olsun, ama bu kitle herhangi bir hücumu uğrıyacak olursa, kendini birleşmiş bir bütün olarak savuncak ve zaferi kazanacaktır.

KÜLTÜR USTALARI, KİMDEN YANASINIZ?

(Bana mektup gönderen Amerikalı okuyucularıma cevap.)

Mektubunuzda diyorsunuz ki:

«Atlas okyanusunun öbür tarafında yaşayan sizin bilmediğiniz insanların sefaletini görerseniz elbette ki pek şaşarsınız.»

Hayır, mektubunuz beni şaşırtmadı. Sık sık böyle mektuplar alıyorum. Mektubunuzun «ilginç» olduğunu söylemekte haksızsınız. Aydınların acıklı çılgınlıkları şu son iki üç yıl içinde kulaklarımızın pek alıştığı bir ses haline geldi. Bunun anlaşılmayacak bir tarafı yok. Aydınların çalışması hep -en başta- burjuvazinin hayatını güzelleştirmekten, zenginlerin kendi yaşamlarından duydukları bayağı üzüntüleri avutmaktan ibaret hale geldi. Mesela, Japon emperyalistleri daha Çin'i paylaşmaya kalkışmadan önce, Alman Spengler İnsan

ve **Teknik** adlı kitabında şöyle demişti: «Avrupalılar, bilgilerini ve teknik tecrübelerini renkli ırklara nakletmekle, XIX' uncu yüzyılda pek büyük bir hata işlemişlerdir.» Spengler'in bu fikri —sizin tarihçiniz— Henrich Van Loon tarafından da savunulmuştur. Van Loon da kabul ediyor ki, kara ve sarı renkli insanları Avrupanın kültür tecrübesiyle silahlandırmak, Avrupa burjuvazisi tarafından işlenen «yedi korkunç» tarihi hatadan biridir.

İşlenen bu hatanın düzeltilmesi isteniyor : Avrupa ve Amerika kapitalistleri Çinliler ile Japonlara para silah veriyorlar ve birbirlerini öldürmelerine yardım ediyorlar; aynı zamanda, Japon emperyalizmine demir yumruklarını göstermek ve öldürülen ayının derisini cesur tavşanla birlikte paylaşmak için, filolarını tam zamanında Doğuya gönderiyorlar. Bana öyle geliyor ki, Avrupa - Amerika «kültürünü» tehdit eden tehlikeler üstünde bunca dil döken Spengler'ler, Van Loon'lar ve burjuvazinin öteki avutucuları bazı şeyleri anmayı unutsalar, ayı öldürülmeyecektir. Unutuyorlar ki, Hintliler, Çinliler, Japonlar, Zenciler, sosyal bakımdan, yekpare ve yeknesak bir şey değildirler.

Caillaux, burjuva budalalıklarının insanlığı her zaman süsleyen bilgelik olduğunu, insanlığın daha iyi hiç bir şey bulmayacağını, daha ileri gitmeyeceğini, daha yükseklere çıkmayacağını ispat etmek istemekte inat eden o yüz ihtiyardan biridir. Burjuvaziye avutanların, iktisadi bilgeliklerini ve bu bilgelğin sağlamlığını ispat etmek için, daha düne kadar kendi ilimlerine dayandılar.

Bugün ise, ilmi alçak oyunlarından kovuyorlar. Bundan Spengleri'n peşinden giden, yine o Caillaux 23

Şubatta Paris'te Milyukof soyundan eski bakanlar ve genellikle gerici bakanlar önünde konuşmuş ve demiştir ki:

«Teknik, birçok durumda, işsizlik yaratmaktadır. Yol verilen işçilerin ücretinden hisse senedi sahiplerine fazla kâr sağlamaktadır. «Bilinç»le alevlenmiş «bilinçsiz ilimsin insanlara zararı dokunmaktadır. İnsanlar ilme gem vurmalıdır. Bugünkü, buhran insan aklının bozguna uğramasıdır. İlim için, bazan, büyük adamdan daha büyük bir felaket olamaz. Bu büyük adam, bu prensiplerin ifade edildiği devir için bir şümülü ve anlamı olan bir takım teorik prensipleri salık verir. Mesela Marx'ta olduğu gibi, bu prensipler 1848 ve 1870 yılları için doğrudur, ama, 1932 yılı için tamamıyla yanlıştır. Marx bugün yaşamış olsaydı, başka türlü yazardı.»

Bu burjuva, bunları söylemekle, zekâsının zayıfladığını iflas ettiğini kabul ediyor. Halk üstündeki iktidarını sağlamak için ilmin kendi verdiği gürbüzlüğü unutup, «ilme gem vurulmasını» salık veriyor, «İlme gem vurmak» ne demektir? İlmî araştırma yapmak özgürlüğünden yoksun etmek demek değil mi? Burjuvazi, bir zamanlar, ilim özgürlüğüne kilise tarafından yapılan zararlara karşı büyük bir cesaretle ve büyük bir başarı ile mücadele etti. Günümüzde ise, burjuva felsefesi yavaş yavaş Orta Çağın en karanlık devirlerindeki

o eski haline, yani din ilminin uşığı haline dönem. Avrupa Karl Marx'ın önceden haber verdiği vahşilik devline dönmek tehlikesiyle karşı karşıyadır demekte Caillaux haklıdır. Evet, şurası muhakkak ki, dünyaya hakim olan Avrupa ve Amerika burjuvazisi her yıl daha cahil, zekaca daha düşkün, daha vahşi hale gelmektedir. Caillaux da zaten bunun canlı bir örneğidir.

Vahşiliğe dönmenin mümkün olduğu fikri, çağdaş burjuvazinin bugün en «moda olan» fikridir. Spengler'ler, Caillaux'lar, bu soydan daha bir çok «düşünürler» binlerce dar kalalı insanın duygusunu ifade etmektedirler. Bu korku ve endişe duygusu, kendilerinin büyük bir felakete uğrayacağını sezmekten, bütün dünya işçilerinde devrimci bilimin ilerlemesinden doğmuştur. Burjuvazi, çalışan insanlığın edindiği tecrübenin, burjuva tarihçilerinin bilgece sözünü ettikleri tecrübenin mantıki gelişmesine inanmamayı pekiştirdi. Ama, tarih tek ilim olduğundan, ona da aynı şekilde «gem vurmak», ya da daha kolayı tarihin var olduğunu unutuvermek gerekir. Fransız şairi ve Fransız Akademisi üyesi Paul Valery **Bugünün Dünyasına Bakışlar** adlı eserinde tarihi unutmayı salık veriyor. Halkların felaketlerine sebep olduğundan ötürü, tarihi büyük bir ciddilikle yeriyor; geçmişî hatırlatmakla, tarih insanda hoş bir takım hayaller yaratır, insanların rahatını kaçırır diyor. Şairin insanlar dediği tabii ki burjuvazidir. Paul Valery yeryüzünde başka insanlar bulunduğunu fark edecek kabiliyette de değil belki. Burjuvazinin son zamanlara kadar övündüğü tarih hakkında bakın şair ne diyor :

«Tarih zeka kimyasının ortaya atıldığı en tehlikeli üründür. Bu ürünün özellikleri pek bilinir: İnsana hayaller kurdurur, halkları mest eder, bunlarda yahlış bir takım hatıralar uyandırır, insanlardaki refleksleri abartır, insanların eski yaralarını deşer, rahatlarını kaçıır, bunları büyüklükler heyecanına sürükler ve milletleri acı, kurum satar, çekilme7, boş ve yavan hale getirir.» (1)

Görüyorsunuz ya, Valery avutuculuk görevinde son derece ileri gidiyor. Biliyor ki, burjuvazi milyonlarca insanı öldürmek hakkını kendinde görür. Yüzbinlerce kitabı, elbette ki, kolayca yok edebilir. Çünkü dünyadaki her şey kendi elinde olduğu gibi, kitaplıklar da elin-dedir. Tarih burjuvazinin rahat ve huzur içinde yaşamasına engel mi oluyor? Öyleyse, «kahrolsun tarih!» bütün tarih kitaplarını ortadan kaldırın. Okullarda tarih okutmayın. Geçmişini incelemenin sosyal bakımdan tehlikeli, hatta suç olduğunu ilan edin. Tarihle uğraşmak hevesinde olanların anormal oldukları bildirilecek, İnsan yüzü görmemiş ıssız, adalara sürülecektir,

Asılolan şey, rahat ve huzurdur. Burjuvaziyi avutanların en çok üstüne titredikleri şey de işte budur. Oysa, rahat ve huzura kavuşmak için, Caillaux'nun da dediği gibi, aynı millet içindeki kapitalist yırtıcıların, açığözlülerin birbirlerine güvenmeleri lazımdır. Güvenin sağlanması içinde, Avrupa yırtıcıları ve esnafları yağma etsin diye başkasının ev kapısı, mesela, Çin'in

(4) Paul Valery, **Bugünün Dünyasına Bakışlar**, Paris 1935, s. 63

kapısı açık durmalıdır. Oysa, Japon yırtıcıları ve esnaf- ları başkasının kapısının kendilerinden başka herkese kapalı olmalarını isterler. Bahane de şu: Çin kendilerine Avrupa'dan daha yakındır, Çinlilerin yağma edilmesi ise Hintlilerin yağma edilmesinden daha uygundur. Zaten, isteseler de zor. Çünkü Hintlileri İngiliz «centilmenleri» yağma etmeğe alışmışlardır. Halkları yağma etme ve soyma yarışı iş adamları alemini yeni bir boğazlaşma ile tehdit eden bir takım zıtlıklar doğurur. Ayrıca, Paris'te çıkan haftalık Gringoire gazetesi, hastalığın asıl kaynağını bunda görüyor ve bir çok gazeteci, siyaset adamı, Piskopos, lord, maceracı ve dolandırıcı gibi, o da bütün Avrupa devletlerinin Sovyetler Birliğine silahlı bir müdahalede bulunmalarının şart olduğu üstünde ısrar ediyor. Öte yandan, Avrupa'da işsizlik artarken, işçi sınıfının devrimci bilinci de iyice gelişmektedir. Sözün kısası, «rahat ve huzuru» sağlamak imkânı pek az. Hatta en küçük imkân bile yok. Ama ben iyimser değilim. Burjuvazinin son derece ama son derece hayasız olduğunu bildiğimden, onun rahat ve huzur içinde bir hayata kavuşabileceğini gördüğüm bir çare biliyorum. Kolonya Milletvekili Bergin bu çarenin ne olduğunu 19 Şubatta verdiği söylevde şöyle belirtmişti:

«Hitler iktidara geldikten sonra, Fransızlar Alman toprağını işgal etme- ğe kalkıştırlarsa, biz de Yahudileri bo- ğazlıyacağız.»

Bergin'in sözleri hakkında soruşturma yapan Prus- ya hükümeti Bergin'in halk önünde konuşma yapma- sını yasak etmiştir. Bu tedbir Hitler taraftarlarını öfke- lendirmiştir. Irkçı bir gazete bakın neler yazıyor:

«Bergin kanuni olmayan bir fiile teşvik suçu ile itham edilemez; biz iktidara geldikten sonra çıkarılacak bir kanunla Yahudileri boğazlıyacağız.»

Bu sözlere şaka diye, Alman blöfü diye bakılamaz. Avrupa burjuvazisi, bugünkü hali ile yalnız Yahudilerin kökünü kazıyacak bir kanun çıkaracak yetenekte olmakla kalmaz, kendinden başka türlü düşünenlerin, her şeyden önce, kendi insanlık dışı çıkarlarına karşı hareket edenleri de kökünü kazıyacak bir kanun çıkarmak kabiliyetindedir.

Bu «fasit daire» içinde sıkışıp kalmış olan avutucular avutma sanatlarını yavaş yavaş unutmakta, kendileri daha şimdiden avutulmağa muhtaç hale gelmektedirler. Bu avunmayı, prensip olarak, sadaka vermeyenlerden dilenmektedirler. Çünkü sadaka, dilenmek hakkını meşrulaştırır. Bunların başlıca marifetleri olan «iyi yalan söylemek» sanatı burjuva gerçeğinin iğrenç hayasızlığını artık gizliyecek güçte değildir. İçlerinden bazıları anlamağa başlamışlardır ki, dünyayı; soymaktan yorulmuş insanları, işçi sınıfının burjuvazinin hain maksatlarına gün geçtikçe daha fazla mukavemet etmesinden endişe duyan insanları, toplumu yıkma şekilleri, gibi, azgm kazanç hırslarını da azılı bir çılgınlık haline getirmiş insanları eğlendirmek ve avutmak, avutucuları için boş ve faydasız bir iş haline gelmek şöyle dursun, artık tehlikeli bir iş haline gelmiştir.

Kederli haydutları ve katilleri avutmakla suç sayılacak bir şeyler bulunduğu da gösterilebilir ama, bilir ki, kimse bununla ilgilenmeyecektir. Çünkü ahlak hayattan gerekir diye sürüp çıkarılmıştır. Bugünün ger-

çeğinde, avutucu-aydın varlığının mantık tarafından çürütülmüş «üçüncü safha» haline geldiğini göstermek daha doğru olur.

Avutucu-aydın burjuvaziden geldiği halde, sosyal durumu ile bir emekçidir; ölmeğe mahkum, meslekten haydut ya da cani gibi ölümü tamamıyla hak etmiş kimselere hizmet etmekte feci ve insanı küçük düşüren bir şeyler bulunduğunu anlamış gibidir. Bunu anlamağa başlamaktadır; çünkü, burjuvazi bu avutucu-aydının hizmetlerine muhtaç olmaktan çıkmaktadır. Kendi gurubundan olan insanların burjuvaziye tehdit ettiklerini, burjuvazinin «Aydın bolluğu var!» diye çılgılığı basmasından anlamaktadır. Görüyor ki, burjuvazi «avunma »yi artık filozoflarda ve «düşünürler»de aramıyor, gelecek hakkında kehanetlerde bulunan şarlatanlarda arıyor. Avrupa gazetelerinin sayfaları iskambil bakanlarm, yıldızlardan ahkam kesenlerin, Hint fakirlerinin, bakıcıların, yazıdan karakter anlayanların, ispiirtizma yapanların ve burjuvazinin kendisinden daha kara cahil bir sürü hokkabazın verdikleri haberlerle süslenmektedir. Fotoğraf ve sinema, resim sanatını öldürüyor. Ressamlar, açlıktan ölmeyelim diye, yaptıkları resimleri patatesle, ekmekle, küçük burjuvaların eski elbiseleri ile değış-tokuş ediyorlar. Paris'te çıkan bir gazetede şu alaycı haber vardı;

«Berlinli sanatçılar arasında sefalet almış yürümüştür. Bu sefaletten hiç bir kurtuluş umudu yok. Sanatçılar arasında bir yardımlaşma örgütü kurulmak isteniyor ama, kazanamıyan, hayata hiç bir kazanç umudu olmıyan insanlar kendi aralarında ne türlü bir

yardımlaşma örgütü kurabilirler? Onun için, sanatçı Annot - Jaçobi'nin ortaya attığı ilginç fikir Berlin sanat çevrelerinde sevinçle karşılanmıştır. Annot -Jacobi ticaret eşyasıyla değiş-tokuş yapmayı teklif ediyor. Kömür tüccarları, sanatçılara heykel ve tabloya karşılık kömür versinler. Gün gelecek, kömür tüccarları yaptıkları bu değiş - tokuş işinden ötürü pişman olmayacaklardır. Diş doktorları ressamların dişlerine baksınlar. Bir diş doktorunun bekleme odasında iyi bir tablo ne kadar yer tutar? Kasaplar, sütçüler de bu türlü fırsatlardan faydalanacaklar: Hem iyi bir iş yapmak, hem de beş para vermeden gerçek sanat eserlerine sahip olmak, Sanatçı Annot - Jacobi'nin fikrini geliştirmek ve uygulamak düşüncesiyle, Berlin'de özel bir büro kurulmuş.»

Bu ticaret eşyası değiş-tokuş etme işini haber veren gazete bu değiş-tokuşun Paris'te de yapıldığını atlayıp geçmiş.

Sinema, büyük tiyatro sanatını yavaş yavaş öldürmektedir. Burjuva sinemasının ahlak bozucu etkisinden söz etmekte gereksiz. Bu herkesin gayet iyi bildiğı bir şey. Sinema, duygu ile ilgili bütün konuları kullandıktan sonra, insan vücudunun gayri tabiliklerini teşhir etmeğe başlıyor.

Holivut'taki Metro-Goldwin-Mayer stüdyosunda garip bir siname aktörleri grubu bir Acayıplikler filmi çevirmek için bir araya toplanmış. Bu filmde leyleğe

şasıllacak derecede çok benzeyen Ku-ku adlı genç kız-kuş insan iskeleti. P. Robinson, çolak olarak doğmuş olup ayaklarıyla büyük bir ustalıklarla dantel işleyen Martha var. Stüdyoya «toplu iğne kafa» dedikleri Schiltze'yi getirmişler : Vücudu tabii olarak gelişmiş ama, bir toplu iğne kadar küçücük kafası olan bir kadın bu. Aralarında gür sakallı başka bir kadın, Olga var. Josephine -Joseph diye bir başkasının vücudunun yarısı erkek, yarısı kadındır. Hilton adlı Siyamlı ikizler, cüceler, v.b. de cabası.

Barnai, Possart, Mounet-Sully'ler ve bu soydan büyük sanatçılara artık ekmek yok. Fairbanks, Harold Loyd ve daha bir sürü hokkabaz bu sanatçıların yerini almışlardır. Aynı şekilde, caz klasikleri müziğin koltuğu kurulmuştur. Stendhal, Balzac, Dickens ve Flaubert taşı tarağı toplayıp gitmiş: bunların yerini büyük örgüt kuranların malını mülkünü koruyan bir polis hafiyesinin küçük hırsızlar ve katilleri nasıl yakaladığını anlatmakla usta Wells gibi kimseler bunların yerini almıştır. Posta pulları ve tramvay biletleri koleksiyonu yapmak, eski ustaların eserlerini kötü kötü taklit eden tablolar koleksiyonu yapmak burjuvazinin sanat ihtiyacını gidermeğe yeter de artar bile.

Burjuvaziyi ilim konusunda ilgilendiren şey, halkın vücut kuvvetlerini — pek ucuz ve en elverişli şekilde — sömürme usulleri yollarıdır. Burjuvazinin gözünde ilim bu sınıfın zenginleşmesine yaradığı sürece, sefahat düşkününün cinsî enerjisini arttırdığı sürece bir anlam ifade eder. İlimin güttüğü esas hedeflere burjuvazinin akli ermez. Fikri gelişme kapitalizmin boyunduruğu altında bitkin hale gelen insanlığın vücudunu sağlıklı hale getirme, hareketsiz duran maddenin enerji haline getirilmesi, insan vücudunun yapısında ve ge-

lişmesindeki sırları keşfetmek, bütün bunlar Orta Afrikalı bir vahşi için ne kadar az ilgi çekici ise, bugünün burjuvazisi için de o kadar az ilgi çekicidir.

İşlerin gidişatını iyice kavrayan bazı aydınlar kendi eserlerinin, kendi «hür düşüncelerinin ürünü ve kendi «bağımsız irade»leri saydıkları «kültür konusundaki yaratma»nın artık kendilerine ait olmadığını anlamışlardır. Kültür bugünkü kapitalizmin bir iç zorunluğu olmaktan çıkmıştır. Çin olayları 1914'te Louvain Üniversitesiye kitaplığının yanıp yıkılmasını kendilerine hatırlatmış, dün kendilerine Japon toplarının Şanghay'da Tunzi Üniversitesini, deniz kolejini, Tıp Fakültesini, balıkçılık okulunu, Millî üniversiteyi, ziraat kolejini, mühendis kolejini, İşçi Üniversitesini yakıp yıktığını öğretmiştir. Ne bu barbarlık hareketi kimseyi isyan ettiriyor, ne de kültür kurumları için ayrılan ödeneklerin azalması kimseyi öfkelenendiriyor. Bunun böyle olduğu zaten milletlerin harıl harıl silahlanmasından anlaşılıyor.

Ama söylemeğe hacet yok. Avrupa ve Amerika aydınlarının yalnız küçücük bir kısmı çaresiz ortada kaldıklarını anlamışlardır. Kendi kendilerine : «Ne tarafa gitmeli?» diye soruyorlar. Eski alışkanlığa uyup, burjuvazi ile birlikte işçi aleyhinde mi yürümelii? Yoksa, şeref ve namusa uyup, işçi ile birlikte burjuvazinin aleyhine mi yürümelii? Aydınların çoğu ise, geçmişte olduğu gibi, bugün de efendileri olan kapitalizme hizmet etmekle yetinmiyorlar. Oysa, aydın uşaklarının ve avutucularının manevi uysallığını, avutma işinin etkin olmadığını ve boş olduğunu gayet iyi anlayan efendileri böyle bir uşağı açıkça hakir görmeğe ve böyle bir uşağın lüzumlu olup olmadığından şüphe etmeğe başlamışlardır.

Küçük burjuvayı avutmakta uzman kesilmiş kimselerden sık sık mektuplar aldığım olur. Bay Swen El-verstadt'tan aldığım aşağıdaki mektup ta bunlardan biridir:

«Sayın Gorki,

Bütün dünya bugün umutsuzluğa kadar varan korkunç bir şaşkınlık ve kararsızlık içindedir. Bu şaşkınlık ve kararsızlık yeryüzündeki bütün ülkeleri sarsan o korkunç iktisadi buhrandan ileri-gelmektedir. Dünyanın sürüklendiği bu facia beni Norveç'in en çok okunan gazetesi Tidens Tagn'da bu büyük ve müthiş felaketin kurbanı milyonlarca insanın maneviyatını yükseltmek ve umutlarını uyandırmak hedefini güden bir makale dizisi hazırlamağa zorladı. Bu hedefi göz önünde tutup, edebiyatın, sanatın, ilmin ve siyasetin temsilcilerine başvurarak, kendilerinden halkları iki yıldır kara düşünceler içinde tutan bu feci durum hakkında ne düşündüklerini sormayı faydalı buldum. Hangi devletten olursa olsun, her vatandaş şu mesele ile karşı karşıyadır: Zalim kaderin sert darbeleri altında ölmek mi, yoksa buhranın doğru bir şekilde çözümlendiğini görmek umudu ile mücadeleye devam etmek mi? Bugünkü feci durumun elverişli bir sonuca varacağı umudu herkesin mutlaka özlediği bir şeydir. Sözlerine herkesin kulak ver-

meğe alıştığı bir insan tarafından öne sürülecek iyimser bir fikri okuyan herkeste bu umut, parlak bir alev gibi tu-tuşacaktır. Onun için, bugünkü durum hakkındaki düşüncenizi, birkaç satırla da olsa, bana bildirmenizi rica etmek cesaretini gösterdim. Düşünceniz, hiç şüphe yok ki, bir çok kimseleri umutsuzluktan kurtaracak ve bu insanlara geleceğe güvenle bakmak kuvvetini verecektir.

Derin saygılarımla,

Swen Elverstadt.»

«Birkaç satırın» şıfa verici kuvvetine, cümlelerin gücüne olan saf inançlarını henüz kaybetmemiş, bu mektup yazarı gibi bir çok kimse vardır. Bu kimselerin inançları o kadar sal' ki, nerdeyse insan inançlarının samimi olduğundan şüphe bile edecek. İyice çökmüş olan burjuva alemini iki üç cümle de, iki yüz, üç yüz cümle de canlandıramaz. Bütün ülkelerin Parlamentolarında ve Milletler Cemiyetinde her Allanın günü binlerce cümle söyleniyor; ama, bunların ne kimseyi avuttuğu ve kimsenin yüreğine su serptiği var, ne de kimsede burjuva uygarlığının o karşı gelinmez buhranın gelişmesini durdurabilmek umudunu uyandırdığı var. Küçük burjuvaya ilme «gem vurmak», ilmi «disipline sokmak» öğüdünü vermek üzere, eski bakanlar ve daha bir sürü aylaklar şehir şehir dolaşıyorlar. «Her şeye karşı ilgisiz olan, ötedenberi canı sıkılan» gazeteciler bu adamların ettikleri gevezelikleri hemen dillerine dola-dılar. Bu insanlardan biri olan Emil Ludwig —ciddi bir gazete olan— Daily Express'te uzmanların kapı dışarı

edilmelerini salık veriyor. Küçük burjuva bu yavan herzelerin hepsini dinliyor ve okuyor, bundan kendine göre bir takım sonuçlar çıkarıyor. Avrupalı küçük burjuvanın üniversitelerin kapatılmasını faydalı bulmasından şaşılacak hiç bir taraf yok. Aslında, bundan önceki bir olayı hatırlaması elverir: Almanya'da her üniversiteden diploma alanlar için 6.000 boş yer açılır. Oysa, Alman Üniversiteleri ve yüksek okulları her yıl 40.000 mezun verir.

Burjuva edebiyatına ve gazeteciliğine «kültürlü kamu oyunu düzenleyicisi» rolü vermekte vatandaş D. Smith ve T. Morrison haksızsınız. Bu «düzenleyici», gerçeğin iğrenç hercümercini örtmeğe ve gizlemeğe çalışan asalak bir tabiattır. Gene de öyleyken, iğrenç gerçeği örtmemesini, çamuru ve pisliği örtmesini bilen sarmaşık ve yaban otları kadar olsun beceremiyor. Vatandaşlar, «Amerikalı her şeyden önce Amerikalıdır, ondan sonra insandır» tezini savunan gazetelerinizin kültür alanında oynadıkları rolü yanlış anlıyorsunuz. İrkçi Alman gazeteleri de ırkçı her şeyden önce bir Âridir, ondan sonra doktordur, avukattır, filozoftur, diye öğretiyorlar. Fransız gazetecileri ise; Fransız her şeyden önce yenen bir insandır, onun için başkalarından daha iyi silahlanmasının şart olduğunu ispat etmeye çalışıyorlar. Kafasını silahlandırması değil, elini silahlandırması.

Avrupa ve Amerika gazeteleri adeta yalnız ve yalnız okuyucularının kültür seviyelerini düşürmeye hararetle çalışıyorlar dense abartılmış olmaz. Ama boşuna zahmet, gazeteler daha bu işe burunlarını sokmadan okuyucunun kültür seviyesi zaten düşmüş bulunuyordu. Kendilerine iş bulan kapitalistlerin çıkarlarına uşaklık eden pireyi deve yapmakta usta gazeteciler, domuzların çıldırmış, zıvanadan çıkmış olduklarını tabii ki

bildikleri halde, bu domuzlara gem vurmaya akıllarının ucundan bile geçirmezler.

Mektubunuzda şöyle diyorsunuz:

«Avrupa'da yüreğimiz sızlayarak
anladık ki Avrupalıların bize kini var-
dır.»

Bu çok subjektif bir söz. Size filan ya da falan ayırtıyı gördüren subjektif bütünü görmenize engel olmuş. Bütün Avrupa'nın birbirine kin besleyen bir hava içinde yaşadığını fark etmemişsiniz. Almanlar kendilerini soyup soğana çeviren Fransızlara kin beslerler. Fazla kan hücumundan boğulan Fransızlar ise, İngilizlerden nefret ederler. Nitekim İtalyanlar da Fransızlara dış bilemektedirler. Bütün burjuvazi söz birliği edip Sovyetler Birliği'nin gözünü çıkarmağa çalışır. '300 milyon Hintlinin İngiliz lordlarına ve esnaflarına karşı besledikleri kin ayyuka çıkmıştır. 450 milyon Çinli Japonya'ya dış bilir. Çin'i yağma etmeğe ötedenberi alışık olan bütün Avrupa ise, Çin'i, soymak hakkını yalnız kendinde gören Japonya'nın üstüne atılmağa hazırdır. Herkesin birbirine karşı beslediği bu kin, büyüyüp, gün geçtikçe daha kuvvetli, daha azgın hale gelmektedir. Bu kin, patlamağa hazır cerahatli bir çıban gibi, burjuvazinin içinde büyümektedir. Yeryüzünün en iyi ve en gürbüz halklarının kanı belki yine dereler gibi akacaktır. Savaş, en gürbüz milyonlarca insandan başka, birçok değerleri de, bu değerleri vücuda getirmekte kullanılan pek çok hammaddeyi de mahvedecektir. Bütün bunlar vücut, maden, yakacak bakımından insanlığın yoksullaşmasıyla son bulacaktır. Söylemeğe hacet yok. savaş burjuvazinin milli grupları arasındaki kini ve

nefreti ortadan kaldırmayacak. Kendinizi «evrensel insanlık kültürüne hizmet edecek güçte» ve «bu kültürün barbarlık seviyesine düşmesini önlemeğe bağlanmış» görüyorsunuz. Çok güzel. Peki, ama şu basit meseleyi ortaya koydunuz mu? Sırası gelmişken söyleyeyim, zaten hiç bir zaman «evrensel insanlık kültürü» olmamış ve emekçi halka karşı sorumsuz olan ve halkları birbirine düşman eden kapitalist, millî devletler bulundukça daha uzun zaman «evrensel insanlık kültürü» mümkün olmayacaktır. Bu kültürü savunmak için bugün ve yarın ne yapabilirsiniz, elinizden ne gelir?

Peki, işsizlik gibi, işçi sınıfının açlık yüzünden tükenmesi gibi, çocuklar arasında fuhuşun artması gibi kültürü yıkan olayların karşısına ne çıkarabileceğinizi soruyor musunuz? Halk kitlelerinin tükenmesi, kültürü doğuran alanın da tükenmesi anlamına gelir; bunu hiç düşündünüz mü? «Kültürlü» denilen tabakanın her zaman halk kitlesinden gelme bir kol olduğunu, elbette ki bilirsiniz. Çünkü, Amerikalılar Amerika Birleşik Devletlerinde gazete satan çocukların Cumhurbaşkanlığına kadar yükselmeleriyle övünmeğe alıştırlar.

Bunu hatırlatışım, sadece çocukların görgüsüne işaret etmeğe önem vermemden ileri gelmektedir. Yoksa, başkanların yetenekleri üstünde durduğumdan değil. Zaten, bunların da yetenekleri var mı, yok mu, onu bilmediğim yok ya!

Üstünde derin derin düşünmemiz gereken bir mesele daha var. 300 milyon Hintli İngiltere'nin köleleri olmanın hiç de tanrılar tarafından yazılmış bir alın yazısı olmadığını anlamağa başladıkları bir sırada, 450 milyon Çinlinin Avrupa - Amerika sermayesinin köleleri haline getirebileceklerini kabul ediyor musunuz? Dü-

şünün bir kere : Beş on bin yırtıcı ve macera düşkünü adam milyonlarca emekçinin sırtından oldum olasıya ve rahat rahat geçinsin. Hiç olacak şey mi bu? Dün böyleydi, bugün böyledir diye, bunun yarın da böyle olacağını iddia edebilir misiniz? Veba yüzyıllardır adeta normal bir olaydı ama bugün veba nerdeyse ortadan kalkmış gibidir. Vebanın yeryüzünde oynadığı rolü bugün burjuvazi tekrar ele almış ve renkli ırklara bütün beyaz ırka karşı derin bir kin aşılacak suretile bu renkli ırkları zehirlemektedir. Kültürün savunucuları, kapitalizmin ırklar savaşını kışkırttığı düşüncesinde değil misiniz?

•

Beni «kin ve nefret vaaz etmekle» yeriıyor ve «sevgi tohumu saçmamı» salık veriyorsunuz. Kapitalistleri seviniz; çünkü, sizin kuvvetinizi yeyip yutuyorlar; kapitalistleri seviniz; çünkü dünyanın bütün hazinelerini boşu boşuna mahvediyorlar; demirinizi sizi öldüren silahlar yapmak için harcayanları seviniz; çocuklarınızı bile bile açlıktan geberten hergele tohumlarını seviniz; kendi rahat ve huzurları uğruna sizi topyekün öldürenleri seviniz; kapitalisti seviniz; çünkü, kapitalistin kilisesi kara cahilliğin karanlıkları içinde tutmaktadır. Benim işçilere böyle şeyler söyleyeceğime bayağı inanıyorsunuz demek. Vah, vah!

İncil bu soydan şeyleri vaaz eder. Bunu düşünüp, «Hıristiyanlık»tan «kültürün desteği» diye söz ediyorsunuz. Doğrusu çok geç kalmışsınız. Namusu insanların «sevgi ve alçak gönüllülük tatlılığı»nın kültür üstündeki etkisini çoktandır ağızlarına aldıkları yok. Hristiyan burjuvazinin bugün kendi memleketinde ve sömürge-

leide alçak gönüllülüğü salık verdiği ve «ateşi ve kılıcı» her zaman kullandığından daha büyük bir cerbeze kullanarak kendini kölelere sevdirdiği, bir sırada, bu etkinin sözünü etmek hem imkânsızdır, hem de insanın canını sıkır. Siz de bilirsiniz ki, mitralyözler ve «göklerdeki tanrının sesi» bugün kılıcın yerini almıştır, ni tekim, Paris'te çıkan bir gazete şu haberi veriyor :

«Afridilere (büyük bir Efgan kabilesi) karşı giriştikleri savaşta, İngilizler kendilerine büyük yardımı dokunan bir yöntem bulmuşlardır. Âsilerden bir grup aşılmaz yalçın dağlar arasında bir yaylaya çekilmişler. Tepelerinde hemen bir uçak belirmiş Afridiler silâha sarılmışlar. Ama, uçak bomba atmamış. Bomba atacak yerde, sözler dökülmeğe başlamış. Göklerden ineri bir ses asilere, kendi dillerinde, silahları bırakmalarını, Britanya imparatorluğuna karşı giriştikleri bu anlamsız rekabete son vermelerini salık vermiş. Böyle gökten inen seslerden şaşkına dönüp mücadeleden vazgeçmiş birçok asiler görülmüştür.

Tanrı dili ile yapılan deneyler Milano'da da tekrar ele alındı: Faşist milis teşkilatının kuruluş yıldönümünde bütün şehir faşizmi övmek için kısa söylev veren tanrının sesini duydu. General Balbo'vu dinlemek fırsatını bulan Milanolular göklerden gelen seste generalin davudi sesini tanıdılar.»

İşte böyle. Tanrının varlığını ispat etmenin ve vahşileri köleleştirmekte onun sesinden faydalanmanın pek kolay bir yolunu bulmuşlar. Sanfransisko ya da Vaşington üstünde tanrının Japon edasıyla İngilizce konuşması beklenebilir.

Misal olarak bana «büyük adamları, büyük din adamları»nı gösteriyorsunuz. Bunu ciddi olarak söylemeniz pek hoş doğrusu. Büyük kilise adamlarının nasıl, ne ile ve niçin yaratıldıklarını öğrenmek meselesinin sözünü edecek değiliz. Ama bu adamlara dayanmadan önce, sağlam olup olmadıklarını bir denemeliydiniz. «Kilisenin yaptığı iş» hakkındaki hükmünüzde, ancak koyu bir cahillik temeli üstünde doğan o «Amerikan ülkücülüğünü» delil olarak gösteriyorsunuz. Hıristiyan kilisesinin tarihi hakkındaki bilgisizliğiniz belki de şöyle izah edilebilir : Kilisenin insanları akli ve vicdanı üstünde ettiği zorbalıkların ne türlü zararlar verdiğini Amerika Birleşik Devletlerinde oturanlar görmemişler ve duymamışlardır, bu zorbalıkların acılarını Avrupalıların çektikleri kadar çekmemişlerdir. Piskopos meclislerinin kanlı kavgalarını, kara taassubunu öğrenip, «büyük kilise adamları»nın hırsını ve açgözlülüğünün ne olduğunu anlamalıydınız. Hele Efes ruhanî meclisinin büyük dalavere hikâyesini ibretle okumalıydınız. Hıristiyanlığın mezhepler tarihi, hıristiyanlığın ilk yüzyıllarında «dinden sapanların» öldürülmelerini, ilk Yahudi katliamlarını Albigeois'ların, Taborite'lerin kökünün kurutulmasını, genellikle, tsa kilisesinin güttüğü kanlı siyaseti okuyup öğrenmeliydiniz. Engizisyon tarihi işin gizli taraflarını bilmeyenler için çok istifadelidir. Tabii bu tarihi, hemşeriniz Vaşington Lee'nin kitabından okumanız doğru olmaz. Çünkü, Engizisyonu tertipleyen Vatikan kilisesi sansürü ve kitabı doğru diye kabul et-

mistir. Bütün bu olayları öğrenince, anlayacaksınız ki, kilise babaları azınlığın çoğunluk üstündeki hakimiyetini sağlamlaştırmak için canla başla çalışmışlar, resmî dinden ayrılan mezhepleri de. kilise adamlarının yalanlarını anlayan emekçi halk kitlesi içinde doğduklarından ötürü ezmişlerdir. Bu kilise babaları dini, köleler için yayıyorlardı; efendiler de, kölelerden korktuklarından dolayı bu dini kabul etmişlerdi. Tarihçiniz Van Loon «Büyük Tarihi Hatalar» adlı makalesinde, «Kilise İncil'in öğretileri lehinde savaşmamalı, aleyhinde savaşmalıydı» düşüncesini savunuyor ve diyor ki:

«Titus Kudüs'ü yakıp yıkmakla büyük hata etti. Filistin'den kovulan Yahudiler dünyanın her yerine dağıldılar. Kurdukları cemaatlerde Hıristiyanlık olunmuş ve kuvvetlenmişti. Marx ve Lenin'in fikirleri kapitalist devletler için nasıl bir felaket olmuşsa, Hıristiyanlık da Roma imparatorluğu için öyle bir felaket olmuştu.»

Evvelce de böyleydi, hâlâ da böyle: Hıristiyan kilisesi çocukça komünizmle ve İncille mücadele etti. Kilisenin bütün «tarihi» bundan ibarettir.

Kilise bugün ne yapar? Tabii, en başta dua eder. York başpiskoposu ile —Sovyetler Birliğine karşı hiç Haçlı seferine girişilmemesini vaaz eden— Canterbury başpiskoposu yeni bir dua kaleme aldılar; bunda İngiliz ikiyüzlülüğü ile İngiliz mizahı harikulade şekilde kaynaşmıştır. Bu uzun dua Pater Noster (İsa Babamız) duasının şeklini taklit eder. Piskoposlar tanrıya bakın nasıl sesleniyorlar :

«Refahı ve itibarı tekrar kurmak hedefini güden hükümet siyasetimiz sizin arzunuza da uygun olsun. Hindistan'ın gelecekteki idaresini düzene sokmak için girişilen şeylerin hepsi sizin de arzunuza uygun olsun. Yakında yapılacak silahsızlanma konferansı ve bu dünyada barışı kuvvetlendirmek için yapılacak her şey sizin de arzunuza uygun olsun. Ticaretin, kredide güvenin ve karşılıklı iyiliğin tekrar kurulması konusunda, bize günlük nafakamızı bağışlayın. Herkesin iyiliğine çalışan bütün sınıfların işbirliği yapmaları münasebetleriyle bize günlük nafakamızı verir. Milli gurur yüzünden suç işledikse, bütün kuvvetimizle başkalarının imdadına koşacak yerde, bunlara hakim olmaktan büyük bir zevk duyduksa, bizi affedin. İşlerimizin idaresinde egoistlik ettikse, kendi menfaatimizi ve sınıfımızın menfaatlerini öteki sınıfların menfaatlarından üstün tuttuksa, ettiğimiz bu hareketlerden ötürü bizi affedin.»

İşte tipik bir korkak esnaf duası! Bu uzun duada ettikleri «hakaretler»den dolayı tanrıdan on kere kendilerini «affetmesini» rica ediyorlar, ama, hakaret etmekten vazgeçmeğe hazır olduklarını ve vazgeçebileceklerini bir kerecik söylemiyorlar:

«Millî gurur yüzünden ve bütün kuvvetleriyle başkalarının yardımına koşacak yerde, bunlara hekim olmaktan büyük zevk duymak gibi bir suç işlediklerinden ötürü.»

tanrıdan yalnız bir defa «af» diliyorlar.

Bizi affedin, ama biz günah işlemekten vazgeçemeyiz : Söyledikleri işte budur. Ama, bu af dilemeyi kendileri için belki de sıkıcı ve küçük düşürücü bulan İngilizler rahiplerinin çoğu bunu reddetmişlerdir.

Bu dua 2 Ocakta Londra'daki Saint - Paul katedralinde okunmuş olmalı. Canterbury başpiskoposu bu duayı zevklerine uygun bulmayanlara duayı okumamalarını vermiştir.

Hıristiyan kilisesinin oynadığı yavan ve saçma komediler işte bunlardır. Rahipler tanrılarını işte böyle esnaf başı ve en gözde Avrupa esnaflarının bütün ticaret işlerinin koruyucusu haline getirmişlerdir. Ama, bir İsa bankası kuran İtalyan rahiplerini ve Fransa'da türlü işler gören Fransız rahiplerini unutup, yalnız İngiliz rahiplerinin sözünü etmek haksızlık olur. Rus göçmenlerinin Paris'te yayınladıkları gazetenin 15 Şubat tarihli sayısında çıkan bir habere göre, Mulhouse'daki :

«Resmi makamların emri üzerine, başrahip Eğğ tarafından idare edilen Birlik adlı Katolik kitapevinin müdürü ve tezgahtarı yakalanmıştır. Kitabevi Almanya'dan ithal edilen açık saçık (ahlaka aykırı) resimler ve kitaplar satıyormuş. Bu «ticaret eşyası müsadere»

edilmiş. Bazı kitaplar, muhtevası bakımından, yalnız açık saçık olmakla kalmıyor, dini de çamurlara batırıyor.»

Bu türlü yüzlerce olay gösterilebilir. Bu olayların hepsi de aynı şeyi ispat eder : Kendisini eğiten patronun, kapitalizmin uşağı kilise kapitalizmi kemiren hastalıkların hepsiyle bulaşmıştır. Burjuvazinin vaktiyle, «kilisenin manevi yetkisine güvendiği» kabul edilirse, görülür ki, bu yetki «zeka polisliği» etmekten başka bir şey değildi. Yine bu yetki emekçi halka zulmetmek hizmetini gören örgütlerden bir; olmaktan başka bir şey değildi. Kilise «avutuyordu». İnkâr etmem. Ama bu avutma, aklı söndürme vasıtalarından biriydi.

Hayır. Yoksula; zengini sev, işçiye; patronunu sev, diye vaaz etmek benim işim değildir. Ben avutmasını bilmem. Ötedenberi şunu gayet iyi bilirim ki, bütün dünya bir kin ve nefret havası içinde yaşamaktadır. Görüyorum ki, bu hava gittikçe koyulaşmakta, gittikçe aktif, gittikçe kurtarıcı hale gelmektedir.

«Mesleğinde bilgili olmak isteyen siz hümanistler», şunu biliniz ki, dünyada iki kin, borusunu örttürmektedir. Artık bunu anlamanızın zamanı gelmiştir. Bu kinlerden biri yırtıcı insanlar arasında ve rekabet alanında, ama, aynı zamanda, kendilerini mutlaka mahvolmakla tehdit eden gelecek korkusu yüzünden doğmuştu. Öteki kin, işçi sınıfının kini olup, gerçeğin iğrençliğinden ileri gelmiştir.. İşçi sınıfının iktidara geçmeğe hak kazandığı bilinci bu kini gün günden daha parlak hale gelen hir ışıkla aydınlatmaktadır. Bu iki kin artık o hale gelmiştir ki, bunları ne hiç kimse, ne de hiç bir şey barıştırabilir.

Mektubunuzda diyorsunuz ki:

«Bir çok kimseler gibi, biz de memleketinizdeki işçi diktatörlüğünün işi köylülere zorbalık etmeğe kadar vardırdığı düşüncesindeyiz.»

Size bir öğüdüm var: Birçokları gibi düşünmeyiniz; Marx ve Lenin öğretisinin sosyal olguları namuslu bir şekilde inceleyen bilimsel düşünce tarafından ayrılmış nokta olduğunu, sosyal adalete, yeni kültür şekillerine götüren doğru yolun bütün aydınlığı ile ancak bu doktrinin tepesinden görüldüğünü daha şimdiden anlamağa başlayan —şimdilik sayıca az olan birkaç aydın gibi düşünmeğe çalışınız. Küçük bir çaba gösteriniz ve bütün tarihi çalışan insan kitlelerine, işçilere ve köylülere yapılmış maddi ve manevi, fikri zorbalıklarla dolu sınıfla olan akrabalığınızı —bir an için— unutunuz. Bu çabayı gösterirseniz, kendi sınıfınız sizin kendi düşmanınız olduğunu anlayacaksınız. Karl Marx büyük bir filozoftur. Onu Merihten gelmiş biri sanmayınız. Newton'un ve Darwin'in teorileri nasıl kendi dönemlerinde ilmi tecrübenin yükseldiği en yüksek nokta idiyse, Marx'ın doktrini de günümüz için öyledir. Lenin, Marx'tan daha sadedir, öğretici olarak da Marx kadar ustalığa sahiptir. Marx ile Lenin, hizmet ettiğiniz halktan size önce kuvvetini ve şan ve şöhretini, kar ikiyezlülük ve yalan üstünde duran kendine uygun bir «kültürü» insanlık dışı zorbalık usulleriyle dün nasıl yarattığını, bugün nasıl yaratmağa devam ettiğini gösterecekler; sonra da, bu kültürün çürüme oluşumunu göstereceklerdir; günümüzdeki dağılışını da siz kendiniz anlayacaksınız. Mektubunuzda ifade ettiğiniz telaş ve heyecanı

doğuran da zaten bu oluşum değil mi?

Şimdi de biraz «zorbalığın» sözünü edelim. Proleterya diktatörlüğü gelip geçici bir olgudur. Tabiatın ve burjuva devletin eski köleleri olan milyonlarca insanı kendi memleketinin ve hazinelerinin sahipleri haline getirmek ve bunları eğitmek için, bu şarttır. Bütün halk bütün köylüler aynı iktisadi ve sosyal şartlar içine yerleştirilince, bunlardan her biri kabiliyetlerine göre çalışmak, ihtiyaçlarına göre almak imkânını bulunca, işçi diktatörlüğü bir zorunluluk olmaktan çıkacaktır. Sizin ve daha birçoklarının anladığınız şekilde, «zorbalık» yanlış anlaşılmuş bir şeydir. Ama çoğu zaman da bu bir yalan, Sovyetler Birliğindeki Komünist Partisine edilmiş bir iftiradır. «Zorbalık» fikri, svf bu işçi kültür eylemini sakatlamak, bu halkın ülkesini gençleştirmek ve bu memlekette yeni iktisadî şekiller vücuda getirmek için yaptığı çalışmayı sakatlamak maksadıyla, işliyen sosyal oluşuma uygulanmıştır.

Bence zorbalıkla hiç bir ilgisi olmayan bir sorun (cebrin) sözü edilebilir. Çünkü çocuklara alfabe öğretirken bunları öğrenmeğe zorlamayacak mısınız? Sovyetler Birliğindeki işçi ile Partisi köylülere, sosyal ve siyasi konuda, alfabe öğretiyor. «Çekiç ile örs» arasındaki hayatınızın faciasını siz aydınlara hissettiren bir kimse ya da bir şeyler var. Sosyal ve siyasi konuda size ilk harfleri öğreten bir kimse de var. O kimse tabii ki ben değilim.

Köylülük —milyonlarca küçük toprak sahibi— her memlekette yırtıcı insanların ve asalakların yetişmesine elverişli bir alandır. Kapitalizm bütün iğrençliğiyle işte bu alanda ortaya çıkmıştır. Köylünün bütün kuvvetini, bütün kabiliyetlerini bütün yeteneklerini sefil

aile ocağının kaygıları yer yutar. Küçük toprak sahibinin kültür konusundaki aptallığı tamamıyla milyonerin aptallığına benzer. Siz aydınlar bunu görmeli, anlamalısınız. Ekim 1917 Devriminden önce, Rusya'daki köylüler XVIII'inci yüzyıl şartları içinde yaşamağa devam etmekteydiler. Bu, hiç kimsenin karşı çıkamayacağı, hatta Sovyetler iktidarına karşı olan öfkeleri artık hem gülünç, hem de iğrenç hale gelen Rus göçmenlerin, bile karşı çıkamayacakları bir olaydır.

Köylüler yarı vahşi bir insan kitlesi, dördüncü kategori olarak kalmamalı. Köylüler kurnaz ve hilekâr mujiğe, toprak sahibine, kapitaliste yem olmamalı. Köylüler sefil ve parçalanmış, sefil sahibini besleyemeyen toprağı üstünde öldürücü şartlar içinde çalışan cahil, toprağını besleme, makinelerle işleme, ziraatı geliştirme imkanlarından yoksun olarak yaşamamalı. Köylüler bence dini düşüncenin karanlık taassubu içinde kalmış olan o uğursuz Malthus teorisini haklı çıkarmamalıdır. Köylü kitlesi gerçeğı ve durumunun küçük düşürücü tarafını henüz anlamamışsa, işçi zorla da olsa, ona bunun bilincini aşılacak zorundadır. Oysa buna hiç lüzum kalmıyor. Çünkü 1914 -1918 boğazlaşmasının dehşetlerini yaşayıp. Ekim 1917 Devrimi ile gözü açılan Rus köylüsü kör değildir, pratik -olarak düşünmesini bilir. Kendisine gübre ve makine veriliyor; bütün okulların kapıları kendisine açıktır; her yıl binlerce köylü çocuğı mühendis, ziraat mühendisi, doktor olarak hayata atılmaktadır. Köylüler, Komünist Partisinde Sovyetler Birliğı'nin 160 milyon başı, 320 milyon kolu olan tek bir efendi yaratmaya çalıştığını anlamaya başlamıştır. Ası anlaşılması gereken şey budur. Memleketinde yapılan her şeyin sadece bir avuç zengin için değil, geniş halk kitleleri için yapıldığını anlıyor köylüler. Yine köylüler

görüyorlar ki, Sovyetler Birliğinde kendileri için yalnız faydalı olan şey yapılıyor, memleketteki yirmi altı «Bilimsel Araştırma Enstitüsü», köylülerin çalışmasını kolaylaştırmak için, topraklarının verimini artırmaya çalışıyor.

Köylü yüzyıllardan beri oturduğu pis köylerde yaşamak istemiyor artık. Çocukları için okulları ve kreşleri, kendisi için de tiyatrolar, kulüpleri, kitaplıkları, sinemaları olan «ziraat şehirleri»ne yerleşmek istiyor. Köylüde öğrenmek ihtirası, kültürel ihtiyaçları gittikçe artmaktadır. Köylü bunları anlamamış olsaydı, Sovyetler Birliği'nde girilen çalışma, on beş yılda işçilerin ve köylülerin kaynaşması enerjileri sayesinde elde edilen çok değerli sonuçlara varamazdı.

Burjuva devletlerindeki halk kitleleri, büyük çoğunluğu ile çalışmasının kültür bakımından kapsamı hakkında hiçbir fikri olmayan mihaniki bir güçtür. Memleketinizde tröstler, milli kuvvetleri sömüren yırtıcı ve açık göz teşkilatlar, emekçi halkın sırtından geçinen asalaklar birer efendi olarak saltanat sürerler. Bunlar birbirlerine düşman olduklarından, para üstünde ihtikâr yaptıklarından, birbirlerini mahvetmeye çalıştıklarından, borsada hileli facialar yaratırlar. Bunların ortalığı karıştırmaları işte memleketinizi görülmedik bir buhrana sürüklemiştir. Milyonlarca işçi açlıktan ölüyor, halkın sağlığına çare bulunamıyor, çocuk ölümü felaket denecek sayılara yükselirken, bir yandan da intiharlar çoğalıyor. Kültürün esas alanını teşkil eden insan enerjisinin tükendiği görülüyor. Buna rağmen işsizlere yardım işini düzenlemek için 375 milyon dolarlık bir ödenek ayrılmasını isteyen La Follette Castigan yasa tasarısı Parlatentonuz tarafından reddedildi. **New-York**

American gazetesi, ise New-York'ta oturdukları evin kirasını veremediklerinden sokağa atılan işsizler ve aileleri hakkında şu sayıları vermektedir : 1930'da 153.731, 1931'de 198.738 kişi evsiz barksız kalmıştır. Bu yılın Ocak ayında, New-York'ta, her gün yüzlerce işsiz ailesi evlerinden atılmaktadır.

Sovyetler Birliğin'de hakim olanlar ve kanun yapanlar ve özel toprak mülkiyetini kaldırmanın **zorunlu olduğu bilincine**, tarlalardaki çalışmayı kollektifleştirmenin ve makineleştirmenin, bunun sonucu olarak memlekette tek ve gerçek efendiler olmanın zorunlu olduğu bilincine varmış bir kısım köylülerdir. Kollektif üretimdeki köylü sayısı durmadan artmaktadır. Yeni kuşak toprak köleliği kalıntılarını ve yüzlerce yıllık köle hayatından kalma peşin hükümleri ortadan kaldırmaya çalıştıkça, daha da artacaktır.

Sovyetler Birliğinde kanunlar, emekçi kitlesinin, derinliklerinde yaratılır, aktif hayat şartlarından doğar. Sovyet iktidarı ve Parti, işçilerin ve köylülerin çalışmasıyla çiçeklenen şeyi ifade etmekten ve tasdik etmekten başka bir şey yapmaz. Biliyoruz ki, işçilerin ve köylülerin bu çalışmasında güdülen hedef sınıfsız toplumu yaratmaktır. Parti, işçi kitlesinin örgüt merkezi, sinir sistemi ve dimağı olduğu ölçüde diktatördür. Bütün halk kitlesindeki kabiliyetlere bütün kapıları açmak maksadıyla, Parti en çok sayıdaki maddi enerjiyi en kısa zamanda fikri enerji haline getirmek hedefini benimsemiştir.

Bireyciliğe dayanan burjuva devleti gençleri kendi gelenekleri ve kendi menfaatleri doğrultusunda yetiştirmeye çalışır. Bundan daha tabii bir şey olamaz. Yine de öyleyken, asıl burjuva toplumundaki gençler arasın-

da, çoğu zaman, anarşist fikir ve teorilerin doğduğunu görüyoruz. Oysa, bu tabii bir şey değildir. Ama bu gösteriyor ki, anormal ve sıhhatli olmayan bir çevrede boğulmuş insanlar, insanın kişiliğini sınırsız bir hürriyete kavuşturmak maksadıyla, toplumu tamamıyla yıkmak hayalleri kurmaya başlıyorlar. Biliyorsunuz ki, gençleriniz —aynı zamanda da Avrupa gençleri—, yani burjuva gençliği işi suç işlemeye kadar vardırıran bir takını «çılgınlıklar» yapmak. Bu suçların işlenmesine sebep olan şey maddî ihtiyaç değildir. Daha çok, «yaşamak sıkıntısı», merak, «kuvvetli» duygular aramaktır. Bütün bu suçların temelinde kişi ve yaşayışı için elverişli olmayan bir değerlendirme vardır. Burjuvazi işçi ve köylü çevrelerinden gelme en kabiliyetli temsilcileri kendine çeker, bunları kendi menfaatlerine hizmet etmek zorunda bırakır; insana «belli bir ruhi refah», iyi bir ev, rahat bir yuva edinmek imkanı veren «hürriyet»i göklere çıkarır. Ama, elbette, inkar edemezsiniz ki, burjuva hayatının karşısına çıkardığı engelleri yenemeyen binlerce insan toplumunuzda hasis bir refah yolu üstünde mahvolup gitmektedir. Avrupa ve Amerika edebiyatları kabiliyetli birçok insanın boşu boşuna mahvolup gittiğini gösteren tasvirlerle dolup taşmaktadır. Burjuvazinin tarihi, manevi bakımdan yoksullaşmasının tarihi demektir. Burjuvazi günümüzde hangi kabiliyetleri değerlendirebiliyor? Her soydan Hitler'den başka, kendini büyük görmek hastası cücelerden başka övünecek bir şeyi yok.

Sovyetler Birliği halkları bir yeniden gençleşme devri açmıştır. Ekim 1917 Devrimi yetenekli onbinlerce insanı aktif hayata davet etmiştir. Ama, bunlar işçi sınıfının gittiği hedeflere varılmasını sağlayacak kadar çok ve kalabalık değildir. Sovyetler Birliğinde işsiz kal-

mış kimse yoktur; bu memlekette kuvvetler hiçbir zaman ve hiçbir yerde görülmedik bir hızla geliştikleri halde, her yerde, insan enerjisinin kullanıldığı bütün alanlarda yine de yeteri kadar kuvvet yoktur.

«Kültür ustaları» olan siz aydınların, halkın, iktidarı ele alınca, kültür alanında Önümüze geniş yaratma imkanları sereceğini anlamamız gerekir.

Tarihin Rus aydınlarına ne acı bir ibret dersi verdiğine hele bir bakınız: Emekçi halkın peşinden gitmediler, ama işte şimdi boş bir öfke içinde kendi kendilerini yiyerek göçmen hayatı içinde çürüyüp gitmektedirler. Pek yakında hepsi de ölecek, arkalarında «Bunlar birer haindi i» diye Korkunç; bir hatıra bırakacaklardır.

Burjuvazi kültür düşmanıdır. Kültür düşmanlığı etmemek de elinde olmayan bir şeydir. Bu gerçeği kapitalist devletlerin yaptıkları şeyler de kuvvetlendirmektedir. Sovyetler Birliği tarafından teklif edilen «bütün milletlerin silahları bırakması» tasarısını burjuvazi reddetmiştir. Yalnız bu olay kapitalistlerin sosyal bakımdan zararlı bir takım insanlar olduklarını, yeni bir cihaz boğazlaşması hazırladıklarını söylemeye fazlasıyla yeter. Bu insanlar Sovyetler Birliğini gergin bir halde, bir savunma durumunda tutuyorlar. Sovyetler Birliğine saldırmayı, bu geniş memleketi sömürge pazarı haline getirmek işini yoluna koymaya çalışan kapitalistlere karşı savunma vasıtaları üretmek için işçi sınıfını en değerli zamanlarını ve malzemeyi harcamaya zorluyorlar. Sovyetler Birliği halkları kendilerini Avrupa kapitalistlerine karşı savunmak için harcadıkları hesapsız kuvvetleri ve mali imkânları insanlığın kültürün tekrar gençleştirmekte pekâlâ kullanabilirlerdi; çünkü Sovyetler Birliğindeki sosyalizmi kurma çalışmalarının bü-

tün insanlığı da içine alan bir şumulü yarıdır.

.....

Onun için, «Kültür ustaları, kimden yallasınız?» sorusunu da halletmenizin artık zamanı gelmiştir. Yeni hayat şekilleri yaratmak için kültür emekçileriyle mi berabersiniz, yoksa bu kuvvete karşı olan sorumsuz yırtıcı insanlar kastını muhafaza etmek için, başından çürümeye başlayıp ancak hareketsizliğin gücü ile yaşayabilen kastla mı berabersiniz?

İKİ KÜLTÜR

Paris'teki Yazarlar Kongresi (1934) faşizmin hücumlarına ve yıkımlarına karşı kültürü savunmak parolasıyla tertiplendi. Kongreye katılan bütün üyelerin çağdaş burjuvazinin «kültürü» kavramına aynı anlam verdikleri, bu kavramı aynı şekilde tarif ettikleri ve bu konuda aralarında hiçbir fikir ayrılığı bulunmadığı sanılmıştı belki. Acaba gerçekten böyle mi?

Çürüme ve dağılma halinde olan burjuva kültürü faşizmi doğurmuştur. Faşizm bu kültürün kanserli bir şişkinliğidir. Faşizmin teorisyenleri ve uygulayıcıları burjuva çevrelerinden yetişmiş bir takım macera düşkünleridir. İtalya'da, Almanya'da burjuvazi siyasi ve ekonomik iktidarı faşistlerin eline bırakmıştır. Orta Çağdaki İtalyan şehirleri burjuvazisi **Condottiere** (ücretli asker)leri nasıl bir hile ve kurnazlıkla idare etmişse, o da bunları öyle idare etmektedir. Bu burjuvazi işçilerin faşistler tarafından iğrenç bir şekilde öldürülmelelerini sevinerek seyretmek ve bu öldürmeyi teşvik etmek-

le kalmayıp, daha düne kadar övündüğü kendi fikir kuvvetlerinin temsilcileri olan yazarların ve ilim adamlarının bunlar tarafından kovuşturulmasına ve sürülmesine de izin vermektedir.

Faşizm, Alman ırkının bütün dünyaya, bütün öteki ırklara hakim olmak teorisini ortaya attı; bunu, yeni bir Dünya Savaşı vasıtasıyla «dünyayı yeniden paylaş-tırmak» emelini besleyen emperyalist efendisinin gözünü doyurmak maksadıyla yaptı. Çoktandır unutulmuş bu fikir, Friedrich Nietzsche denilen hasta bir adamın «sarışın hayvan»ın üstünlüğü fikrinden gelir. Hintlilerin, Hindi Çinlilerin, Zencilerin, Malezyalıların ve Polinezyalıların sarışın ve kızıl, renkli insanlar tarafından köleleştirilmesi olayına dayanır. Biliyoruz ki, Almanya, Avusturya ve Fransa'yı ezdikten sonra, İngiliz, Hollanda ve Fransız burjuvazilerinin sömürgeleri yağma etmek işine katılmak istemişti. Bu fikir işi o yıllarda olgunlaştı. Beyaz ırkın bütün dünyaya mutlaka hakim olacağını ilân eden bu teori burjuvazinin her milli grubuna yalnız bütün renkli insanlara değil, Avrupalı komşularına da köleleştirilmesi ya da mahvedilmesi gereken barbarlar gözü ile bakmak imkanını vermektedir. Daha önce İtalyan ve Japon burjuvazileri tarafından uygulanan bu teori «kültür» kelimesine bugünkü anlamını veren gerçeklerden biridir.

Avrupa burjuvazisinin en gözde adamları hep yüksek perdeden konuşuyorlar. «Aydın sayısı çoğaldı» diye bar bar bağıyorlar. Halk öğretimini sınırlamanın, kültürün gelişmesine set çekmenin mutlaka şart olduğundan dem vuruyorlar, hatta tekniğin işi azıttığından ve elle çalışmaya dönmekten bile söz ediyorlar. York tas-piskoposu, Bournemouth okulunu açarken :

«Artık hiç bir şey icat edilmesin isterdim. Elimde olsa, infilaklı motoru muhakkak ki parçalamak isterdim.»

demedi mi?

Bu lekelenmiş din işindeki meslektaşı Canterbury piskoposu ise, tekniğin lüzumunu bayağı kabul ediyor; çünkü, Sovyet Rusya aleyhine bir Haçlı seferine girişilmesini salık vermektedir. Uzmanların fikrine göre, yeni savaş bir «teknik savaşı» olacaktır. İsa'nın yeryüzündeki temsilcileri tarafından Londra'da ve Roma'da verilen söylevler, kültür gelişmesinin durdurulmasını vaaz eden bütün öteki burjuvaların ya işçi sınıfına olan nefretlerinden ya da yaklaşan felaketin korkusu ile deliye dönen bütün bu insanların söyledikleri sözler 1880 yıllarında söylenmiş olsaydı, burjuvazi bunlara aptal, barbar damgasını basardı.

Günümüzde ise, burjuvazi artık mertlik ile haya-sızlığı birbirinden ayırmıyor. Orta Çağa dönme çağrısına «düçüncenin cesareti» adı verilmiştir

Onun için görüyoruz ki, Avrupa'nın burjuva kültürü, tarihçilerinin iddia ettikleri gibi, birleşmiş bir kitle teşkil etmiyor. Bu kültürün canlı kuvvetli tüccarlar ve bankerler diye ikiye parçalanmıştır. Bütün insanlara bol ve ucuz ticaret malı gözü ile bakan bu tüccarlar ve bankerler kültürün gelişmesine çalışmak hakkını savunan insanlar olarak ve vahşileşme faşistler olarak pek rahat olan yüksek sosyal görevlerini ne pahasına olursa olsun korumak isterler; bunların kanlı cinayetlerine bir son vermek için, ve bunları tek başlarına bırakmak, ya da kesin bir takım tedbirler almak gerektir.

•

Paris'in belli başlı günlük gazetelerinde çalışan yazarlar, faşizmin burjuva kültürü için ne türlü bir tehlikeye olduğunu adeta hiç ağızlarına almadıkları halde, devrimimizin şu temel meselesini ortaya koyuyorlar: Komünizm Yunan ve Roma kültür hazinelerine dayanan Batı Avrupa kültürünün mirasçısı olabilir mi?

Mesele son derece açık bir şekilde ortaya konmuştur ve bir söz yarışmasına çağrı gibi görünmektedir. Tartışmanın verimli olması için, daha başında, tartışmanın konusunu tespit etmek, reddedilen, inkâr edilen ve savunulan, teyit edilen şeyi iyice belirtmek gerekir. Kesin ve belli anlamını çoktan kaybeden «kültür» kelimesine çağdaş burjuva kültürünü savunanların verdikleri gerçek anlam nedir?

Görüyoruz ki, çağdaş burjuvazi bugün elinde bulunan şeyle tamamıyla tatmin edilmekte ve sayısız işsiz orduları kurmak, tekniğin kısılmasını salık vermek, yüksek okullara, müzelere, v.b. ayrılan ödenekleri azaltmak suretiyle, kültürün normal gelişmesini fiilen başarılı bir şekilde sınırlamaktadır. Biliyoruz ki, durmadan çalışan ve genişleyen sanayi kolu, milyonlarca işçiyi ve köylüyü yarının savaş meydanlarında mahvetmek hedefini güden savaş sanayiidir. Avrupa burjuvazisi uluslararası anlaşmazlığı bu savaş meydanlarında halletmek, milli gruplardan hangi grubun ötekilere kumanda edeceğini tespit etmek iddiasındadır. Köle haline getirilmiş komşularının kanlarını emmek maksadıyla burjuvazinin tertiplelediği yarınki boğazlaşmanın kapanları büyük bir soğukkanlılıkla ilan ediyorlar ki, önümüzdeki bu savaş 1914 -1918 savaşından daha yıkıcı ve daha öldürücü olacaktır. Kayıpları ve yakıp yıktıkları işçi sınıfı ile köylülerin, yani burjuvazinin çılgnlığından en çok ızdırıp çekmiş sınıfların emeği sayesinde çoktan onarılan

son savaşın bazı olaylarını hatırlatmanın tam yeridir.

İşte olaylar şunlar: Almanya'nın 1915'ten itibaren makine yağı kalmamıştı. O devirde 200 marka satılan makine yağının tonuna Almanlar Kopenhag'ta 1.800 mark ödemekteydiler. Amerika Birleşik Devletlerinin Berlin elçisi o yılın Aralık ayında hükümetine yazdığı mektupta Almanların makine yağı bulunmamasından dolayı yenileceklerini bildirmişti. Oysa, tam o sırada İngiliz gemileri Almanların muhtaç oldukları makine yağını Kopenhag'a taşımaktaydı. Yapılan bu ticaret İngiltere Ticaret Bakanlığının yayınladığı istatistikle de teyit edilmiştir. İngiltere, İşkandinav memleketleri vasıtasıyla Almanya'ya kömür yollamamış olsaydı, bu memleket 1915 yılının daha ilk aylarında kömürsüz kalacaktı. Böylelikle, İsveç 1914 yılı Eylülünde aldığı 33.000 ton kömürü olduğu gibi Orta Avrupa devletlerine teslim etmişti.

İngiltere'nin gösterdiği bu korkunç cömertlik sayesindedir ki, Ludendorf 1917'de Ruhr maden kömürlerinde çalışacak 50.000 işçinin terhis edilmesini reddetmek imkanını bulmuştu.

İsveç'e yapılan kömür ihracatı kısa zamanda ayda 100.000, hatta 150.000 tonu, yani İsveç'in savaştan önceki yıllık kömür istihlâkinin iki mislinden fazlasını bulmuştu. İngiltere'nin Kopenhag'taki büyük elçisi Sir Wolf Paget hükümetine yazdığı bir mektupta bu kömürün «İngiliz askerlerini» öldürmeğe yaradığını bildirmişti, ama onun bu sözlerine hiç kulak asan olmamıştı.

İhtikâr düşkünü Fransızların savaş sırasında düşmanları olan Alman ihtikâr düşkünlerine nikel ya da

çinko verdikleri, bir İngiliz fabrikatörünün insan öldüren maddeler konusundaki buluşları Almanlarla mübadele ettiği tespit edilmiştir. Herkesin bilmediği kim bilir daha ne iğrenç ve caniyane şeyler var. Şu halde görüyoruz ki, savaş ticarete hiç te engel olmuyor ve anlaşmazlıklar, çatışmalar bazı kimseleri işçilerin kanları ve kemikleri vasıtasıyla zengin etmeğe yarıyor. Kendi sınıf kardeşlerini öldürmemesi, sakatlamaması gerektiğini ve ihtikâr düşkünlerinin sebep oldukları kayıpları ve yıkımları savaştan sonra sefil bir ücretle yine kendisinin onaracağını işçi sınıfı ne yazık ki hâlâ anlamıyor.

Gerçekten insancıl basit ve aydın hakkaniyet anlayışı bize diyor ki, emeğin ürünü bu ürünü yaratana aittir, bu ürünün üretilmesi emredene ait olamaz. Yapılan bir silah, her silah işçilerin ürünüdür.

Yunan ve Latin Kültürlerinin hazineleri üstünde kurulan çağdaş Avrupa burjuva «kültürü»nün anlamı hakkında demek ki epey şeyler öğrendik.

Buna İngiliz burjuvazisinin şu günlerde başardığı «milletlerarası ahlak» alanından da bir şeyler ekleyelim. Bu adalı burjuvazi komşuları tarafından ötedenberi «hainlik»le, yani küstahlıkla, hayasızlıkla, ikiyüzlülükle, hilekarlıkla damgalanmıştır. Herkes bilir ki, bu burjuvazi, Alman ihtikâr düşkünüleriyle bir savaş halinde sadece Fransız ihtikâr düşkünlerini savunacağını bildirmekle yetinen bir takım tantanalı vaatlerde bulunmuştur. Hatta söylendiğine göre, «İngiltere'nin sınırı Ren nehri boylarıdır», yani Fransız - Alman sınırındır, demiş. Bu cümlemin çifte bir anlamı olduğu sonradan anlaşılmiş; çünkü, İngiliz burjuvazisi verdiği sözden cayıp, Alman burjuvazisi ile anlaşmış İngiltere'nin sınırı Ren nehri boylarında olabilir. Fransızları savunmak için değil, za-

ferden sonra bazı İngilizleri - Cermenleri savunmak için.
«Ne inanç, ne de kanun, tanıyan insanların ellerinden
her şey gelir.»

*

Yunan ve Latin Kültür hazinelerinin mirasçısı olan yüzlerce yıllık kültür bütün engellere rağmen görevine devam edecek mi? Yoksa, iktisadın zekadan üstün olduğunu ilan etmek isteyen yeni bir kültür karşısında mahvolup gidecek mi? Fransız gazetecileri kendilerine bu soruyu soruyorlar.

İktisadın zekadan üstün olduğundan dem vurmakla, gazeteci baylar hiç düşünmeden ve mihaniki bir şekilde cahilliklerinin çukuruna, daha doğrusu hayasızlıklarının çukuruna düşmüş oluyorlar. Zaten, içlerindim zıllarının saf bir «fikri» bağımsızlık hülyasından kurtulmamış olmamaları mümkündür. Oysa, bunların hepsi de tamamıyla müdürlere, müdürler de tamamıyla yayınevi sahiplerine, bankerlere, lordlara, silah fabrikatörlerine bağlıdırlar. Saf gazeteciler hâlâ varsa etraflarına dikkatle ve namuslu bir şekilde baksınlar; o zaman görecekler ki, iki ayaklı örümceklerin «iktisadi» burjuva devletlerde hakim olan en kaba maddi şekiller içinde ifade edilmektedir; oysa «yeni kültür şekli»nin hedefi emekçi insanları, Sir Basile Zahrof'un Deterding'in, Vickers'in, Creuzot'un, Hearst'ün, Scihneider'in Ivan Kreuger'in, Stavisky'nin (1) ve çağdaş burjuva kültürünün daha başka gerçek şeflerinin «zekası» tarafından yaratılan o anlamsız iktisadın zorbalığından kurtarmaktır. Hayale kapılmak gülünçtür. İnsanlar gibi,

(1) Silâh, potrol, çelik, gazetecilik, kibrit vb. alanlarda ün salmış uluslararası büyük iş adamları ve sanayiciler. (Çev.)

gazetecilerin de ya koyun ya da turşuluk küçük hıyar gibi kolayca ve «serbestçe» alınıp satıldıkları bir toplumda kişinin bağımsızlığından dem vurmak büsbütün gülünçtür.

Dolandırıcılıkların büyüklüğü, dolandırıcıların kişi olarak hiçliği, burjuva kültüründeki çürümüş zekânın ne kadar zararlı olduğunu gayet mükemmel bir şekilde göstermektedir. Bu hiçlik açıkça ispat ediyor ki, Avrupa burjuvasının kendine özgü kabiliyeti tükenmiştir. Bu tip bozulmuştur; Staviskiye ya da kibrit kralı Ivan Kreuger'e nispetle, John Law bir dahidir.

Hainliklerin gittikçe artması, çağdaş burjuvazinin «zekası»nın ne kadar çürüdüğünü, bozulduğunu gayet iyi göstermektedir. 1920 yılına gelinceye kadar dünya mesela, Noske gibi hainlerin hiç yüzünü görmemişti. Bu adam arkadaşları olan Ebert te Haasse'ye ve genellikle Sosyalist Enternasyonalin liderlerine kendini «kana susamış köpek» diye tanıtmıştı.

Avrupa gazetelerinin her Allahın günü tanıttıkları şekilde burjuvazinin ahlak ve gelenekleri önümüze korkunç, iğrenç bir manzara, sermektedir Kan ve çamur deryası içinde geçen günlük mesleki çalışma alışkanlıkları bunların duygularını körletmiş ve gözleri önüne serilen şeylerden bir takım sonuçlar çıkarmak arzusunu söndürmüştür. Olmayacak şey değil bu. Olayları ilgisiz bir şekilde kaybeden bu yazarlar bunları Kan ve çamur deryasından çıkarıp eğlendirmek üzere burjuva okuyucularına sunuyorlar, bu cinayet tasvirleriyle beslenen bu okurlar daha da küstah, daha da kafasız hale geliyorlar. Küçük ve orta burjuvazide en çok sevilen edebiyatın polis romanı olduğunu bilmeyen yoktur.

Şimdi şu sorguyu sormağa hak kazandık : «Yunan ve Latin medeniyetleri hazineleri» bu çamurun, bu çü-

rüklüğün neresinde ve ne şekilde muhafaza edilmiştir? Bu hazineler «maddî» değerler olarak müzelerde, çalışan kitlelerin, küçük burjuvazinin göremeyecekleri milyonların koleksiyonlarında bulunur. Mesela, Aiskhileus'un, Sofokles'in, Evripides'in eserleri, «fikir» değerleri olarak, tiyatrolarda pekala oynayabilir ama, böyle bir şey Avrupa'da gelenek olmamıştır. Burjuva üniversitelerinde, profesörler Roma hukuku, eski Yunan felsefesi, hatta devletler hukuku, Orta Çağ hümanizması hakkında birçok dersler verirler. Çağdaş hayatın hercümerci içinde bu değerlerin buldukları yeri keşfetmek ve bunların pratik, eğitici önemlerini göstermek hakkını Avrupalı gazetecilere bırakalım. Bize öyle geliyor ki, çağdaş Avrupa'nın hatırlattığı Roma, asıl düşme ve çökme devrindeki Roma'dır.

Çağdaş Avrupa'daki hakim sınıfın çürümesi olayı karşısında burjuva aydınları büsbütün acayip ve hazin bir rol oynamaktadırlar. Söylemeğe hacet yok, birbirlerine benzeyen insanlar bir araya toplanırlar ve çürümüş bir kültürü savunmakla, aydınlar kendi sınıflarının hâkimiyetini savunmuş olurlar. Bu iktidara, hem teknik bakımdan, hem de fikir bakımından, dün olduğu gibi, bugün de hep az çok usta aydınlar hizmet etmişlerdir. 1914'te, Avrupa burjuvazisi binlerce aydını basit birer asker olarak cepheye göndermiş, bunları birbirlerinin kökünü kurutmağa zorlamıştır. Sakatlanmadan, gazla zehirlenmeden ya da öldürülmeden önce, bu «kültür .ustaları» şehirlerin, verimli toprakların ve bir çok kültür eserlerinin yakılıp yıkılmasına ellerinden geldiği kadar yardım etmişlerdi.

Bu aydınların çoğu, varlıklı olanların iktidarını kuvvetlendirmek maksadıyla, intihar eden emekçilerdi. Bu katliamdan sağ salim kurtulabilen bazı aydınlar sa-

vaşın çılgınlığını anlatan savaşı lanetleyen kitaplar yazdılar. Burjuvalar bugün çok daha geniş bir çapta dünyayı boğazlamaya hazırlanmaktadır. Demir yumruklu savaş dün abidelere, uygarlık hazinelerine saygı göstermediği gibi, yarınki savaşta da Britiş Muzeum'u, Luvr'u, Kapitol'u ve eski çağ başkentlerinin bir çok müzelerini yakıp yıkmayı, birer toz yığını haline getirmesi mümkündür. Söylemeğe hacet yok, milyonlarca işçi ve köylü ile birlikte fikir gücünü ellerinde tutan binlerce insan, binlerce kültür ustası da ölüp gidecektir. Ne uğruna? Her büyük ihtikâr düşünüyü ve banker grubunun komşusunu köle haline getirmesi ve soyup soğana çevirmesi uğruna. Pek çok defa ispat edilmiş su götürmez bir gerçektir ki burjuvazi tarafından zaman zaman tertiplenen katliamlar silahlı yağmadan, yani bütün burjuva memleketlerdeki kanunların cezalandırıldıkları bir cinayetten başka bir şey değildir.

İhtikâr düşünülerinin, dün mahvettikleri gibi, yarın da ne kadar çok değerli ve bilgili emeği, madeni ve icadı mahvedecekleri düşünülecek olursa, burjuva anlaşmazlıklarının doğurduğu ahmakça cinayetin ne iğrenç hale geldiği kolayca anlaşılır. Kim bilir ne kadar şehir, ne kadar fabrika kül yığını haline gelecek, insanı hayran bırakacak kadar güzel yapılmış kim bilir kaç gemi batırarak, kim bilir ne kadar çok bereketli topraklar çorak birer tarla haline gelecek. Bütün bunlar yetmiyormuş gibi, çatlayacak kadar doymuş bu insan grubunun işlediği çılgınca cinayet; işçileri, köylüleri, aydınları kendi elleriyle yaptıkları eserleri yıkmakla ve bunları birbirlerini öldürmek için çalıştırmakla son bulacak.

«İktisadın üstünlüğü» varlıklı sınıfların kaba, hayvani maddeciliğinde tam bir şekilde ifadesini bulmuş-

tur. İki ayaklı şişko örümceklerin maddeciliği olan bu açgözlü maddeciliğin fesatçı «zihniyeti» artık dinin ve felsefenin paçavraları altında gizlenemez. Faşizm ile ırkçı teori silahlı yağmayı hayasızca vaaz etmektedir. Çağdaş burjuva «kültürü»nün «zihniyeti», iğrenç zihniyeti işte budur. Görüyoruz ki, bu zihniyetin açıkça, hayasızca ifade edildiği memleketteki namuslu aydınlar boğulmaktan korkarak kaçıyorlar. Bu zihniyet yarın sığındıkları memlekette kendini gösterecek: işçi sınıfı göz yumarsa, orada da patlak verecek. O zaman pek tabii olarak karşımıza şu soru çıkıyor: Kendi kültürünün prensiplerini çoktan inkar etmiş, iktisadı idare etmesini unutmuş, gittikçe korkunç hale gelen bir işsizlik yaratmış, savaş yüzünden köylüleri, işçileri, sömürgeleri hayasızca soymuş olan çağdaş burjuvazi ne hakla iktidarı hâlâ elinde tutuyor? Bütün dünyanın çalışma ve yaratma enerjisini saçma ve anlamsız bir şekilde berbat eden bu sınıfın, bir sürü ahlaksız ve caniden ibaret olan bu sınıfın iktidarı elinde tutmağa, yaşamağa ne hakkı var? İki milyara yakın Avrupalı, Çinli, Hintli, Afrikalı işçiyi ve köylüyü kanlı avuçları içinde tutan işte bu sınıftır. Bu olayı bir" başka olayla kıyaslayacak olursak, bunun ne kadar hayret verici ve ne kadar hazin olduğu daha göze batacak hale gelir.

Bugün bir ülke var ki, burada işçi ve köylü kitlelerinin azmi ve aklı, devlet tarafından yapılan bir çalışmada sayesinde, uyandırılmış ve eğitilmiştir; burada emekçi kitlelerinin enerjisi yeni yaşama şartları, yani yeni bir kültür, sosyalist bir kültür yaratma hedefini güden çeşitli bir faaliyete doğru sürüklenmiştir.

Bugün bir ülke var ki, burada Marx ve Lenin teorilerine sadık kalan ve Stalin tarafından idare edilen işçi ve köylüleri toprağın hâkimiyetinden, köy hayatı-

nın saçmalıklarından, tabiatın cilvelerine boyun eğmekten, özel mülkiyetin zararlı etkisinden kurtarmıştır; bu memlekette işçi, varlıklı insanı kolektif anlayışlı hale getirmiştir.

Bugün bir ülke var ki, burada vaktiyle burjuva toplumunun ırgatı olan işçi bilim silahı sayesinde tam bir kültür ustası ve yaratıcı olmak kabiliyetine sahip olduğunu anlamıştır.

Bugün bir ülke var ki, burada çalışan bütün halk kitlesi kültür faaliyetine bugüne kadar hiç bir yerde verilmemiş bir değer vermektedir; burada kültüre verilen değer kişiye ve çalışmaktaki kahramanlığını büyütmeğe yardım etmektedir.

Bugün bir ülke var ki, burada nüfusun yarısını teşkil eden kadınlar erkeklerle eşit haklara sahiptirler, dünyayı değiştiren zeki enerjisinin kullanıldığı her yerde erkeklerin yanında kahramanca çalışmaktadırlar.

Bugün bir ülke var ki, burada çocuklar, hedefi insanlara zenginlerin iktidarın boyun eğmeyi, tevekküle katlanmayı aşıl原因an kilisenin marazlı etkisi dışında eğitim görmektedirler.

Bugün bir ülke var ki, burada vaktiyle ayrıca az, yazıyı henüz tanımamış, yarı, vahşi olan halkların büyük bir kısmının şimdi kendi alfabeleri var, hür ve serbest bir şekilde gelişmek hakkını kazanmışlardır ve anlayışlarının ilkel tazeliğini, çalışmaya olan istidatlarını ve sadeliği içinde son derece güzel şiirlerini bütün dünyaya göstermektedirler.

Bugün bir ülke var ki, burada eski halkların kültürü vaktiyle ihtikâr düşkünleri ile çarın sömürme siyaseti tarafından boğulmuştu; bugün ise, bu halklar ka-

biliyetlerini ve azat olan zekalarının hazinelerini ortaya dökmetedirler.

Bu memlekette sanatçı ve ilim adamı insanlığın gerçek bütün kültür değerlerine sahip olmak emelini besliyen emekçi halkın azmi tarafından kendilerine çizilmiş sınırdan başka hiç bir sınır tanımazlar.

Ama, bu ülke bu zenginlikleri kıskanan, bu ülkenin dünyanın bütün emekçi halkı üstünde faydalı bir etki yapmasından korkan, bu ülke yağma ve çapul akınları yapmak hayalini besleyen bir düşman çemberi içinde yaşar. Bu yüzden geleceği yaratmak için geçmişi elden geldiği kadar bilme arzusu bu ülkede milli savunma uğrunda çalışmak zorunluluğu yüzünden sınırlanmıştır; bu ise, memleketin maddi kültürünün, zenginliklerinin gelişmesini biraz geciktirmektedir. Geçmişi öğrenmek arzusunu bir dereceye kadar sınırlayan bir şey de şudur Burjuvazi tarafından miras bırakılan kültürde bal ile zehir birbirine iyice karışmıştır; burjuva ilminin insanlığın geçmişi hakkındaki «gerçekleri», masum genç kızlar gibi görünmek sevdasında olan kentli kart kibar fahişeleri andırmaktadır.

İnsanın işçi için büyük bir değeri vardır. İnsan topluma zararlı eğilimler gösterdiği zaman bile bir süre, sosyal bakımdan tehlikeli bir unsur olarak hareket ettiği zaman bile, onu hapishanenin manevi bakımdan zayıf düşüren hareketsizliği içine atmazlar, yararlı bir işçi, topluma yararlı bir üye haline getirmek için yeni baştan eğitilirler. «Suçlu karşısındaki bu sağlam hareket tarzı işçi hareketli hümanizmasının ne olduğunu gösterir. Bu hümanizmanın eşine hiç bir yerde rastlanamaz, «İnsanın insana kendisini paralayacak kurt gözü ile baktığı» bir toplumda da böyle bir hümanizma olamaz.

Sovyet Sosyalist Cumhuriyetleri Birliğindeki bilinç- li işçi ve köylü emekçi halkın manevi sağlığı ile, hele çocukların ve gençlerin sağlığı ile meşgul olmaktadır.. Vücut eğitimi ile, vücut sağlığı bakımı ile çok uğraşır. Sovyetler Birliğinde bu maksatla Tecrübe Hekimlik Enstitüsü kurulmuştu. İnsan organlarının genel incelenmesiyle uğraşmak üzere yeryüzünde kurulmuş ilk enstitü budur. Ülkeyi hızla ve ciddi bir şekilde zenginleş-tiren, ülkenin fiziki coğrafyasını değiştiren yepyeni bir çok girişimler sayılabilir. Sanayi durmadan genişlemekte, tarım yeni bir düzene sokulmakta, yeni tahıl ve mey- va çeşitleri yetiştirilmekte, patates ve buğday üretimi yavaş yavaş Kuzeye doğru da yayılmakta, bataklıklar, kurutulmakta, kurak mıntıklar sulanmakta, açılan kanallar nehirleri seyrüsefere elverişli hale getirmek-te, elektrik enerjisi ülkenin her yıl artan geniş bir şebeke ile kaplamakta, kömür, petrol, maden cevheri, madeni gübre yatakları durmadan artmakta. Kutup mıntikasını kazanma işi her gün biraz daha ilerlemektedir. El emeği noksanlığı yüzünden memlekette pek çok işler başarılamazken, Avrupa ve Amerika'nın intikar düşkünleri milyonlarca ve milyonlarca insanı işsiz hale getirmektedir. Sovyetler Birliğinde yaratılan şeyler, on yıldan daha az bir zamanda başarılmış işlerdir. Bu da gösterir ki, Sovyetler Birliği halkları kabiliyetli insanlardır, çalışmakta kahramanlık geleneğini getirmişlerdir, çalışmayı bir sanat yapmışlardır. Oysa, çağdaş burjuvazideki kültür fikrinin gerçek mahiyeti nedir?

Burada, kısaca saydığımız şeylerin temelinde işçi hümanizmasının, Marx ve Lenin hümanizmasının yaratıcı enerjisi vardır. Bu hümanizma, burjuvazinin şu ya- kınlarda medeniyetinin, kültürünün temelinde bulun-

duğunu iddia ederek hâlâ övündüğü hümanizma değildir.

Bu iki hümanizma arasında isim benzerliğinden başka hiç bir ortak taraf yoktur. Kelime aynı kelimedir ama, gerçek anlamı tamamıyla farklıdır. Bundan beşyüz yıl önce, bu hümanizma burjuvaziye derebeylere, kendisi de bir derebeyi olan kiliseye karşı savunmak hizmetini görüyordu. Zengin burjuva sanayici ya da tüccarlar arasındaki eşitliğin sözünü ederken, sadece kendisinin ya şövalye zırhlı ile kaplı ya da kaftanlar giymiş asalak derebeyi ile eşit olduğunu kastediyordu. Burjuvazinin hümanizması köleliğe, köle ticaretiyle, derebeyin, damat olan köylüsünün karısı ile ilk gece yatmak hakkı ile, Engizisyonla, Toulouse Albigeosis'lerinin kökünü kazımakla, Giordano Bruno'ya, Jean Hus'a ve Kutsal kitap ile İncilde yer alan ilkel komünizm fikirlerini benimsemiş yüzbinlerce «dinden sapmış» ve «sihirbaz» insana, zanaatçılara, köylülere yapılan işkence ile pekala bir arada yaşıyor, gül gibi geçinip gidiyordu.

'Burjuvazi, kilisenin ve derebeylerin ettikleri zulümlere işkencelere hiç karşı çıkmış mıdır? Hayır, sosyal sınıf olarak hiç karşı çıkmamıştır. Yalnız burjuvaziden yetişmiş birkaç kişi bu zulümlere karşı mukavemet göstermiş, burjuvazinin kendisi de bunları ortadan kaldırmıştı. XX'inci yüzyıldaki ihtikâr düşkünleri Viyana, Anvers, Berlin sokaklarında, İspanya'da, Filipinlerde, Hindistan'da, Çin'de, her yerde işçileri nasıl zalimce ve soğukkanlılıkla öldürüyorlarsa, bütün tarih boyunca, burjuva hümanistleri de derebeylerin Taylor köylülerini, Fransız köylülerini, Taboriteleri öldürmelerine yardım etmişlerdir. «Burjuva kültürünün prensibi olarak hümanizma»nın günümüzde hayattan silinip gittiğine şahitlik eden herkesin bildiği cinayetleri birer birer

saymağa ne lüzum var? Bugün bu hümanizmanın artık sözü edilmiyor. Şehirlerdeki aç işçiler her gün kurşuna dizilirken, hapishanelere tıklarken, içlerinde en aktif olanların kafaları kesilirken ve binlercesi kürek mahkumu olarak sürülürken, hümanizmadan dem vurmağın hayasızlık olacağı herhalde iyice anlaşılmiş olacak.

Burjuvazi hiçbir zaman işçi sınıfına emekçilerin haysiyetlerine dokunan sadakalardan başka bir yardımda bulunmamıştır. Burjuva hümanizması pratik olarak, «İnsan severlik»te, yani soyulana sadaka vermekle ifadesini bulmuştur. Budalaca ve aldatici bir «emir» uyduurulmuş ve uygulanmıştır : «Sol elinin yaptığından sağ elinin haberi olmamalı». Hayatın efendileri, milyonlarca ve milyarlarca lira çaldıktan sonra okul, hastane, düşkünevleri yaptırmak için üç beş kuruş harcıyorlar. Burjuva edebiyatı «düşmüş olan kimselere yardım etmeyi» vaaz eder, ama bu düşmüş olan kimseler ihtikar düşkünlerinin soydukları, yere serdikleri ve çamura batırdıkları kimselerdi.

Burjuvazi hiçbir zaman işçi sınıfına emekçilerin olsaydı, bu hümanizma burjuvazi tarafından köleleştirilen insanlarda kendi şeref ve haysiyetlerinin ne olduğu duygusunu, ortak kuvvetlerinin ne olduğu bilincini, dünyayı ve tabiat kuvvetlerini düzene koyan insanlar olarak değerlerinin ne olduğu hakkında bir anlayış uyandırır ve bunları eğitseydi, o zaman bu hümanizma ızdırabın kaçınılmaz bir şey olduğu hakkındaki o iğrenç fikri, faydasız acıma duygusunu ilham etmez, her türlü ızdıraba karşı, hele iktisadi ve sosyal sebeplerden ileri gelen ızdıraplara karşı aktif bir tikslenme fikri uyandırdı.

Vücuttaki herhangi bir ağrı, bir sancı insan yapısına işlemlerini engelleyen zararlı bir unsurun girdiğine işarettir. Organ insana ağrı vasıtasıyla: «Efendi, kendini kolla!» der. Dar kafalı insanın hümanizması merhamet vaaz etmekle, ebedi olarak yaşayacak insan münasebetlerinden gelme haysiyet kırıcı ızdırabı kabul etmeyi, insanlar arasında aşağı ve yüksek ırklar ve halklar, beyaz aristokratlar ve «renkli» köleler şeklindeki küçük düşürücü ayırımı kabul etmeyi öğrenmiş oluyor. Bu ayırım, emekçi insanları aralarında menfaat birliği bulunduğu bilincine varmalarını engeller. Zaten bu ayırımı yapmaktan maksat da budur.

Devrimci işçi hümanizması açık, dürüst ve samimidir. Başkalarına sevgi besleme ve yararlı olma hakkında cıfcaflı ve şeker akan laflar etmez. Bu hümanizmanın güttüğü hedef, bütün dünyadaki halkın kapitalistlerin kanlı, iğrenç ve anlamsız boyunduruğundan, kurtarmak, kendilerine alınıp «satılan bir mal, burjuvalar için altın ve lüks yaratmakla kullanılan bir hammadde gözü ile bakmamalarını insanlara öğretmektir. Kapitalizm dünyanın ırzına geçer, tıpkı çocuk doğurtamadığı sıhhatli ve genç kadına ihtiyarlığın bütün hastalıklarını aşılacak için tecavüz eden sarsak ihtiyar gi-bi. İşçi hümanizmasının görevi şiir dolu ilanı aşklarda bulunmayı gerektirmez. İster ki, her işçi tarihi ödevinin ne olduğunu, iktidarı almak hakkına sahip bulunduğunu, kapitalistlerin eninde sonunda başına örecekları çorap (yeni bir savaş) arifesinde lüzumlu olan devrimci eyleminin ne olduğunu anlansın.

İşçi hümanizması burjuvaziye kapitalistlerin ve uşaklarının asalaklara, faşistlere, işçilerin cellâtlarına.

işçilerin davasına ihanet eden hainlere, karşı sönmez bir kin ve nefret beslenmesini, yüzmilyonlarca insanı ızdırıp çekmeğe zorlayanlara karşı derin bir kin ve nefret beslenmesini ister. Burjuva kültürü ile işçi kültürünün değeri hakkında verilen gerçek bilgiler her namuslu insanı yeteri kadar aydınlatır sanırım.

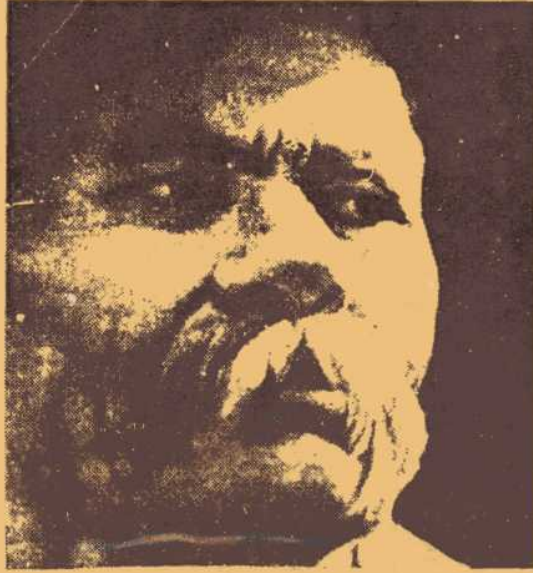
- 000 -

İzafiyet Teorisi	25 TL
A. Einstain	
Dünya Ekonomisi ve Emperyalizm	25 TL
Buharin	
Sibernetik Nedir?	40-TL
N. Wiener	
Asya Üretim Tarzı	10 TL
Godelier	
Sosyalizme Giriş	15 TL
S. Moch	
Bilimin Toplum Üzerine Etkileri	20 TL
B. Russel	

İsteme yeri : ORTAM YAYINLARI

**Peykhane Cad Sipahi Han 53 / B — 22
Sultanahmet — İstanbul**

Küçük Burjuva İdeolojisinin Eleştirisi / M. Gorki / Diz-
gi : Erenler Matbaası / Baskı: Haşmet Matbaası / ORTAM
Yayınları, Peykhane caddesi, Sipahi Han, Kat: 5 No: 22
Sultanahmet / İSTANBUL

Küçük burjuvanın temel niteliği kendisinin bir tek, eşsiz olduğuna inanmasıdır. O nedenle ki hiçbir törenden eksik olmaz: «Bütün düğünlerde damat, bütün gömmelerde ölü» olan odur.

Bütün fikirleri ve duygularıyla tümüyle bireycidir. Başka türlü olmak elinden gelmez. Çünkü küçük burjuvanın bireyciliği, burjuva toplumunun asıl temelini oluşturan «kutsal özel mülkiyet kurumu»na dayanır. Her küçük burjuva felsefesinin hedefi, insanları «özgürlük, eşitlik ve kardeşlik» yoluna, «sınıflar arası barışçıl işbirliği» yoluna götürebilecek biricik temel olarak bu kutsal özel mülkiyet kurumu'nu güçlendirmek ve haklı göstermektir.